

17. Keskiviikkona 26 päivänä helmikuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely

1) Hallituksen esitys laiksi patenttilain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi 392

Hallituksen esitys 254/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

2) Hallituksen esitys laiksi lelujen turvallisuudesta ”

Hallituksen esitys 253/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 3/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi vapaaehtoisista huutokaupoista annetun asetuksen ja lähempiä määräyksiä huutokaupantoimitajan-ammatin harjoittamisesta kaupungeissa sisältävän julistuksen kumoamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 393

Hallituksen esitys 259/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

Lähetekeskustelu

4) Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi ..

Hallituksen esitys 6/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta 437

Hallituksen esitys 8/1997 vp

6) Hallituksen esitys laiksi kunnallisen viranhaltijan palvelussuhde-turvasta annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta 439

Hallituksen esitys 9/1997 vp

7) Hallituksen esitys laiksi alueiden kehittämisestä annetun lain muuttamisesta ..

Hallituksen esitys 10/1997 vp

8) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain muuttamisesta 442

Hallituksen esitys 11/1997 vp

9) Hallituksen esitys eräksi muutoksiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevaan lainsäädäntöön ”

Hallituksen esitys 12/1997 vp

10) Hallituksen esitys eduskunnan suosituksen antamisesta valtion omistamien Oy Sisu Ab:n osakkeiden luovuttamiseen ..

Hallituksen esitys 13/1997 vp

Mietintöjen pöydällepano

11) Hallituksen esitys laiksi vuokratolainojen lainaehtojen muuttamisesta annetun lain muuttamisesta 443

Hallituksen esitys 4/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 1/1997 vp

12) Hallituksen esitys laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 265/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aho, Alho, Anttila U., Bremer, Filatov, Gustafsson, Halonen, Järvilahti, Kääriäinen, Leppänen J., Leppänen P., Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Markkula-Kivisilta, Metsämäki, Mölsä, Niinistö, Norrback, Nurmi, Pekkarinen, Peltomo, Penttilä, Rajamäki, Ranta-Muotio, Rantanen, Roos, Savela, Soininvaara, Taina ja Vehviläinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Linnainmaa, Alho, Taina, Lipponen, Niinistö, Soininvaara, Bremer ja Savela.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Järvilahti, virkatehtävien vuoksi ed. Soininvaara sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Filatov, Gustafsson, Kääriäinen, P. Leppänen, Lindroos, Rajamäki, Ranta-Muotio, Roos ja Vehviläinen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi patenttilain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 254/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 12, 13 ja 19—27 § ja 2 luvun otsikko, 34—36, 52, 60, 61 ja 67 §, 70 a § ja 9 a luvun otsikko sekä 71, 72 ja 74 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 5 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi lelujen turvallisuudesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 253/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 3/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

1—7 § ja 1 §:n edellä oleva väliotsikko, 8—15 § ja 8 §:n edellä oleva väliotsikko, 16—20 § ja 16 §:n edellä oleva väliotsikko, 21 ja 22 § ja 21 §:n edellä oleva väliotsikko, 23—25 § ja 23 §:n edellä oleva väliotsikko, 26 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 27 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 28—30 § ja 28 §:n edellä oleva väliotsikko, 31 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 32 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 33 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 34—36 § ja 34 §:n edellä oleva väliotsikko sekä 37 § ja sen edellä oleva väliotsikko, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laiksi vapaaehtoisista huutokaupoista annetun asetuksen ja lähempiä määräyksiä huutokaupantoinittajan-ammattin harjoittamisesta kaupungissa sisältävän julistuksen kumoamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely
Hallituksen esitys 259/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 4/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Haluaisin oikeastaan vain viitata ensimmäisessä käsittelyssä käyttämäni puheenvuoroon. Totean kuitenkin sen, että vapaaehtoisten huutokauppojen vapauttaminen kokonaisuudessaan laillisuusvalvonnasta ja myös tietyn asteisen kirjanpidon pitämisestä on virhe sikäli, että näistä vapaaehtoisista huutokaupoista jatkossa tulee varmasti jonkinlainen veronkierron piste aivan samalla tavalla, kuin on tullut kirpputoreista, joista aikoinaan jo vuosia sitten huomautin ja joihin on nyt Verohallituskin kiinnittänyt huomiota. Vapaaehtoisissa huutokaupoissa, joissa ei ole minikäänlaista valvontaa eikä kirjanpitovelvollisuutta, myydään kaikenlaista kerättyä tavaraa, ostettua tavaraa selkeällä voitolla, josta valtion pitäisi periaatteessa saada oma osuutensa, mutta näin ei enää tapahdu.

Ei tässä tietysti maailma kaadu ja me olemme rikas valtio, muutama huutokauppa sinne taikka tänne, mutta tulinpahan nyt sanoneeksi ja olen varma, että parin, kolmen, neljän vuoden kuluttua asiaan kiinnitetään myös viralliselta taholta huomiota.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 3 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 11 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 6/1997 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

Keskustelu:

Oikeusministeri Häkämies: Arvoisa puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen hallitusohjelman mukaan rikoslain kokonaisuudistus toteutetaan laajoin osittaisuudistuksin ja tarkoitus on saada päätökseen tämä prosessi vielä tämän istuntokauden aikana. Kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe, joka käsitteli omaisuus-, vaihdanta- ja talousrikokset, tuli voimaan 1.1.91. Toinen vaihe, jossa uudistettiin muun muassa valtioon kohdistuvat, väkivalta- ja yleisvaaralliset rikokset, tieto- ja viestintärikokset sekä työ- ja ympäristörikokset, tuli voimaan 1.9.95.

Hallitus on nyt osana rikoslain kokonaisuudistusta antanut kolmannen laajan esityksen, jossa ehdotetaan uudistettavaksi oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevat säännökset. Tänä keväänä on tarkoitus vielä antaa uudestaan arvopaperimarkkinarikoksia koskeva esitys, jota edellinen eduskunta ei ehtinyt käsitellä, liikennerikoksia sekä rauhaan, yksityisyyteen ja kunniaan kohdistuvia rikoksia koskevat esitykset. Kun mainitut esitykset on eduskunnassa hyväksytty, rikoslain erityisen osan luvuista suurin osa on uudistunut.

Rikoslain kokonaisuudistukseen liittyen hallitus tulee myös ensi syksynä ehdottamaan sakkorangaistusta koskevien säännösten uudistamista. Yksi keskeinen muutos on, että päiväsakon rahamäärä vahvistetaan sakotettavan nettotulojen perusteella.

Nyt annetussa esityksessä pornografiaan ja seksuaalirikoksiin liittyvät kysymykset ovat herättäneet julkisessa keskustelussa eniten mielenkiintoa. Vähemmälle huomiolle ovat jääneet esityksen muut rikokset. Kuitenkin esityksen muissa luvuissa on yhteiskunnan keskeisten toimintojen suojaamisen kannalta hyvin tärkeitä säännöksiä. Yksityisen kansalaisen oikeusturvan toteuttamiselle on ensiarvoisen tärkeää, että oikeudenhoitoon ei pyritä vaikuttamaan epäasianmukaisesti. Keski- ja varsinkin Etelä-Euroopassa todistajien uhkailu ja painostaminen on muodostunut vakavaksi ongelmaksi. Meilläkin on merkkejä siitä, että varsinkin törkeitä huumorikoksia koskeissa jutuissa todistajia on yritetty painostaa. Todistajien koskemattomuuden turvaamiseksi ehdotetaan uutena rangaistussäännöksenä oikeudenkäytössä kuultavana olevan uhkaamista koskevaa pykälää, jonka mukaan enimmäisrangaistus olisi kolme vuotta vankeutta.

Viranomaisia vastaan tehtyjä rikoksia koskeva luku kattaisi nykyistä johdonmukaisemmin suoraan virkamiehiin tai viranomaisiin kohdistuvat säännökset. Virkamiehen väkivaltaista vastustamista koskevia säännöksiä sovellettaisiin vain julkista valtaa käyttäviin virkamiehiin. Tällä hetkellä myös esimerkiksi ravintolan eteisvahtimestarin vastustamisesta on voitu tuomita virkamiehen väkivaltaisena vastustamisena. Kun rangaistussäännöksen soveltamisalaa tällä tavalla supistetaan koskemaan vain virkamiehiä, käytännössä poliiseja, nykyisen lain mahdollisuus tuomita sakkorangaistukseen ehdotetaan poistettavaksi.

Yleistä järjestystä vastaan tehtyjä rikoksia koskeva luku on olennaisesti nykyistä laajempi ja sisältää osaksi melko erityyppisiäkin rangaistussäännöksiä. Niistä monet siirrettäisiin rikoslain muista luvuista, kuten uskonrauhaa turvaavat rangaistussäännökset, tai erityislaeista, kuten ulkomaalaislaista ja eläinsuojelulaista.

Uskonrauhaa koskevan säännöksen sisällöstä hallituksessa äänestettiin. Hallituksen enemmistö oli sillä kannalla, että säännöksessä ei ole syytä nimenomaan mainita Jumalan pilkkaamista. Itse olin tästä asiasta toista mieltä eli nykyisen, voimassa olevan lainsäädännön kannalla. Säännöksessä puhuttaisiin nyt vain siitä, että ”julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa -- tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta pitää pyhänä”. Kyseessä on tietysti tältä osin tyypillisesti ns. politiikan omantunnon kysymys, johon eduskunta varmaankin palanee käsittelyn aikana.

Pornografiaa koskevat rikokset ovat herättäneet tämän luvun rikoksista eniten julkista huomiota. Tällä hetkellä pornografiaa säätelee laki epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä. Laki on vanha, vuodelta 1927. Sen sanamuodosta ei lähemmin selviä, millaista tuotetta on pidettävä laissa tarkoitettulla tavalla sukupuolikuria tai säädylisyyttä loukkaavana tuotteena. Lain noudattamisen valvonta on sen vuoksi tuottanut vaikeuksia ja ollut hyvin sattumanvaraista.

Pornografian rangaistavuus tulisi rajata jo lain tasolla voimassa olevia säännöksiä selkeämmin. Pornografian sääntely olisi jatkossa kolmiportainen. Portaat muodostuisivat hallussapitoikiellosta, levittämiskiellosta ja markkinointia koskevista rajoituksista.

Lapsipornografisia kuvia ei saisi pitää hallussa edes omaa käyttöä varten. Tämä on selkeästi tiukennus nykyiseen lakiin verrattuna. Rangaistus tästä teosta olisi sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Levittämiskiello koskisi paitsi lapsipornografiaa myös väkivaltaj- ja eläinpornografiaa. Enimmäisrangaistus tällaisen pornografian levittämisestä korotettaisiin nykyisestä kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen vankeutta. Erityisesti lapsipornografian levittäminen edellyttää mielestäni nykyistä ankarampaa rangaistustasoa.

Muuta kuin lapsi-, väkivaltaj- tai eläinpornografiaa saisi levittää mutta kahdella rajoituksella. Ensinnäkin tällaista ns. normaalipornoa ei saisi myydä 15:tä vuotta nuoremmalle. Toiseksi myyminen tai markkinointi ei saisi tapahtua sillä tavalla, että ihmiset vastoin omaa tahtoaan joutuvat näkemään pornografisia kuvia. Markkinointirikoksen rangaistusasteikko olisi sama kuin voimassa olevan lain eli sakko tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Niin sanotun normaalipornografian osalta ehdotus vastaa jo nykyään vallitsevaa käytäntöä. Muilta osin säännökset selkeyttävät ja tiukentavat sääntelyä.

Sukurutsa säilyisi edelleen rangaistavana mutta modernimmalla nimikkeellä: sukupuoliyhteys lähisukulaisten kesken. Ehdotettua maksimirangaistusta, kahta vuotta vankeutta, on oudoksuttu liian alhaisena. Tällöin on jäänyt huomaamatta, että tämä maksimirangaistus tulee sovellettavaksi vain, jos molemmat osapuolet ovat aikuisia. Jos teon kohteena oleva lapsi on 15:tä vuotta nuorempi tai samassa taloudessa asuva alle 18-vuotias, rangaistus tuomittaisiin myös lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevien säännösten nojalla. Tällöin enimmäisrangaistus voisi olla peräti 12 vuotta vankeutta.

Seksuaalirikoksia koskevan luvun tavoite on aikuisten osalta seksuaalisen itsemääräämisoikeuden suojaaminen. Lasten osalta keskeinen tavoite on lasten rikosoikeudellisen suojan parantaminen. Lisäksi säännökset olisivat sukupuolineutraaleja ja neutraaleja myös suhteessa sukupuoliseen suuntautumiseen.

Edellä sanotun tavoitteen mukaisesti raiskaukseen voisi syyllistyä sekä mies että nainen. Raiskauksen kohteena voi olla myös mies, ja raiskaus voitaisiin toteuttaa sekä hetero- että homoseksuaalisella teolla. Raiskauksen soveltamiskynnys alenisi nykyiseen väkisinmakaamis-säännökseen verrattuna: Kun raiskaus tehdään uhkaamalla käyttää väkivaltaa, uhkauksen ei enää tarvitsisi olla sellainen, että ”pakottava vaara on tarjona”, kuten nykyinen lainsäädäntö edellyttää. Teon kohteeksi joutuvalta ei vaadita itsensä vaarantamista teon ehkäisemiseksi, vaan riittää, että selvästi osoittaa vastustavansa sukupuolilyhteyttä. Rikos porrastettaisiin kolmeen törkeysportaaseen. Kun laissa nyt selvästi luetaisiin, mitkä seikat tekevät raiskauksesta törkeän, on oletettavaa, että törkeiden raiskausten rangaistuskäytäntö tulee myös kiristymään.

Eräissä puheenvuoroissa on vastustettu raiskausrikoksen kolmatta porrasta: pakottaminen sukupuoliyhteyteen. Argumenttina on esitetty, että raiskaus on aina vakava rikos. Niin se tietysti aina onkin. Jako kolmeen portaaseen merkitsee vain sellaisen tosiasian tunnustamista, että rikokset ovat aina eri törkeysluokissa. Tämän lisäksi tuomioistuinten harkinnan ohjaamiseksi ja yhdenmukaisen käytännön varmistamiseksi tarvitaan kolme porrasta, aivan samoin kuin henkirikoksissa on surma, tappo ja murha. Kriitikoilta on lisäksi jäänyt huomaamatta, että pakottamisesta sukupuoliyhteyteen ei olisi mahdollisuutta missään olosuhteissa kuitenkaan tuomita pelkäänsä sakkoon, vain vankeusrangaistus tulisi kysymykseen.

Kolmiportaisuuden tarkoituksena on nimenomaisesti turvata se, että lakia ei olisi kirjoitettu niin ahtaaksi, että jokin tämän tyyppinen teko jäisi laissa olevan aukon takia tuomitsematta. Esimerkiksi Norjassa on havaittu, että kun lapsen kohdistuvien seksuaalirikosten määrittelyt ovat hyvin ankarat tiukat, tuomioistuimet ovat tietyissä lievemmissä tapauksissa jättäneet kokonaan tuomitsematta, koska voimassa olevan lainsäädännön rangaistusminimit ja teon kuvaukset ovat sillä tavoin ankarat, että on katsottu niiden soveltamisen johtavan kohtuuttomuuksiin. Tästä on siis ollut seurauksena, ettei ole

tuomittu ollenkaan. Kolmiportaisuuden tarkoituksena on ehdottomasti luoda tilanne, jossa yksikään tämän tyyppinen teko ei jää laissa olevan aukon takia tuomitsematta.

Niin kuin äsken totesin, lasten osalta esityksen tarkoituksena on rikosoikeudellisen suojan parantaminen. Tämä näkyy useasta säännöksestä. Lakia on kaiken kaikkiaan valmisteltu siltä pohjalta, että lapsinäkökulma näkyisi johdonmukaisena läpi säädöstön.

Törkeän rikoksen soveltamisala laajenisi huomattavasti. Tällä hetkellä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä voidaan pitää törkeänä vain, jos rikos tapahtuu erityistä raakuutta tai julmuutta osoittavalla tavalla. Kynnys törkeään rikokseen voimassa olevassa lainsäädännössä on siis varsin korkea. Nyt eduskunnalle annettu ehdotus mataloittaa tätä kynnystä. Ehdotuksen mukaan törkeyskriteerit ovat lapsen ikä ja kehitystaso, nöyryyttävä tekotapa ja lapsen tekijää kohtaan tuntema luottamus ja lapsen erityisen riippuvainen asema.

Kriteeristön uudelleenkirjoittamisesta seuraa vääjäämättä se, että monet sellaiset rikokset, jotka nyt menevät ns. tavallisina rikoksina, tulevaisuudessa uuden luokituksen mukaisesti tulevat törkeän rikoksen piiriin, mistä tietysti myös on seurauksena tuomittavien rangaistusten ankaroituminen. Ehdotus pitää myös sisällään sen, että lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä ei enää voisi säännöksen asteikon mukaan tuomita sakkorangaistukseen ollenkaan. Keskeistä uudistuksessa on edelleen se, että lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskevat rikokset olisivat virallisen syytteen alaisia. Nykyisessä laissa pääsääntö on, että ne ovat asianomistajarikoksia.

Vaikka lasten rikosoikeudellista suojaa seksuaalista väärinkäyttöä vastaan näin tehostetaan, nuorten seurusteluun liittyviä tekoja ei luonnollisestikaan ole tarkoitus kriminalisoida. Ehdotuksen mukaan lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ei olisi kysymyksessä, vaikka toinen osapuoli olisikin jonkin verran alle 15-vuotias, jos osapuolten iässä tai henkisessä ja ruumiillisessa kehityksessä ei ole suurta eroa. Ei ole todellakaan tarkoitus tehdä nuorten keskinäistä, tämän tyyppistäkään seurustelua kriminalisoiduksi teoksi.

Edelleen lasten rikosoikeudellista suojaa parannetaan säännöksellä, jossa kriminalisoidaan seksuaalipalvelujen ostaminen alle 18-vuotiaalta. Säännös tarkoittaa paitsi sukupuoliyhteyden myös muiden seksuaalisten palvelujen ostamista nuorelta. Sitä voidaan soveltaa myös tilanteisiin, joissa alle 18-vuotiaita käytetään erimerkiksi

esiintyjinä pornograafisten videoiden valmistamisessa. Tarkoitus on siis kriminalisoida myös sellaiset tilanteet, joissa alle 18-vuotiaan elämäolosuhteita, vaikkapa jotakuta ns. asemanlasta yritetään tässä suhteessa käyttää hyväksi. Tämä ehdotus tarkoittaa sitä, että toisin kuin nyt, kysymyksessä on kriminalisoitu teko.

Arvoisa puhemies! Esitystä on valmisteltu varsin pitkään. Ehdotus on myös valmisteluvaiheessa muuttanut muotoaan, sanoisin, hyvinkin perusteellisesti. Haluan kiittää kansalaisjärjestöjä ja eduskunnan naisverkostoa aktiivisesta osallistumisesta lain valmisteluvaiheen keskusteluun. Esitetyistä näkemyksistä on lain kirjoittamisessa ollut hyötyä.

Edustajat Linnainmaa, Alho, Taina ja Lipponen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. L a x : Herr talman, arvoisa puhemies! Denna del av totalrevideringen av strafflagen innehåller mycket sådant som har efterlysts i den offentliga debatten redan länge. De homosexuella har efterlyst ett slopande av specialstadgandena om dem, kvinnoaksorganisationerna har länge velat få in våldtäkt under allmänt åtal, det senaste kravet som väckts är att kriminalisera innehavet av barnpornografi. Bland annat detta ingår i det föreliggande lagförslaget.

Indelningen av stadgandena och de huvudsakliga principerna som har följts i beredningen upplever jag som riktiga. Stadgandena är neutrala vad gäller kön och sexuell inriktning och kapitlet om sexualbrott upptar endast de brott som riktar sig mot den sexuella självbestämmanderätten.

Övriga brott, som tidigare kallades sedlighetsbrott, finns i förslaget under rubriken Brott mot allmän ordning. Den här indelningen understryker den moderna uppfattningen att strafflagen med sina stadganden om sexualbrott inte skall försöka forma samhällets sexualmoral utan skydda människors sexuella självbestämmanderätt.

Barn, som inte själva behärskar sin sexualitet, skall skyddas mot sexuellt utnyttjande och ingen vuxen skall behöva utföra sexuella handlingar mot sin vilja.

Valet av skyddsåldersgräns, som i sig kan diskuteras i evigheter, skall ses mot den här bakgrunden. Gränsen skall dras vid den ålder då en människa är tillräckligt mogen för att själv säga ja eller nej till en sexuell invit.

Herra puhemies! Keskustelu pedofiileista ja lasten seksuaalisesta hyväksikäytöstä käy kuumana Euroopassa. Lehtitietojen mukaan oikeusministeri Kari Häkämiehen ilmoitetaan puheen sen puolesta, että pedofiilit tulisi voida tuomita elinkautiseen rangaistukseen. Itse en jaksa ihan uskoa, että ministeri aivan näin yksioikoisesti olisi lausunut tai tarkoittanut. Kysynkin: Onko mahdollisesti niin, että ministeri on ajatellut vaarallisten rikollisten eristämistä koskevien säädösten mahdollista uudistamista, vai onko hänen tarkoituksenaan todella ollut ottaa käyttöön elinkautisrangaistus pedofiileille? Tämähän merkitsisi sitä, että suuri osa kahden edellisen eduskunnan hyväksymistä rangaistusasteikoista asetettaisiin kyseenalaisiksi.

Haluan tässä samassa yhteydessä myös vakavasti varoittaa kaikista sellaisista toimenpiteistä, jotka merkitsisivät ihmisten rankaisemista siitä, mitä he ovat, eikä siitä, mitä he tekevät, eli teoista, joita yhteiskunta ei voi hyväksyä. Pyydän, että ministeri Häkämies myös meille täällä kertoo vähän tarkemmin, mitä hän oikeastaan on tarkoittanut.

Herr talman! Amnesty International har i sin färska rapport konstaterat att homosexuella världen över trakasseras, kidnappas, fängslas, torteras och t.o.m. mördas på grund av sin sexuella identitet. Trots att inga trakasserier kommit i dagen i Finland på senare år, är det mot den här bakgrunden på tiden att vi stryker specialomnämmandena om homosexuella i vår strafflagstiftning. Då vi för ett par år sedan reformerade grundrättigheterna införde vi ett omfattande skydd mot diskriminering som också omfattar diskriminering på basis av sexuell identitet. Blotta existensen av specialstadganden om homosexuella i strafflagen kan ses som diskriminerande och de bör därför strykas.

Då strafflagen redan tidigare har ändrats så att diskriminering på basis av sexuell identitet numera är kriminaliserad skulle det vara absurt att hålla kvar speciella straffstadganden för homosexuella.

Frågan huruvida våldtäkt skall höra under allmänt åtal eller vara ett målsägandebrott har stötts och blötts redan länge. Den ökade medvetenheten om problemet med våld inom familjekretsen har gjort att man mer och mer vill öka åklagarmyndigheternas möjlighet att väcka åtal oberoende av offrets medverkan. Trots att motiveringen för att hålla våldtäkt som målsägandebrott har varit en annan, närmast offrets person-

liga integritet, vill man också här gå samma väg. Motiveringen har varit att våldtäktsoffren lätt råkar ut för påtryckning och på grund av den rädsla gärningen har väckt hos dem inte vågar väcka åtal.

Uppgifterna om att de flesta våldtäkter aldrig anmäls på grund av att gärningsmannen och offret är bekanta från förut är chockerande. Våldtäkt hör till de allvarligaste brotten, vilket redan i sig motiverar att de hör under allmänt åtal. Våldtäkter väcker dock starka känslor och motiverings passus om att åklagaren har möjlighet att ta offrets vilja i beaktande är säkert på sin plats.

Herra puhemies! Haluan lopuksi puuttua kahteen periaatteellisesti merkittävään asiaan.

Todella toivon, että eduskunta ilman populistisia taka-ajatuksia harkitsisi, kuinka tärkeätä on, että ne lait, jotka täällä säädetään, todella toimivat ja niiden noudattamista voidaan valvoa.

On myös paikallaan muistuttaa siitä, että eduskunnan ei pidä käyttää kovempaa väkivaltaa kuin asia vaatii. Kansalaisten kunnioitus lainsäädäntöä kohtaan ja viime kädessä demokratiaa ja oikeusvaltiota kohtaan murenee, jos täällä säädetään lakeja vastoin näitä mainitsemiä periaatteita.

Herr talman! Jag skall gå in på två frågor av principiell betydelse. Den ena är vikten av att de lagar, som riksdagen stiftar, fungerar och att efterlevnaden av dem verkligen kan övervakas å ena sidan och å andra sidan att man inte skall ta till mera våld en vad nöden kräver. Medborgarnas tilltro till lagstiftningen, lagarnas betydelse, i sista hand till demokratin och till rättsstaten naggas då i kanterna.

Ett antal länder har börjat kriminalisera innehavet av barnpornografi. Nu föreslås det att Finland skall följa den allmänna trenden. Svenska riksdagsgruppen har också efterlyst den här kriminaliseringen. Låt vara att jag själv ställer mig frågande till om regeringens motivering på denna punkt faktiskt tål en allsidig prövning. I debatten har kriminaliseringen getts ett sken av självklarhet, men i ett vidare juridiskt och filosofiskt sammanhang är detta inte fallet.

Att kräva ut ett straff av någon blott och bart för att han innehar någonting utan att han samtidigt använder det för något otillbörligt ändamål är mycket ovanligt, dels för att det är en hård åtgärd, dels för att ett sådant förbud är mycket

svårt att övervaka. Hos oss här i Finland är för närvarande enbart innehavet av narkotika och innehavet av radardetektor kriminaliserade. En kriminalisering av innehavet måste vara välmotiverad och av ett stort allmänt intresse.

Herra puhemies! Selvää on, että meidän yhteiskunnassamme lapset ovat ryhmä, joka vaatii aivan erityistä suojelua. Lapsia tulee kaikin toimin keinoin suojata kaiken näköistä hyväksikäyttöä vastaan. Lapsiporno on eräs muoto tällaista hyväksikäyttöä, joka on tuomittava. Kysymys on vain siitä, onko pelkän hallussapidon kriminalisointi todella pelottavaa, onko sillä ennalta ehkäiseviä vaikutuksia sen lisäksi tai sen ohella, että nyt kiristetään selvästi rangaistusasteikkoja lapsipornon tuottamisen, levittämisen ja kaiken näköisen käytön kohdalla. Tämä on asia, johon valiokuntakäsittelyssä on kiinnitettävä erityistä huomiota. Minusta hallituksen esityksen perusteluista ei voida aivan yksiselitteistä johtopäätöstä tältä osin tehdä.

Hallussapidon kriminalisointi edellyttää myös, että viranomaiset voivat suorittaa kotitarkastuksia, ja silloin tulevat eteen kysymykset kansalaisten oikeudesta kotirauhaan ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Myös heidän omaisuudensuojajansa tulee silloin ajankohtaiseksi kysymykseksi. Vaikeita rajanvetoja voi tulla eteen. Minun mielestäni hinta, joka maksetaan mahdollisesta hallussapidon kriminalisoinnista, tulisi punnita sitä vasten, että kansalaisten kunnioitus lakeja kohtaan saattaa heikentyä, ja myös sitä seikkaa vasten, että tällainen toimenpide kyllä korostaa holhousyhteiskunnan piirteitä.

Sitten toiseen periaatteelliseen asiaan.

Kriminalisoitavaksi ehdotettu väärrien tietojen antaminen sakkoa määrättäessä, ns. sakkoilppi, on vaikea asia. Asiasta on keskusteltu aikaisemmin jopa eduskunnassakin, ilman että keskustelu olisi johtanut lainsäädäntötoimenpiteisiin. Siitä huolimatta, että tällainen kriminalisointi ei ole suoranaisesti ristiriidassa sen periaatteen kanssa, jonka mukaan kukaan ei ole velvolinen osallistumaan rikoksensa selvittämiseen, tullaan kyllä vaarallisen lähelle tilannetta, jossa syytetty joutuu rangaistuksen uhan alla myötävaikuttamaan rangaistuksensa määräämiseen.

Ehdotettu rangaistus on kova, jopa kolmen kuukauden vankeus, varsinkin alkuperäisen rangaistuksen taustalla useimmiten ajateltavissa olevat rikokset huomioon ottaen, esimerkiksi liikenne-rikkomukset, jotka johtavat sakkoihin. Säännöstä ei ainakaan pitäisi saada soveltaa siten, että

vilppirikoksesta määrättävä rangaistus muodostuisi kovemmaksi kuin rangaistus taustalla olevasta rikkomuksesta. Voi tietysti myös kysyä, onko tässä elektroniikan ja sähköviestinnän luvatussa maassa tarpeen tällaiselle polulle lähteä, kun kuitenkin asiat verrattain varmasti ja nopeasti voidaan ilman asianomaisen myötävaikutusta varmistaa.

Monia yleistä järjestystä vastaan tehtyjä rikoksia koskevaan lukuun sisältyvistä säännöshetoksista on tarkasteltava sananvapaussäännöksiä vasten. Tämän vuoksi olisikin paikallaan, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon lakivaliokunnalle, jonne ilmeisesti tulee tämä lakiehdotus. Tämä lakiehdotus on lisäksi valmisteltu ennen sananvapauskomitean mietinnön valmistumista, mikä sekin puoltaa sitä, että perustuslakivaliokunta syynää lakiehdotusta tältä osin.

Mainitsin jo rajanvetovaikeudet, joihin hallussapidon kriminalisointi voi johtaa. Intimiteettisuojaan mainitsin, kotirauhan ja omaisuussuojan. Nämäkin ovat asioita, joita minun mielestäni tulisi pohtia perustuslakivaliokunnassa.

Herr talman! Många av de föreslagna stadgandena i kapitlet om brott mot allmän ordning måste vägas mot grundlagens stadganden om yttrandefrihet. Det är därför på sin plats att grundlagsutskottet ger ett utlåtande om dessa frågor. Lagförslaget har dessutom beretts innan yttrandefrihetskommitténs betänkande blev klart, vilket är ett annat argument för att också grundlagsutskottet skall se över lagförslaget och de gränsdragningsproblem som jag redan nämnt i anslutning till en kriminalisering av innehavet av barnpornografi.

Ed. Niinistö merkitään läsnä olevaksi.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Ei ole varmaankaan tarkoituksenmukaista joka puheenvuoron jälkeen kommentoida, mutta ed. Laxin puheenvuoroon sisältyi suora kysymys koskien pedofiileja ja mahdollisuutta tuomita elinkautisrangaistus.

Nykyisen lainsäädännön mukaisesti henkilöä, joka on täyttä ymmärrystä vailla, ei voida tuomita elinkautiseen vankeusrangaistukseen, oli hän syyllistynyt minkälaiseen tekoon tahansa. Oikeusministeriössä, aivan riippumatta siitä, minä tyypistä viimeaikainen keskustelu on ollut,

on pitkään ollut valmisteilla lainsäädäntöuudistus, joka mahdollistaa sen, että myös täyttä ymmärrystä vailla oleva voidaan tuomita elinkautiseen vankeusrangaistukseen, tietysti vain niistä teoista kuin täydessä ymmärryksessäkin oleva henkilö voidaan tuomita elinkautiseen vankeusrangaistukseen.

Esimerkkinä olen käyttänyt seksuaalimurhaa, koska tieteellisesti todistettu tosiasia tietysti on, että näiden rikosten kohdalla uusimisriski on valitettavasti moninkertainen verrattuna moniin muihin rikoksiin. Tästä siis, ed. Lax, tässä on kysymys. Esitys tulee tänne joko tämän kevään tai viimeistään alkusyksyn aikana osana tätä kokonaisuutta.

Lyhyesti, arvoisa puhemies, voisin myös todeta lapsipornoon, että vertaisin sitä vaikkapa huumorikosten kohdalla huumausaineiden hallussapitoon ja käyttöön, jotka meillä Suomessa on kriminalisoitu toisin kuin monissa muissa maissa. Myös lapsiin liittyvän seksuaalisen hyväksikäytön alueella monta kertaa tämä lapsiporno on tietynlainen ensiaskel, ja sen takia yleisistä viistä syistä pidän tarkoituksenmukaisena sen kriminalisointia silloinkin, kun se tapahtuu vain henkilökohtaista käyttöä varten. Euroopan unionissa on maita, jotka ovat tästä asiasta eri mieltä. Toivon, että olen ymmärtänyt suomalaista keskustelua oikein, kun olen ymmärtänyt sen niin, että meillä lapsiporno halutaan kriminalisoida myös henkilökohtaista käyttöä varten hallussa pidettynä.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on täällä käsitellyssä erittäin tärkeä lakiesitys. Sitä on oikeusministeriössä valmisteltu pitkään ja huolella, ja kansalaismielipide ja viimeaikaiset tapahtumat Euroopassa ovat varmasti vaikuttaneet ja onneksi saaneet vaikuttaa tämän lakiesityksen sisältöön.

Arvoisa puhemies! Ed. Lax kiinnitti huomiota siihen, että ihmisten kunnioitus oikeusvaltiota kohtaan murenee, jos rangaistustoimenpiteet ovat liian ankaria. Voi olla näin. Mutta minusta kyllä tuntuu tai olen vakuuttunut siitä, että tällä hetkellä kansalaisten luottamus oikeuslaitokseen ja lähinnä korkeimpaan oikeuteen on murentunut korkeimman oikeuden muutamien omien jäsenten toiminnan takia.

Toivoisinkin, että korkeimman oikeuden presidentti tekisi pikaisesti toimenpideohjelman, miten luottamus palautetaan. Tiedän, että oikeusministeri H ä k ä m i e s on tässä ollut aktiivinen.

Minusta sen lisäksi, että meillä on voimassa oleva lainsäädäntö, on aivan yhtä tärkeää se, että lakia noudatetaan tasapuolisesti kaikkia kansalaisia kohtaan niin, että kansalaiset tuntevat, että laki on kaikille sama.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Huomautan edustajille, että vastauspuheenpuheen tulee liittyä päiväjärjestyksen asiaan. Se saa sisältää oikaisun tai kommentin.

E d. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä pidin erinomaisen hyvänä asiana, että lakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Lax otti esiin periaatteellisia näkemyksiä — tämä massiivinen lakiesityshän sisältää hyvin paljon yksityiskohtaisia asioita — ja nimenomaan sen seikan, että hän totesi, että yhteiskunnan ei tulisi tarpeettoman suurta voimaa käyttäjä ja ankaria rangaistuksia. On tuttu tosiasia se, että mitä kauempana yhteiskunta on demokratiasta, sitä ankarampia ovat rangaistukset.

Myös minusta oli erinomaisen sattuvasti todettu se, että ei ole tärkeää, mikä joku henkilö on vaan mitä hän on tehnyt, eli että nimenomaan tehty rikos on tarkastelun kohteena.

Me sosialidemokraatit olemme aina katso-neet, että rikollisuuden vähentämisessä on paljon muita keinoja, ennalta estäviä keinoja, muun muassa juuri kasvatus, koulutus, työllisyys, yleinen varallisuus jne. Sen sijaan, ettei tule mitään väärää käsitystä, katson, että ankarat rangaistukset ovat erityisen kauhistuttavissa rikoksissa, kuten pedofilia, tarpeen yhteiskunnan suojelemiseksi, jotta tekijä mahdollisimman kauan olisi kiven sisässä.

E d. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmettelen sitä, että ed. Lax suhtautui niin nihkeästi esitykseen lapsipornon hallussapidon kiellosta ja oli huolestunut lapsipornon käyttäjien kotirauhasta ja omistusoikeudesta suhteessa materiaaliin.

On muistettava, että lapsiporno on autenttinen dokumentti tapahtuneesta rikoksesta. Siinä kuvataan lapsi, jonka ihmisarvoa on aivan todellisesti loukattu häntä hyväksi käyttämällä. Mielestäni on sinänsä jo loukkaus tätä lasta kohtaan, että tällaista materiaalia voidaan katsella uudelleen ja uudelleen. Siinä mielessä lapsipornografia eroaa hyvin huomattavasti muusta pornografiesta materiaalista.

Toisaalta lapsipornon hallussapidon kriminalisointi antaa myös poliisille paremmat mah-

dollisuudet tutkia tämän materiaalin levittämistä ja valmistamista.

E d. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Häkämiehelle voi esittää kiitokset esittelystä ja myös tästä koko paketista, jota valitettavasti itse en ole kokonaan ehtinyt vielä lukea.

Arvoisa puhemies! Kun ed. Lax totesi mielipiteensä lapsipornon hallussapidosta, niin täytyy kyllä ihmetellä hänen kantaansa lähinnä juuri sen johdosta, mitä ed. Räsänenkin toi esiin. Silloin kun kuva on tehty, olipa se videonauha tai mikä muu vastaava tahansa, on lasta käytetty aika törkeällä tavalla hyväksi. Tämän johdosta mielestäni on paikallaan esityksessä oleva maininta hallussapidosta, mikä tietysti käytännössä on vaikea todeta ja tapahtuu kotietsinnän taikka muun kautta, mutta kyllä sellainen uhka täytyy olla.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon valiokunnan puheenjohtaja puuttui, oli sakkovilppi. Toivoisin, että kun lakivaliokunnassa tätä käsitellään, kiinnitettäisiin ainakin tarkoin huomiota siihen, mitä tarkoitetaan sanalla ”olennaisesti”, joka liittyy nimenomaan tähän pykälään. Niin kuin ed. Lax totesi, pykälän pitää olla sellaisia, että ne toimivat myös käytännössä. Tämän johdosta, arvoisa puhemies, toivon, että lakivaliokunnassa nimenomaan näitä ongelmakohtia käsiteltäisiin sillä tavoin, että kun kentällä niitä toteutetaan, tuomioistuimissa erityisesti, ei tule tulkintaongelmia niin, että me joudumme sitten suurta pykäläjoukkoa paikkaamaan. On ilman muuta selvää, että aina virheitä tulee.

E d. Soininvaara merkitään läsnä olevaksi.

E d. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli ihan hyvä asia, että ministeri Häkämies selvensi pedofilian rangaistusastetta, mitä ed. Lax täällä peräänkuulutti. Mutta toivoin keskusteluun myös oikeusministeriön taholta sellaista tosiseikkaa, että kyllä kai pedofilia on kuitenkin sairaus ja nimenomaan oikeustiede ja lääketiede voisivat lähentyä tässä. Kyllä niitä ihmisiä täytyy auttaa, jos — kuten oikeusministeri Häkämiehen mielestä ja omasta mielestäni — rikoksen uusiutumisen riski pedofilian alalla on erittäin korkea.

Tätä taustaa vasten, jos ajatellaan, että me yhteiskunnassa kuitenkin lainsäädännölläkin

pyrimme auttamaan ihmisiä, emme pelkästään kahlitsemaan, toivoisin, että kun tämä esitys lähtee valiokuntiin, lakivaliokunta voisi harkita vakavasti sitä asiaa, jota tässä nyt esitän, että myös sosiaali- ja terveysvaliokunnalta kysyttäisiin lausunto. He voisivat todella kuunnella, mitä pedofilia tarkoittaa sen rankimmissa ja sen vaikeamassa asteessa sairautena.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lax arvosteli ministeri Häkämistä siitä, että tämä olisi jossakin vaiheessa ehdottanut tai nähnyt, että pedofiilien rankaisemiseen pitäisi ottaa mukaan elinkautinen rangaistus. Ministeri Häkämies ei suoraan vastannut tähän kysymykseen. Hän totesi, että seksuaalirikollisilla on yleensä taipumus uusia rikoksensa ja että tässä mielessä pidempi, elinkautinen, rangaistus olisi paikallaan.

Näen tämän jossain määrin sillä tavalla, että kysymys olisi myös turvaamistoimenpiteistä. Pedofiileiltahan ei tämä taipumus lähde koskaan. Myös seksuaalirikollisilla yleensä tämä tahtoo olla ikuinen ongelma. Kuitenkaan elinkautiseen rangaistukseen nykyisellään ei ole se, mikä tämän asian poistaa päiväjärjestyksessä, koska kun elinkautisessa rangaistuksessa mennään vähän yli kymmenen vuoden, sieltä pääsee vapauteen. Sen sijaan pitäisi sellaisille rikollisille, jotka todennäköisesti tulevat nämä raat rikoksensa uudelleen toteuttamaan, uudelleen harkita tietynlaista elinikäistä eristämistä järjestelmää, jotta yhteiskunta olisi heiltä suojassa. Elinkautinen rangaistus ei suojaa yhteiskuntaa sen jälkeen, kun rangaistus on presidentin armahduksella päättynyt.

Mitä tulee, ed. Lax, sakkovilppiin, kyllä minä ymmärrän, että hankalaa on sitä tietysti toteuttaa, koska yleensä poliitikot tekevät sakkovilppiä, ilmoittavat tulonsa väärin, mutta kyllä kaikilla on velvollisuus ilmoittaa henkilötietonsa poliisille oikein. Kyllä minä katson, että kun on tietty tulojen mittaamisjärjestelmä, niin tulojen väärin ilmoittaminen pitää rangaista, vaikka se sitten koskisiikin poliitikkoja ja isoja vuorineuvoksia tien päällä.

Ed. Lax (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kiittolinen selvennyksestä, jonka ministeri antoi. Arvasin, että julkisuus oli taas ottanut vähän toisen kulman asiaan.

Edustajille Räsänen ja Vistbacka haluaisin nyt sanoa, että minä vähän epäilen, että te tahallisesti yritätte ymmärtää minua väärin. Minusta koko

ongelma on siinä — eikä asiasta ole selvää näyttöä ja tietysti voi olla erilaisia mielipiteitä — mikä kriminalisointi on tehokas. Jos teon säätäminen rangaistavaksi ei ole tehokasta, miksi silloin pitäisi heikentää kansalaisten kunnioitusta lainsäädäntöä kohtaan? Ei minulla ole valmista vastausta tähän asiaan, mutta minä haluan, että tähän asiaan valiokunnassa perehdytään. Kyllä minäkin olen aivan samaa mieltä, että lapsiporno on mitä tuomittavinta, niin kuin jo totesin puheenvuorossani. Tämä nyt siitä, ei pidä vääristää.

Sakkovilpissä ”olennaisesti” on todella kuminauhamäärityelmä, ja sellaiset eivät ole rikoslaissa hyviä. Kiitän tästä evästyksestä!

Oikeusministeri Häkämies: Arvoisa puhemies! Ed. Tulosen puheenvuoroon sisältyi kysymys terveystoimen ja oikeushallinnon yhteistyöstä. Meidän vankiloissamme ollaan aloittamassa Kanadasta peräisin olevaa, tämän tyyppiin rikoksiin, mistä nyt olemme puhuneet, syylistyneitten henkilöitten hoito-ohjelmaa eli kyllä muutakin näkökulmaa tähän yritetään löytää. Selvää tietysti on, että puhumme sen kaltaisista ihmisistä, että pelkästään rikosoikeuden keinoin näitä ongelmia ei tietenkään voi yhteiskunnasta poistaa.

Ed. Aittoniemelle muistuttaisin, kun puhumme elinkautisesta rangaistuksesta, että kyllä elinkautinen on elinkautinen. Siitä pois pääsee vain tasavallan presidentin armahduksella, ja on kulloisenkin presidentin harkinnassa, tapahtuuko näin vai eikö tapahdu.

Ed. M. Pohjo la: Arvoisa puhemies! Vuodelta 1889 peräisin olevan rikoslain kokonaisuudistuksen kolmas vaihe kuuluu uudistusprosessin vaikeimpiin sen johdosta, että se sisältää lakiesitykset seksuaalirikoksista. Tätä uudistusta on mielestäni virheellisesti nimitetty seksuaalirikospaketiksi, vaikka seksuaalirikokset ovat vain noin neljäsosa yli 300 sivua sisältävästä hallituksen esityksestä, jossa samalla muutetaan 36:ta muuta lakia. Seksuaalirikosten lisäksi hallituksen esitys pitää sisällään oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvat rikokset.

Tämän osan valmistelu on kestänyt yli kolme vuotta. Huolellinen valmistelu tulee helpottamaan lakivaliokunnan työtä. Tämä onkin tarpeen, sillä valiokunnassa on vielä käsiteltävänä muun muassa laaja rikosprosessiuudistus.

Rikoslain kokonaisuudistus on nyt ollut vi-

reillä 25 vuotta, joten vauhti uudistuksessa ei päättä huimaa. Tänä aikana yhteiskunta on muuttunut tavattoman paljon. Tämä lakipaketti ehkä enemmän kuin kaksi edellistä heijastelee kansakunnan muuttunutta oikeudellista ajattelua. Tästä esimerkkinä on lapsipornon hallussapidon kriminalisointi ja saattaminen kotietsinnän alaiseksi. Niin ikään ruumiillinen koskemattomuus on haluttu suojata paremmin saattamalla seksuaalirikokset pääsääntöisesti virallisen syytteen alaisiksi. Toisaalta myös raiskauksen uhrin tahto otetaan huomioon varaamalla syyttäjälle mahdollisuus olla syyttämättä, jos uhri sitä pyytää eikä yleinen etu vaadi syytteen nostamista.

Kokonaisuudessaan on siis kysymys merkittävästä uudistuksesta. Mutta kuten usein, niin tässäkin laki on eräin paikoin jo syntyessään vanhentunut taikka riittämätön. Esimerkiksi tässä yhteydessä olisi mielestäni ollut viimeistään syytä säätää laki julkisesta puolustuksesta sekä ns. syyttömästi syytetyn oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta valtion varoista tapauksissa, joissa syyte on hylätty. Nimittäin nyt on niin, että lakivaliokunta tulee saamaan rikosprosessipaketin valmiiksi kevään kuluessa ja se saatettaneen voimaan tämän vuoden puolella ja tällöin syytetyn asema oleellisesti heikkenee uudessa oikeudenkäyntijärjestelmässä. Tämän vuoksi olisi ollut paikallaan järjestää syytetylle aukoton julkinen puolustus kaikissa vakavissa jutuissa. Tätä edellyttävät ihmisoikeussopimukset myös Suomelta. Tätä edellyttää myös fair trial eli oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin periaate. Kun oikeusministeri on täällä paikalla, niin olisi mielenkiintoista kuulla, mikä ministerin kanta on tähän asiaan.

Käsitellen tässä kuitenkin kolmea muuta oleellista puutetta hiukan yksityiskohtaisemmin.

Arvoisa puhemies! Ensimmäinen näistä on riittämätön todistajansuoja. Voimassa olevassa rikoslaissa ei ole todistajansuojelua koskevaa säännöstä. Kansainvälisessä rikollisuudessa, joka ulottuu myös Suomeen, todistajan uhkailu, pahoinpitely tai omaisuuden hävittäminen on arkipäivää. On hyvä, että nyt tämä säädetään rangaistavaksi, mutta tämä ei riitä. Tärkeämpää olisi voida ennalta estää uhkaukset, pahoinpitelyt ja omaisuuden hävittäminen. Tämän vuoksi me tarvitsemme kiireellisesti jo monissa Euroopan unionin maissa toteutetun lain todistajansuojelusta. Suojelun pitäisi sisältää muun muassa todistajan osoite- ja tunnistustietojen salaaminen, ja tämä tulisi ulottaa jo esitutkintaan ja

poliisitutkintapöytäkirjaan niin, että tietyissä asioissa todistajan henkilöllisyystiedot eivät paljastuisi muille kuin tuomarille ja syyttäjälle.

Niin ikään todistajaa tulisi voida kuulla oikeudessa siten, että todistajan henkilöllisyys ei paljastuisi. Tähän nykyinen tekniikka suo mahdollisuuksia muun muassa siten, että todistajan ääntä voidaan muuttaa, voidaan käyttää videotekniikkaa hyväksi jne. Riittää tässäkin, kun syyttäjä ja tuomari tietävät todistajan henkilöllisyyden. Myös syytetyn avustajalle tulee varata tilaisuus kuulla todistajaa sillä tavalla kuin Ihmisoikeussopimuksen säännökset edellyttävät. Taistelussa kansainvälistä rikollisuutta vastaan tällä lainsäädännöllä on kiire, ja kiinnostaa kovasti oikeusministerin kanta tähänkin kysymykseen.

Toinen puute tässä lakiesityksessä on se, että kun todistajan suojelun osalta esitys jää puolitehen, sitä vastoin sakkovilppiä koskevan kriminalisoinnin osalta ollaan liikkeellä mielestäni aivan liian varhain. Esityksen mukaan sakkovilppiin syyllistyisi se, joka hankkiakseen itselleen taloudellista hyötyä antaa viranomaiselle, lähinnä poliisimiehelle, sakon määräämistä varten tuloistaan olennaisesti totuuden vastaiset tiedot.

Nykyinen, bruttotuloihin perustuva sakotuskäytäntö Suomessa on täysin kohtuuton. Tämän kansalaiset ovat voineet kokea erityisesti tielikenteessä. Kansalaiset ovat tätä kohtuuttomuutta tasoitelleet ottamalla ikään kuin oikeuden omiin käsiinsä pyöristelemällä kysyttäessä tulojaan alaspäin. Tämä ei tähän mennessä ole ollut rangaistavaa. Nyt hallitus toisaalta julkentaisi tässä suhteessa otettaan, mutta jättäisi edelleen kohtuuttoman bruttosakkojärjestelmän voimaan. Tämä olisi kohtuutonta kansalaisia kohtaan eikä mielestäni sovi kansalaisyhteiskunnan kuvaan, jota tämä hallitus on ilmoittanut tavoittelevansa.

Punnukset on saatettava tasapainoon. Peliääntöjen on oltava reilut ja tasapuoliset molemmin puolin. Jos hallitus aikoo olla tarkka tulojen ilmoituksesta, on sen kiireesti toteutettava lupaamansa sakotusjärjestelmän uudistus niin, että tämän lain voimaantulon yhteydessä viimeistään voidaan samanaikaisesti siirtyä nettosakotukseen ja porrastettuun rikesakkojärjestelmään.

Todettakoon tässä yhteydessä, että ministeri Häkämies eduskunnassa kyselytunnilla 21 päivänä maaliskuuta viime vuonna lupasi kysymyksestä johdosta sakotusjärjestelmän muutoksen syksyn 1996 kuluessa. Kysyinkin nyt: Missä sakotusjärjestelmää ja rikesakko uudistusta koskeva

muutos viipyy? — Vahinko, että ministeri poistui juuri paikaltaan.

Jollei muutos tapahdu esittämälläni tavalla, olen vakuuttunut siitä, että kansalaiset ryhtyvät kansalaistottelemattomiksi ja kieltäytyvät antamasta viranomaisille sakon määräämistä varten tarvittavia tietoja, mikä seikka esityksen mukaan ei ole kriminalisoitu. Tämä aiheuttaisi viranomaisille paljon ikään kuin turhaa työtä ja vai-vaa ja myös maksaisi aika paljon. Valtio kerää 350 miljoonaa markkaa tieliikenteen kautta. Jos lakiehdotus tulisi voimaan tässä muodossa, näyttää siltä, että summa olisi kasvamaan päin, ja sehän on kohtuutonta.

Arvoisa puhemies! Kolmas asia koskee pedofiileja. Mielestäni heidät olisi vieroitettava hoidolla vietistään. Lakiehdotuksen seksuaalirikos-osassa on lasten seksuaalinen hyväksikäyttö kriminalisoitu maksimissaan kahden vuoden vankeudella. Sakkorangaistuksen käyttö ei ole mahdollista. Tältäkin osin esitys jää puolitiehen.

Maailmalla paljastuneiden törkeiden, lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten yhteydessä on käynyt selväksi, että noin 80 prosenttia pedofiiliasta tuomituista uusii rikoksensa. Kun lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset ovat erityisesti uhriksi joutuneen lapsen kannalta äärimmäisen tuhoisia, tulisi lainsäädännöllä pitää huoli siitä, että tällaiseen seksuaalirikokseen syylistynyt ei pääsisi uusimaan tekojaan.

Muualla on jo pitkään ollut käytössä kemiallinen kastrointi seksuaalirikosten hoidossa. Vapaehtoisesti — ja korostan tätä nimenomaan Ihmisoikeussopimuksen näkökulmasta — hoitoon suostuvien sukupuolivietti voidaan lamaanuttaa lääkkeellä, joka vähentää kiveshormonien määrää veressä. Tällainen hoito voidaan antaa joko tablettina tai ruiskeena. Suomalaisessa oikeusajattelussa lapsen etu olisi mielestäni asetettava etusijalle. Se tulisi nähdä ihmisoikeutena, jonka edelle ei voi mennä pedofiilin etu. Usein lainsäädännössä tällainen intressivertailu joudutaan suorittamaan, ja minusta tässä se tulisi tehdä niin ikään.

Arvoisa puhemies! Ellei hallitus ole halukas toteuttamaan mainittuja uudistuksia, olisi laki-valiokunnalla siihen mahdollisuus yksittäisten edustaja-aloitteiden pohjalta tämän muutoin sinänsä ansiokkaan lakipaketin valiokuntakäsittelyn yhteydessä.

Ed. M i k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä ed. M. Pohjolan esitykseen kaikilta muilta osin, mutta olen sakkovil-

pistä jossain määrin eri mieltä. Yhdyn siinäkin siihen, että se on hyvin problemaattinen. Mielestäni hallituksen esitys ei anna siihen yksityiskoh-taisissa perusteluissakaan riittävästi osviittaa, mistä on kysymys, mikä on olennaista, mikä ei. Moraalisesti on oikein, että sakkovilppirangais-tus on olemassa, jos se vain saadaan kohtuullises-ti toteutettua, jo tässä vaiheessa.

Siitä olen kuitenkin täysin eri mieltä, että se helpottaisi, jos meillä siirryttäisiin nettotulosta laskettavaan sakkojen määräytymisperustee-seen. Ihmisten on erittäin vaikea tietää yleensä-kin tulojaan. Nettotulojaan on nykyään yhä vai-keampi tietää, koska työsuhteet ovat muuttuneet aikaisempaa paljon erilaisemmiksi. Ihmisillä ei ole säännöllisiä kuukausituloja, vaan projekti-luonteisia tuloja yhä enemmän. Tämä nimen-omaan vaikeuttaa nettotulojen määrittystä jat-kossa.

Tässä yhteydessä ed. Lax sanoi, että on help-poa tarkastaa tulot elektronisesti, mutta sanon, että on yhä vaikeampi tarkastaa kenenkään tulo-jaan. Suuri osa ihmisistä on lyhyissä työsuhteis-sa, pätäkätöissä, on muutamalta päivältä tuloja, sitten on taas tyhjiä paikkoja jne. Elektronisesti näitä ei voi missään nimessä tarkastaa. Verotus-tiedot, siis vanhat tulot, voidaan tarkistaa hyvin helposti, mutta nykyisiä tuloja ei ollenkaan. Tämä on ehkä sakkovilpin keskeisimpiä ongel-mia.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen täsmälleen samaa mieltä ed. M. Pohjolan kanssa siitä, että todistajan asema on jo nykyisin hyvin vaikea erityisesti rikosjutuissa ja tulee koko ajan rikollisuuden ko-ventuessa entistä vaikeammaksi. Kuitenkin siinä on äärettömän suuria vaikeuksia, että todis-tajaa voitaisiin kuulla sillä tavalla, että syylli-seksi epäilty tai syytteessä oleva ja hänen asian-ajajansa eivät pystyisi yksilöimään, kenestä on kysymys.

En tiedä, onko tällaista menettelytapaa ole-massa muualla maailmassa. Hill Street Blues -tyyppisissä elokuvissa ja oikeudenkäyntieloku-vissa ei tämän tyyppistä ole, että seinän takana jonkinlaisella monotonisella äänellä joku kertoisi todistajakertomustaan, ilman että syytetty ja hänen asianajajansa koskaan tulisivat tietämään, kuka asiassa kertoo, eivätkä näin ollen pystyisi myöskään esittämään yksilöityjä vastaväitteitä. Minä olen, totta kai, sitä mieltä, että näin pitäisi pystyä tekemään, mutta yleisen oikeuskäyntijär-jestelmän ja yleisten periaatteiden pohjalta tä-

män tyyppinen asia on äärettömän vaikea tulevaisuudessakaan toteuttaa.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halua alkaa kiistellä ja väitellä sakkouudistuksesta. Haluan vain korostaa sitä, että uudistus on sen vuoksi annettava, että se tasoittaisi ne kohtuuttomuudet, joita suomalaisessa sakotusjärjestelmässä tällä hetkellä on. Siinä yhteydessä, näin oikeusministeri aikoo lupasi, on tarkoitus toteuttaa myös rikesakojärjestelmän laajennus, joka sekin osaltaan kohtuudenmukaistaisi vallitsevaa käytäntöä.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Olemme varmasti kaikki täällä salissa siitä yksimielisiä, että rikoslain uudistus on näiltä osin tarpeen. Siitä kertovat muun muassa vuodelta 1889 peräisin olevat säännökset, joiden mukaan rangaistaan sitä, joka "ilman laillista syytä tunkeutuu kartanoon tai alukseen, jossa keisari ja suuriruhtinas oleskelee".

Tästä laajasta lakiesityksestä aion puheessani puuttua lähinnä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseen.

Kuitenkin aluksi totean, että mielestäni jumalanpilkkan kielto tulisi laissa säilyttää, ei suinkaan Jumalan suojelemiseksi, vaan itsemme ja yhteiskuntamme suojelemiseksi. Jumala ei tarvitse lain suojaa, mutta yhteiskuntamme tarvitsee suojaa Jumalaan kohdistuvalta pilkalta. Mielestäni Jumala on eksaktimpi ja selkeämpi ilmaus kuin "se, mitä uskontokunta pitää pyhänä". Uskonollisuuden ilmenemistä ja jopa tapoja harjoittaa uskontoa tulee voida arvostella ironisessakin sävyssä. Omalla kohdallani ei loukkaa esimerkiksi se, että tällainen arvostelu kohdistuu minuun, mutta en ole varmasti ainoa Jumalaan uskova ihminen, jota loukkaa syvästi, jos julkinen pilkka ja herjaus kohdistuu Pyhään Jumalaan. Mielestäni se, että hallitus tuo esityksen tässä muodossa eduskunnalle, valitettavasti kertoo hallituksen arvopohjasta. Hallitus on niin tässä kuin monessa muussakin asiassa valinnut epäkristillisen arvoperustan hankkeilleen.

Voimassa oleva laki epäsiiveellisten julkaisujen levittämisen ehkäisemisestä on vuodelta 1927 ja monelta kohdin todellakin vanhentunut ja puutteellinen. Mielestäni merkittävin parannus vanhaan lakiin nähden tulee olemaan juuri lapsipornografian kieltäminen.

Laaja kansalaismielipide ja kansainväliset sopimuksethan ovat vaatineet jo vuosia lainsäädäntömme muutosta tässä suhteessa. Nykyinen

lainsäädäntömme ei noudata YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen edellyttämää tasoa lapsen suojaamiseksi seksuaaliselta hyväksikäytöltä. Kyllä myös kansainvälisessä vertailussa Suomi on tältä osin jäänyt aika takapajuiseen asemaan. Useimmissa Euroopan maissa lasta suojaavaa lainsäädäntöä on lähdetty kehittämään jo huomattavasti aiemmin.

Tietoliikenneverkostoa hyödyntävä kansainvälinen lapsipornobisnes tunkeutuu nimenomaan sallivan lainsäädännön maihin, mikä myös omalta osaltaan edellyttää kiireellistä lainsäädännön muutosta.

Pedofiilisen pornografisen materiaalin leviäminen on myös omiaan lisäämään lasten turvatomuutta. On todettu, että huomattava osa seksuaalirikollisista käyttää joko väkivaltaista tai pedofiilista materiaalia juuri ennen rikoksiaan.

Lapsipornografian hallussapidon kieltoa vaativa 57 000 nimeä sisältänyt kansalaisadressi luovutettiin oikeusministeriölle jo syksyllä 95. Heräte toimintaan syntyi, kun julkisuudessa käsiteltiin maassamme levytyksessä ollutta videota, jossa kuvattiin pienen tyttöauvan kuolemaan johtanut väkivaltainen raiskaus. Sananvapauden ulottaminen lapsipornoon sotii yleistä oikeustajua vastaan. Lasta kuvaava materiaali kertoo aina tapahtuneesta todellisesta rikoksesta, ja tällaisen aineiston levittäminen tai hallussapito loukkaa rikoksen uhriksi joutunutta lasta.

Ilmettelen sitä, että maamme lainsäädännön muutos tässä suhteessa on ollut niin hidasta. Jo huhtikuussa 94 edellinen hallitus teki iltakoulussaan kannanoton, että lapsipornografian hallussapito olisi kiellettävä. Vuonna 95 yli 100 kansanedustajaa allekirjoitti ed. Aulan hanketta kiirehtivän lakialoitteen. Syyskuussa viime vuonna valtioneuvoston kyselytunnilla oikeusministeri lupasi lakiesityksen annettavaksi vielä saman syksyn aikana.

Kun tiedustelin kirjallisissa kysymyksessä syytä lainvalmistelun hitauteen, syyksi selitettiin, että muutoin valmiin lakiesityksen käännöstyö on vienyt odotettua pidemmän ajan aina kesäkuusta 96 lähtien. Kaksikielisessä maassa valtionhallinnon huipulla ruotsinkieliseen käännöstyöhön kuluva yli puolen vuoden aika hämmästyttää. Ilmeisesti lisäresurssit olisivat ministeriölle tarpeen.

Nyt annetut lakiesitykset todellakin parantavat monelta kannalta lasten asemaa ja rikoksen uhrien oikeusturvaa, mutta esitykset näyttävät valitettavasti avaavan eräitä uusia ongelmia. Julkisessa sanassa on jäänyt melko vähälle huomiol-

le se suuri periaatteellinen muutos, jonka nyt esitetyt pornografian säätelylait tuovat tullessaan.

Ensinnäkin, pornografian levittäminen tulee pääsääntöisesti luvalliseksi, säatelemättömäksi, sen sisällöstä riippumatta. Ainoastaan lapsipornografiaa, väkivaltapornografiaa ja eläimeen sekaantumista kuvaavaa materiaalia ei saisi edelleenkään levittää.

Toiseksi, näissäkin tapauksissa sääntelyn kohteena tulee olemaan vain kuvallinen autenttinen aineisto, ei enää kirjallisessa tai äänitteen muodossa oleva lapsi-, eläin-, väkivaltapornografia. Sääntelyn kohteena olevalla kuvallisella materiaalilla tarkoitetaan siis vain aitoja valokuvia, jolloin esimerkiksi piirretyt tai tietokonetekniikalla muunnellut kuvat jäisivät sallituiksi, jolloin lakia voisi ymmärtääkseni kohtuullisen helposti myös kiertää.

Oikeusministeriön tiedottaminen tästä muutoksesta on mielestäni ollut vähintään epäselvää ja ehkä jopa harhaanjohtavaa. On puhuttu muun muassa siitä, että ns. kova porno tulisi tiukemmin rangaistavaksi. Kuitenkin tämä uudistuva laki poistaa nimenomaisesti sen levittämisen sääntelyn. Sääntelyhän kohdistuu vain näihin kolmeen alalajiin. Vai onko sitten niin, että oikeusministeriö on antanut tälle kovan pornografian käsitteelle uuden, kapeamman määritelmän? Oikeusministeriön tiedotteen mukaan esityksen tarkoituksena on turvata se, että pornografiaa voisivat hankkia ne, jotka sitä haluavat.

Kovan pornografisen materiaalin näyttävämpi tunkeutuminen yhteiskuntaamme aiheuttaa kuitenkin muitakin seurauksia kuin vain yksilönvapauden lisääntymisen. Vaikka markkinointi alle 15-vuotiaille kielletään, entistä kovempaa materiaalia tulee olemaan nuorten ulottuvilla.

Pornografia sisältää naista halventavia arvoja. Seksibisneksen, muun muassa prostituution, lisääntyminen on vaikuttanut kielteisesti naisen asemaan. Toisaalta näiden ilmiöiden lisääntyminen ei tue vaan vahingoittaa yhteiskunnassamme jo entuudestaan uhattuja, uskollisuuteen perustuvia perhearvoja.

Mainitsin siitä, että äänitemuodossa olevan lapsipornografian sääntely puuttuu tästä lakiesityksestä täysin. Mahdollisesti tällaisessa muodossa toteutuessaan tämä tulisi aiheuttamaan lapsipornokauppiaita hyödyttävän porsaanreiän. Seksipuhelinpalvelujen joukostaahan on löytynyt lapsipornografiaa niin nauhoitteina kuin keskustelupalveluina. Eroottisilla seuran-

hakulinjoilla ei ole käytännössä ikävalvontaa ollut tähänkään asti. Oikeusistuimissa on myös jouduttu käsittelemään tapauksia, joissa pikkutyöt ovat joutuneet raiskatuiksi sovittuaan taapamisista keskustelulinjoille soittaneiden pedofiilien kanssa.

YK:n lapsen oikeuksien komitea vaati tammi-kuussa 96 maamme hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin lasten suojelemiseksi pääsiltä seksipuhelinpalvelulinjoille siltä varalta, että pedofiilit käyttäisivät heitä hyväkseen. Lasten pääsy näille linjoille voitaisiin tehokkaimmin estää niin, että tällaisen linjan saisi käyttöönsä vain erikseen tehdyllä kirjallisella sopimuksella.

Lapsipornoa sisältävien nauhoitteiden estäminen vaatisi myös pornografisten äänitteiden sääntelyä. Mielestäni tämä asia tulisi valiokuntakäsittelyssä ottaa myös huomioon.

Seksuaalirikoksia koskeva ehdotus sisältää myönteisenä muutoksena sen, että raiskaus ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö muuttuvat asianomistajarikoksista virallisen syytteen alaisiksi rikoksiksi. Tämän seurauksena rikosentekijä tulee varmastikin useammin tuomituksi, koska syytetä ei niin herkästi enää jätetä nostamatta esimerkiksi pelon, perhesuhteiden tai joissakin tapauksissa jopa rahan vuoksi.

Lasten seksuaalisen hyväksikäytön rangaistavuutta aiotaan lakiesityksessä kuitenkin myös osittain kaventaa, kun hyväksikäytön suojaikarajat laskevat 15 vuoteen. Tämänhetkisessä laisammehan suojaikäraja heteroseksuaaliselta hyväksikäytöltä on 16 vuotta ja homoseksuaaliselta 18. Ajattelen, että 15-vuotias tyttö tai poika on vielä henkisesti melko puolustuskyvytön monissa tilanteissa vanhemman ihmisen harjoittaman ahdistelun suhteen. 16 vuoden ikäraja on iskostunut kansan syviin tuntoihin ja suojelee nuoria ihmisiä seksuaaliselta ahdistelulta.

Itselleni tämä aiemmin outo käsite tuli tutuksi, kun menin ensimmäiseen varsinaiseen kesätyöpaikkaani turvesuolle kantoja nostamaan 15-vuotiaana koululaisena. Työtoverini olivat oman isäni ja isoisäni ikäisiä miehiä, joilta sain kuulla olevani "sakkolihaa".

Nykyisen lain suojaa on mielestäni perusteltu myös murrosiän kehityksen yksilöllisten vaihtelujen ja myös sen eron vuoksi, mikä on tytöillä ja pojilla tässä kehityksessä. Varsinkin 15-vuotiaiden poikien kohdalla puberteetti on monesti vasta alkuvaiheessa. Tällaisten poikien hyväksikäyttö tulisi käytännössä lailliseksi pedofiilisesti suuntautuneille homoseksuaaleille. Esimerkiksi pojan vanhemmat eivät voisi enää pelotella poli-

silla sellaista vanhempaa henkilöä, joka lähentelee tämän ikäistä poikaa.

Oikeusministeri Häkämies ansaitsee kiitoksen siitä, että hän on aiemmista ministeriön suunnitelmista poiketen tehostanut lasten suojaa seksuaalisen hyväksikäytön rangaistusasteikkoja tiukentamalla. Nimittäin viime syksynä oikeusministeriön kirjallisessa tiedotteessa kaavailtiin rangaistusasteikkoa, jossa voisi selvittää pelkällä sakkorangaistuksella, pelkällä rahalla, sukupuoliyhteydestä lapsen kanssa. Tuossa yhteydessä ainoastaan ns. törkeä sukupuoliyhteys lapsen kanssa erotettiin sellaiseksi rikokseksi, josta seuraisi vankeusrangaistus. Tämä sotikin voimakkaasti yleistä oikeustajua vastaan ja herätti vastustusta muun muassa lastensuojelujärjestöissä. Ilmeisesti pitkälti tämän reaktion vuoksi rangaistusasteikkoa tiukennettiin niin, että seurauksena on vankeusrangaistus aina neljään vuoteen asti.

Pedofiilien kohdalla kuitenkin ongelmaksi jää nykyisin käytännössä se, että annettuja rangaistuksia ei useinkaan tarvitse istua kokonaisuudessaan, ja se, että ne ovat joka tapauksessa määrällisiä, jolloin sairait ihmiset pääsevät kerran toisensa jälkeen vapaalle jalalle lapsia ahdistelemaan.

Tuossa keskusteltiin jo ministeri Häkämiehen julkisesta kannanotosta, jossa hän kertoi vielä tänä keväänä esittävänsä eduskunnalle lainmuutosta, joka mahdollistaisi joissakin tapauksissa elinkautisen vankeusrangaistuksen seksuaalirikollisten kohdalla, sellaisten kohdalla, joilla on huomattava uusimisriski teoilleen pitkänkin vankeusajan jälkeen. Kyllä kaksi tyttöä raa'asti surmannut pedofiilitapaus Jammu vetää täysin vertoja belgialaisille kollegoilleen. On todellakin oikeustajun vastaista, että hän voi päästä muuttaman vuoden kuluttua vapaalle tekojaan uusimaan.

Sukupuoliyhteyden ostaminen alle 18-vuotiaalta nuorelta tulee tässä esityksessä kielletyksi, mikä toivon mukaan hillitsee viime vuosina lisääntyntä alaikäisten käyttöä lapsiprostituutina. Alaikäisten prostituution tällä hetkellä salliva lainsäädäntömme onkin varsin takapajuihen ja häpeäksi maamme lapsipolitiikalle. Kuitenkin mielestäni 18-vuotiaakin on vielä liian nuori tekemään kohtalokasta valintaa prostituoidun urasta. Olisin toivonut, että sukupuoliyhteyden ostaminen olisi kielletty iästä riippumatta, aivan niin kuin suuri joukko kansanedustajia on lakialoitteen muodossa toivonut. Siten olisi parhaiten pystytty puuttumaan prostituu-

tion naisille tuomiin ongelmiin ja sen mukanaan tuomiin yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Seksuaali- ja pornografiarikosten lainsäädännön uudistustyö on moniarvoisessa yhteiskunnassamme vaativa haaste. Toivon, että valiokuntakäsittelyssä muistettaisiin yksilönvapauden korostamisen rinnalla ennen kaikkea lasten suojeleminen ja heidän oikeusturvansa samoin kuin myös eettiset ja perheitä tukevat arvot.

Ed. Bremer merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S a a r n i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Räsänen puheenvuoro oli hyvin ansiokas siltä osin, että se laajensi pornografian käsitettä kuvasta sekä ääneen lausuttujen että kirjallisten sanojen puolelle. Tämä oli minusta hyvin arvokas huomio siinä mielessä, että varmasti valiokunnassa joudumme tämän seikan pohdintaan.

Mutta puheenvuoron alkuosassa ed. Räsänen puuttui jumalanpilkkapykälään. Minä ymmärrän, että se on hänelle arka asia, mutta toivon, että se henki, joka tässä uudistuksessa on, että emme enää joutuisi käymään Salama-oikeudenkäynnin tapaisia farsseja tämän pykälän puitteissa, tulisi hyväksytyksi ja tässä mielessä todella asia menisi eteenpäin.

Sen lisäksi haluaisin muistuttaa myös ed. Räsäselä niin kuin edellisillekin puheenvuoron käyttäjille, että pedofilia on varmasti vaikea sairaus, mutta rikoksia tekevät myös pyromaanit, on kleptomaaneja, on monenlaisia muita, ja rajanveto siitä, minkälaiset sairaut pitäisi sulkea kokonaan yhteiskunnan ulkopuolelle ja ikään kuin laitostaa, on aika veteen piirretty viiva. Esimerkiksi pyromaani voi olla huomattavasti vaarallisempi suuremmalle joukolle ihmisiä kuin pedofiili konsanaan. Mutta tämä on tietysti vain eräs huomio.

Lisäksi huomauttaisin, että kun puhumme prostituutiosta, pitäisi muistaa myös se, että prostituutio ei koske tänä päivänä enää vain naisia, vaan se koskee myös miehiä. Siinä mielessä toivoisin, että kun prostituutiosta puhutaan, nähtäisiin, että aikuisten elämän rajoittaminen tältä osin on erittäin vaikeata ja ilmeisen turhauttavaa, jos sitä lainsäädännöllä aletaan tehdä.

Ed. M. P o h j o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin puuttuisin ed. Räsänen puheenvuoron siihen kohtaan, jossa hän kat-

soi, että tämä hallitus suhtautuu nuivasti uskontoon, on jopa uskontokielteinen ja piittaamaton, kun tässä esityksessä on jumalanpilkan poistamista koskeva kohta. 1800-luvullahan oli vallitseva käsitys sellainen, että rikos saattoi kohdistua Jumalaan, mutta oikeuskäsitys juridiikassa on muuttunut niin, että ei niinkään suojella Jumalaa oikeushyvänä, vaan ihmisten uskonnollisia tunteita, uskonnollista vapautta ja uskonrauhaa. Tästä on kysymys tässäkin uudistuksessa eikä siitä, että jotkut ihmiset olisivat vähemmän tai enemmän jumalakielteisiä. Eli tässä juridiikka ja teologia erotetaan aika selkeästi toisistaan.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siihen yksityiskohtaan ed. Räsänen puheessa haluaisin kiinnittää huomiota, jossa hän totesi, että alle 18-vuotias ei ole valmis päättämään prostituutioammattista. Väitän, ettei kenenkään pitäisi olla valmis, ei myöskään yli 18-vuotiaiden. Jollakin tavalla tässä yhteiskunnassa elää kuitenkin sellainen henki, että päästäisiin takaisin vanhoihin hyviin aikoihin, jolloinka paremmissa piireissä on piit ja huonommista piireistä sitten tulevat myöskin rekrytoiduiksi ne naiset ja ehkä miehetkin, jotka muodostavat ammattiprotituutioitujen ryhmän. Tämä on kaikesta "edistysellisyydestä" huolimatta, jonka varjoon ja huntuun tätä ajattelua koetetaan pukea, mielestäni erityisen taantumuksellista. Tämän tyypinen ajattelu veloo ja ikään kuin elää, ja sille ollaan näyttämässä vihreätä valoa.

Meidän pitäisi ainakin asenteissamme pystyä säilyttämään jatkuvasti se linja, että prostituutio sinänsä on niin ihmistä aliarvioivaa ja alentavaa, että sitä ei pitäisi missään ikäluokissa edes impliittisesti vahingossakaan hyväksyä. En nyt tarkoita, että ed. Räsänen olisi itse juuri tätä tarkoittamassa, mutta jotenkin se tuli esiin, kun hän sanoi, ettei ainakaan alle 18-vuotias saisi päättää.

Ed. Savela merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiusaselle sanoisin heti aluksi, että hän kuuli väärin, mitä sanoin, tai sitten muisti väärin, mitä sanoin. Puhuin nimenomaan yli 18-vuotiaiden kohdalla, että hekin ovat liian nuoria päättämään prostituoidun urasta. Samassa yhteydessä esitin omana näkemyksenäni, että seksipalvelujen ostaminen tulisi kriminalisoida ikäryhmästä riippumatta.

Samalla haluan muistuttaa, että hallituksessaan suhtautuminen jumalanpilkkiaan ei ollut mikään yksimielinen ratkaisu vaan äänestyksen tulos. Tässä suhteessa ollaan hyvin syvästi tekemisissä arvojen kanssa, haluammeko edelleen nojata kristilliseen arvopohjaan lainsäädännössämme.

Oikeusministeri H ä k k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Sen puolesta, että prostituutio ylipäänsä kriminalisoidaisiin, voidaan tietysti esittää ihan järkeviä argumentteja, mutta tutkimustieto ja kansainväliset esimerkit osoittavat, että jos näin tehdään, prostituutio ei kuitenkaan häviä mutta siirtyy niin sanotusti maan alle, mistä taas on seurauksena, että rikollisuus, joka prostituution ympärillä pyörii, raaistuu. Myös esimerkiksi niihin henkilöihin, jotka tätä työtä tekevät, kohdistuvat väkivallanteot raaistuvat silloin, kun yhteiskunta ikään kuin sulkee asialta silmänsä ja kriminalisoi koko toiminnan. Sen takia on oltu pidättäytyväisiä linjanvedossa ja kriminalisoitu vain alle 18-vuotiaita, alle täysi-ikäisiltä, tämän kaltaisten palvelujen osto.

Ed. K a r p i o : Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut nyt laajan esityksen rikoslain uudistamiseksi koskien seksuaalirikoksia sekä oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan tehtyjä rikoksia. Tämä yli 300 sivua käsittävä esitys on varsin laaja. Mikäli perusteellisesti käsiteltäisiin koko esityksen sisältöä, lähetekeskustelu ei varmasti päättyisi edes tänä päivänä.

Erityisesti seksuaalirikosten ja pornon hallussapitoa koskevien säännösten osalta esitys on herättänyt jo tiedotusvälineissäkin varsin laajaa mielipiteiden vaihtoa. Kaikkiaan voidaan myös todeta, että se on saanut varsin myönteisen vastaanoton ja esitystä voidaankin pitää hyvänä ja selvänä parannuksena nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Joitakin kommentteja ja muutosehdotuksia haluan kuitenkin tuoda esiin, ja niihin varmasti valiokuntatyöskentelyssä vielä tänä keväänä tulemme keskittymään syvemmin.

Arvoisa puhemies! Olemme viime vuosina voineet seurata laajaa rikosjuttujen käsittelyä alioikeuksissa ja sitä, kuinka näytön hankkiminen syyttäjän esittämistä rikoksista saattaa kaatua todistajien muistamattomuuteen ja siihen, etteivät he todennäköisesti uskalla kertoa kaikkea tietämänsä ja sitä, mitä he poliisikuulusteluissa mahdollisesti ovat jo kertoneet. Nykyisessä rikoslaissa ei ole oikeuskäytännössä kuultavan

uhkaamista koskevaa säännöstä, mikä puute nyt korjaantunee suurelta osin 15 lukuun otettavalla säännöksellä. Rikospoliisi tervehtiikin varmasti mafiaa vastaan käymässään taistelussa rikoslain otettavaa rangaistusta tyydytyksellä.

Sen sijaan törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä määrättävä rangaistus voi käytännössä tuottaa niin oikeudelle kuin viranomaisillekin tulkintavaikeuksia. Miten tavallinen kansalainen tiedostaa, että kyseessä on törkeä rikos esimerkiksi pahoinpitelyn suhteen tai ympäristörikos on törkeä ja hän on velvollinen tekemään ilmoituksen tai että kysymyksessä on lievempi teko, jossa ilmoituspakkoa ei ole, kun vielä perinteisesti viranomaisille ilmoittaminen toisten teoista on suomalaisille aika tavalla vierasta käytäntöä? Lainvalmistelija selittää valiokunnassa tarkemmin esitystä, joka ainakin minussa herättää monenlaisia kysymyksiä.

Eräänlaisena kansallisena urheilulajina on tähän saakka pidetty tulojen ja varojen salaamista tai vähättelyä poliisille esimerkiksi ylinopeuspauksissa, mistä meillä on monia esimerkkejä varsin arvovaltaiselta taholta. Sitä tulevaisuudessa pyritään estämään erityisillä ns. sakko-tilpillä koskevilla määräyksillä. Vaikka viranomaisilla onkin tänä päivänä mahdollisuudet päästä tarkastamaan kansalaisten ilmoitukset erinäisistä verorekistereistä, tuskin kontrolli on kovinkaan tarkkaa jo sakotettavien suuresta lukumäärästäkin johtuen. Esityksessä todetaan, että mikäli valehtelu pysyy jonkinlaisissa kohtuullisissa rajoissa, kiinni jäämisen mahdollisuus ei ole kovinkaan suuri, koska väärien tietojen selvittäminen muuten kuin verotusasiakirjoista on hyvinkin työlästä. Saattaa olla myös, että lainkuulaiset kansalaiset tulevaisuudessa eivät uskalla aina ilmoittaa tulojaan lainkaan, vaan jättävät tulojen selvittämisen viranomaisten tehtäväksi rangaistusten pelossa. Määräykset sakko-tilpistä ovat aiheellisia myös oikeudenmukaisuuden kannalta, koska kansalaisten tulot ja omaisuus eivät välttämättä nyt verotustiedoista esimerkiksi osinkotulojen osalta ilmene.

Yleistä järjestystä vastaan tehdyistä rikoksista selvitetään muun muassa mellakkaa ja väkivaltaisen mellakan johtamisesta annettavaa rangaistusta, joista nyt säädetään vankeutta enintään neljä vuotta. Väkivaltaisen mellakan johtaminen esityksen mukaan voi olla esimerkiksi ryhtymistä ensimmäisten joukossa harjoittamaan väkivaltaa ja muiden kehottamista seuraamaan esimerkiksi, siis ensimmäisten joukossa. Aiheellisesti voidaan nyt kysyä, eikö määrittely ole kovin

ylimalkainen, kun puhutaan ensimmäisten joukossa toimimisesta. Riittääkö esimerkiksi kolmantena joukossa oleminen täyttämään rikoksen tunnusmerkit?

Samassa luvussa olevat määräykset lapsipornon hallussapidon kriminalisoinnista ovat sen sijaan merkittävä muutos ja parannus nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Onhan tähän saakka vain lapsipornon levitys ollut laissa kiellettyä. Hallituksen esitys helpottaa varmasti poliisin työtä lapsipornon pysäyttämiseksi, koska jo vahva epäily lapsipornon hallussapidosta riittää syyksi kotietsintään. Esitys ei kuitenkaan ollut tältä osin itsestään selvä, koska vasta 60 000 kansalaisen adressi ja varoittavat esimerkit Belgiasta aikaansaiivat määräysten ottamisen lakiin. Näin ainakin Mannerheimin Lastensuojeluliiton taholta on esitetty.

Kriminalisoinnin ensisijaisena tavoitteena on oltava lasten suojaamisen seksuaalisilta väärinkäytöksiltä ja joutumasta yksityisyyteensä kohdistuvan rikoksen ja loukkauksen kohteeksi, minkä kansanedustaja Lax totesi varsin perustellusti. Olen kuitenkin ehkä hivenen jyrkemmällä kannalla, mitä kotietsintöihin tulee, jos todellakin on vankkaa aihetta epäillä, että tällaista pornoa on jonkun kotona.

Lopuksi esityksen 20 luvussa käsitellään seksuaalirikoksia, joista on nyt myös hyvä esitys annettu eduskunnalle. Merkittävänä uudistuksena on pidettävä niiden tuleamista pääsääntöisesti virallisen syytteen alaisiksi. Onhan raiskauksen kohteeksi joutuneen henkilön useinkin vaikeata nostaa itse syyte. Koska raiskaus on törkeä rikos, ei syytteen nostaminen voi olla pelkästään uhrin päätettävissä. Rikoksen ehkäisyn kannalta on myös tärkeää, että rikollinen joutuu aina myös vastaamaan teostaan. Joissakin harvoissa tapauksissa syyttämättä jättäminen voi olla aiheellista, mikäli siitä aiheutuisi uhrille poikkeuksellista haittaa.

Rikoksia koskeva lainsäädäntö onkin nyt tehty riittävän ankaraksi, koska tämän tyyppiset rikokset aiheuttavat uhrille sekä fyysisiä että henkistä vauriota. Edelleen tämän tyyppiset rikokset kohdistuvat pääsääntöisesti heikompaan osapuoleen eli niin naisiin kuin lapsiin ja niistä aiheutuu rikoksen uhrille monenlaista vauriota. Voidaan tietysti kysyä, onko tuomioistuimien aina oikea paikka arvioimaan sitä, onko seksuaalinen hyväksikäyttö aiheuttanut vahinkoa esimerkiksi lapsen kehitykselle. Asianomistajille eli vahinkoa kärsineille on tietysti tärkeää myös riittävän korvauksen saaminen vahingosta, mikä välttä-

mättä ei kuitenkaan aina toteudu, sillä pikeminkin sääntö kuin poikkeus on, että tuomittu rikollinen osoittautuu ainakin virallisesti varatommaksi. Tällöin on yhteiskunnan tunnettava vastuunsa ja korvattava tuomitun aiheuttama vahinko.

Vaikka esityksessä onkin suhteellisen tarkasti määritelty seksuaaliset rikokset, joutuu kysymään, onko sentään kaikki otettu huomioon. Olemmehan viime päivinä voineet todeta tiedotusvälineistä henkilön levittäneen hi-virusta lukuisiin eri henkilöihin, vaikka on ollut tietoinen sairastamastaan aids-taudista. Hän on nyt lehti-tietojen mukaan syytteessä tapon yrityksestä. Eikö vielä tässä yhteydessä olisi syytä pohtia erillistä aids-pykälää eli sukupuolista kanssakäymistä tietoisena vaarallisesta taudistaan?

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on pääpiirteissään varsin hyvä ja selvä parannus nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna mutta aikaansaa varmasti valiokuntatyöskentelyssä perinpohjaisen keskustelun lukuisista merkittävästä yksityiskohdistaan.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karpio hyvän puheenvuoronsa lopuksi otti esille aids-ongelman, joka on puhutellut aika paljon meitä suomalaisia. Toiteisin kuitenkin, että oma käsitykseni on se, että niin kauan kuin Suomen lainsäädännössä ei luokitella aids- tai hiv-positiivista henkilöä yleisvaaralliseksi sairaudenkantajaksi eli aidsia yleisvaaralliseksi sairaudeksi, emme me oikeastaan voi tehdä mitään. Tämä tosiseikka on aika monessa muussa maassa todettu. Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että myös meillä Suomessa täytyisi tähän mennä. Koska meillä ei ole ihan selkeätä hoitotoimenpidettä, jolla tauti parannetaan, meidän pitäisi tällainen lakimuutos tehdä.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä asia varmasti tulee vielä laki-valiokunnassa meillä käsitellyyn tämän kevään aikana.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Rikoslain kokonaisuudistusesitys tuntuu olevan aika tasapainoinen kokonaisuus ja sisältää periaatteelliselta kannalta monia tärkeitä signaaleja, muun muassa sen, että sukupuoliseen suuntautumiseen liittyvät erityissäännökset rikoslaista poistetaan. Puheenvuorossani haluan kuitenkin puuttua vain yhteen yksityiskohtaan tästä laajasta uudistuskokonaisuudesta eli kysymykseen lasten hy-

väksikäytön ongelmista ja ns. lapsipornon hallussapidon kriminalisoinnista.

Esityksessähän nyt, kuten on todettu, lapsipornon levittämisen ja valmistamisen ohella myös hallussapito sekä omaan käyttöön että levityskäyttöön kriminalisoidaan ja lisäksi levittämisen- ja valmistamisrikosten rangaistuksia kovenetaan. Aiemmassa versiossa, jonka oikeusministeriö tästä lakiuudistuksesta antoi, lapsipornon hallussapito ei ollut rangaistava teko, mutta nyt jälkepäin laajan kansalaiskeskustelun ansiosta tilanne on korjaantunut, ja muun muassa eduskunnassahan enemmistö kansanedustajista allekirjoitti lakialoitteen, jossa myös vaadittiin tätä korjausta rikoslakiin.

Rikoslain ohella on tietysti valvontakeinoja parannettava, ja siten on perusteltua muuttaa myös pakkotoimilakia niin, että kotietsintä voidaan tehdä silloin, kun on syytä epäillä lapsipornon hallussapitoa. Lakiehdotuksen perusteluissa on myös käytetty paljon vaivaa lapsiporno-käsitteen määrittelemiseen, ja ainakin näin maallikosta nämä määritelmät tuntuvat aika selkeiltä ja perustelluilta.

Mielestäni tämä lopputulos on hyvä ja omiaan varmasti vähentämään kyseenalaisten tuotteiden kysyntää. Lasten suojaamiseksi on mielestäni tehtävä kaikki mahdollinen, ja hallussapidon kriminalisointia puoltaa mielestäni myös se, että lapsipornossa on kuitenkin aina kyse Suomen lainsäädännön mukaan rikollisella tavalla syntyneestä tuotteesta ja rikoslaissa ja poliisin valvontatoiminnassa pitää näkyä, että suomalainen yhteiskunta ei missään oloissa hyväksy lapsen ihmisarvon alentamista ja hänen käyttämistään pornoteollisuuden hyödykkeenä.

Kyseessä on myös mielestäni kansainvälinen ihmisoikeusasia. On tärkeää suojata paitsi suomalaisia myös kehitysmaiden lapsia. YK:n lastenapujärjestön Unicefin tilastojen mukaan maailmassa on yli miljoona lasta, jotka tavalla tai toisella on pakotettu kaupallisen seksin välineeksi. Suomella on velvollisuutensa sekä oman maan että koko maailman lasten suojelemisessa, ja näin ollen onkin hyvä, että tässä vaiheessa asetetaan myös hallussapidon kriminalisoinnin kautta tavallaan eettisiä rajoja vapaalle kaupankäynnille.

Tässä on kyse tietysti paljolti erilaisten oikeusperiaatteiden painottamisesta. Minun mielestäni sananvapaudella ei voi kestävästi puolustaa lapsipornon hallussapidon sallimista. Vapaus-sanan käyttö tässä yhteydessä on aika irvokasta, koska lapsen kohdaltahan kyse on hyvin karkeasta ihmisoikeusloukkauksesta.

Yleensä kaupallisen lapsiseksin uhri on köyhä kehitysmaan lapsi. Tunnettuja maita, joissa tätä ilmenee, ovat Thaimaa, Sri Lanka ja Filippiinit, ja tämä epäkohta on jo vuosia sitten ollut hyvin tiedossa. Mutta onko niin, että hyväksikäytetyn lapsen hätä ei ole koskettanut hyvinvointivaltion päättäjiä riittävästi, kun tämä ongelma on tuntunut olevan niin kaukainen? Vasta sen jälkeen, kun näitä tapauksia on tullut esille Euroopassa, muun muassa Belgiassa, tämä asia on tavallaan tullut läheisemmäksi ja tärkeäksi myös niin Suomessa kuin monien muidenkin EU-jäsenmaiden lainsäädännössä.

EU:n piirissä on hyväksytty oikeus- ja sisäasiainministerien kesken oma toimintaohjelma lasten suojaamiseksi. Suomen on tässä yhteistyössä pidettävä huoli siitä, että myös lasta hyväksi käyttävän materiaalin hallussapito omaan käyttöön tulkitaan rangaistavaksi niin, että EU:n yhteistyön kautta ei tule paineita tavallaan lieventää Suomessa nyt omaksuttua tiukkaa käytäntöä.

Lapsipornoa koskevat asiat ovat olleet esillä myös Internetin ympärillä käydyssä keskustelussa, kun on ilmennyt, että tätä materiaalia oli Suomesta käsin levitetty Internetin välityksellä. Mielestäni lakivaliokunnan tulisi tässä yhteydessä myös pohtia uusien sähköisten tiedonvälitysmenetelmien käyttöä ja myös rangaistavuusasiaa näissä yhteyksissä. Mielestäni tietoverkoissa olevan rikollisen aineiston on oltava samojen normien alaisista kuin painotuotteidenkin. Myöskään verkkopalvelun tarjoaja ei voi väistää vastuutaan vedoten siihen, ettei hän tiedä, mitä kaikkea verkon kautta liikkuu.

Internet-palvelujen tarjoajien toivoisi ymmärtävän, että epäeettinen toiminta saattaa pidemmällä tähtäyksellä aiheuttaa itse vapaalle tietoverkolle ongelmaksi. EU-maiden keskenhän on myös Internetin valvonta-asioissa yhteistyötä, jossa on tietysti aina ongelmallista se, miten yhteensovitetään sananvapaussäännökset ja muut, kuten eettiset, periaatteet.

Teollisuuden ja kaupan itsesääntely on sekin toki lisääntynyt myös lasten hyväksikäytön alalla. Muun muassa Thaimaahan matkustavat suomalaisturistit saavat nykyisin matkatoimistolta jo varoittavan esitteen, jossa on toivomus: Älä tuhoa lapsen elämää. Tietysti tämän ongelman poistamiseksi tarvitaan paljon muitakin toimenpiteitä kuin rikoslain muuttaminen, mutta kyllä tällöisten signaalien ja merkkien antamisesta siitä, mitä periaatteita kunnioitetaan, aina vastuu on myös poliittisilla päättäjillä ja viranomaisilla.

Lipposen hallituksen, kun se aikanaan antoi lapsipoliittisen selonteon, yksi keskeinen viesti siinä yhteydessähän oli, että lasten aseman turvaamiseksi on perustettava lapsiasiavaltuutetun virka. Mielestäni se tavallaan liittyy tähän asiaan ja lapsen ihmisoikeuksien ja lapsen oikeusturvan valvontaan. Toivon, että rikoslakiuudistuksen yhteydessä lakivaliokunta myös voisi tätä asiaa sivuta ja toivottavasti vauhdittaa sitä, että tällainen lapsen oikeusturvaa valvova asiamies tähän maahan saadaan.

Ed. Räsänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula aivan puheensa alkuosassa totesi pitävänsä hyvänä sitä, että sukupuolisen suuntautumisen suhteen tämä esitys on neutraali. Esimerkiksi raiskaukseen liittyvissä sädöksissä tämä onkin mielestäni paikallaan eli se, että suhtaudutaan samalla tavoin, olipa kysymyksessä raiskaus, joka kohdistuu samaa tai eri sukupuolta olevaan henkilöön. Kuitenkin nykyiset suojaikärajat ovat nimenomaan lastensuojelun näkökulmasta, joka oli ed. Aulalla hyvin vahvasti esillä, mielestäni tarpeen. Tällä hetkellä meillä homoseksuaalisen hyväksikäytön suojaikäraja on 18 vuotta ja heteroseksuaalisen 16 vuotta.

Eduskunnan naisverkostossa oli kuultavana naispuolinen rikospoliisi, joka oli hyvin huolissaan 15–17-vuotiaista pojista, jotka ovat jatkossa vapaata riistaa vanhemmille, homoseksuaalisesti suuntautuneille pedofiileille. Tämä johtuu tietysti siitä, että pojat tulevat myöhemmin murrosikään. 15-vuotiaat pojat saattavat vielä olla fyysiseltä kehitykseltään lähes lapsia. Sen vuoksi mielestäni nimenomaan heidän kohdallaan suojaikäraja tulee olemaan liian alhainen.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen täsmälleen samaa mieltä ed. Räsänen kanssa äskeisestä asiasta. Sen lisäksi ed. Aula otti minusta hyvin esille lapsipornografian liittyvät asiat, samoin kuin ed. Räsänen edellisessä puheenvuorossaan.

Haluaisin korostaa samaa asiaa, mitä ed. Räsänenkin aikaisemmin, että olisi syytä kuitenkin tietoverkostossa levitetävän kuvallisen lapsipornografian ohella — tulipa lapsipornografia sitten sarjakuvien, piirrettyjen tai puhutun tekstin kautta — rangaistavuutta ainakin valiokunnassa pohtia asiantuntijakuulemisten yhteydessä hyvinkin tarkkaan.

Olen ymmärtänyt, että meillä ei ole sähköisen viestinnän sisältöä koskevia lakeja. Meillä liiken-

nevaliokunta valvoo näitä asioita teknisesti, mutta sitä, mitä sisällöllisesti niissä voidaan tehdä, toimittaa ja ulos antaa, ei missään valvonta. Siitä syystä olisi syytä hyvinkin tarkkaan harkita tietoverkkojen kautta levitettävän lapsipornografian rangaistavuutta, koska sitä kautta voidaan myös käydä tietynlaista lapsikauppaa.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula kiinnitti ansiokkaasti puheensa loppuosassa huomiota nimenomaan epäeettiseen toimintaan, mikä tapahtuu Internetin välityksellä lapsipornon levityksessä.

Toivoisin, että lakivaliokunta myös tässä asiassa, vaikka tämä on valtavan laaja ja iso paketti, kuulisi asiantuntijoita ja ottaisi huomioon sen, että vaikka me täällä Suomessa kuinka rankaisimme sen, että Internetin välityksellä lapsipornoa levitetään, se on iso kansainvälinen kysymys ja koskee koko Eurooppaa ja kaikkia eurooppalaisia maita. Tietysti me emme itsekään ole puhtaita pulmusia, mutta mitä nyt ulkomailla vähän on matkailut, niin kyllähän se aika hurjaa on, mitä siellä saa katsoa ja nähdä. Toivoisin, että lakivaliokunta paneutuisi myös tähän puoleen. Emme me pelkästään oman maan sisällä saa muun muassa Internetin välityksellä toimivaa lapsipornon levitystä kuriin, ellei oteta isompia raameja ja Suomi voimakkaasti toimi myös Euroopan unionin tasolla siinä, että tämä kaltainen Internetin välityksellä lapsipornon levittäminen olisi todella joka maassa rangaistava teko.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tavallaan nämä yksityiskohdat, mitä ed. Räsänen toi esille sukupuoliseen suuntautumiseen liittyvistä ikärajoista, on syytä lakivaliokunnan arvioida. Itse otin kantaa enemmänkin yleiseen periaatteeseen, että minusta on oikein, että ihmisiä ei erotella tämän suhteen. Minusta kuulostaa vähän oudolta, miten jonkun ikäiset lapset tai nuoret voisivat olla vapaata riistaa millekään hyväksikäyttäjille. Kyllä kai siinä silloin jo jokin muu säännös rikoslain puitteissa tulee sovellettavaksi.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Lakivaliokunnan pitkäaikaisena jäsenenä minulla on ollut kunnia olla sekä rikoslain kokonaisuudistuksen ensimmäisen että toisen osan käsittelyssä valiokuntatyössä. Nyt olen myös mukana, kun käsitellään rikoslain kokonaisuudistuksen kolmatta osaa.

Viime eduskunnan aikana laaja toinen osa oli

käsittelyssä. Silloin mukana oli myös nykyinen oikeusministeri Häkämies valiokunnan jäsenenä. Täytyy sanoa, että lakivaliokunnalla oli silloin selkeästi selkäranka tallella. Siellä sentään kohtuullisesti pystyttiin pitämään rangaistuksen taso, myös elinkautinen rangaistus vielä voimassa, vaikka sellaista pyrittiin saamaan pois. Silloinen ed. Häkämies, nykyinenkin edustaja mutta myös ministeri, oli myös tällaisen terveen ajattelun kannalla. Siinä mielessä arvostan häntä kyllä hyvin paljon näissä asioissa.

Kun minä nyt katselin rikoslain kokonaisuudistuksen kolmatta osaa, havaitsin kuitenkin sen, että rangaistusasteikkojen rukkaaminen, selkeä madaltaminen, on ollut yllättävän voimakasta. Siinä mielessä vähän ihmettelen, onko tämä ollut kaikessa ministeri Häkämiehen näkemys vai kompromissi jostakin.

Olen paperille keräillyt muutamia esimerkkejä näistä asteikoista. Nämä eivät ole ehkä voimassa olevaan lakiin nähden ihan yksi yhteen, koska tunnusmerkistöjä on tietyllä tavalla jaettu. Jos puhutaan raiskauksesta, vanha väkisinmakaaminen, tällä hetkellä rangaistus on kuudesta kuukaudesta kymmeneen vuoteen ja uudessa kuudesta kuukaudesta kuuteen vuoteen, tosin törkeässä tekomuodossa kahdesta vuodesta kymmeneen. Mutta törkeään tekemuotoon sisältyy sellaisia elementtejä, jotka aikaisemmin vanhaan hyvään aikaan rangaistiin yksin teon tehtynä tämän itse raiskaustapahtuman kanssa eli voimakas väkivallan käyttö, pahoinpitely jne. Joka tapauksessa kokonaisuudessaan voidaan katsoa, että rangaistuksia tässäkin yleiseltä kannalta hyvin hylättävässä rikosmuodossa on selkeästi alennettu.

Törkeä perätön lausuma oikeudessa rangaistetaan antamalla kuudesta kuukaudesta kahdeksaan vuoteen, uudessa neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen. Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen on tällä hetkellä kolmesta kuukaudesta neljään vuoteen, uudessa lakiesityksessä maksimissaan vain kolme vuotta. Virkamiehen vastustaminen eli nykyisin haitanteko, joka ei sisällä aktiivista väkivaltaa poliisimiestä ja virkamiestä vastaan, on tällä hetkellä kolme kuukautta, uudessa laissa vain sakkoa. Ja vielä lopuksi, herra puhemies, viranomaisen erehdyttämisestä saa tällä hetkellä sakosta kahteen vuoteen vankeutta, uudessa esityksessä sakosta kuuteen kuukauteen vankeutta. Vaikka, niin kuin totesin, nämä eivät ole ihan yksi yhteen vedettävissä, koska tunnusmerkistöissä on muutoksia, suuntaus on varsin selkeä.

On sanottu, että pitää rangaistusasteikosta ottaa ilma pois eli että jos on kymmenen vuotta maksimi, mutta korkeimmillaan käytetään kolmen vuoden rangaistusmaksimia tuomioistuimessa, seitsemän vuotta on siellä ihan turhaan; se pitää silloin ottaa sieltä pois, jotta rangaistusasteikko tulisi tietyllä tavalla realistiseksi. Kyllä tietysti on näinkin, mutta tuomioistuin tulee aina, kun rangaistuksia alennetaan, ottamaan sen, vaikka vain vaistonvaraisesti, kehotuksena siihen suuntaan, että myös tuomioistuimissa tuomittuja rangaistuksia pitää alentaa. Ehkä se on joissakin tapauksissa perusteltua, mutta yleisesti ottaen monissakin tapauksissa reaalisten rangaistusten alentamiseen ei ole perusteita ja näin ollen tämä viesti tuomioistuimille, joka asteikkojen voimakkaassa alentamisessa tapahtuu, ei ole perusteltu.

Toivon, että ainakin eräissä asioissa lakivaliokunnassa löytyy järki. Se on hiukan epätodennäköistä, koska kokoomus on muuttunut. Ed. Karpio edustaa siellä varmasti hyvin selkeätä näkemystä, mutta te kuitenkin kävelette käsikynkkää sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton kanssa, jotka yleensäkin ovat olleet hyvin voimakkaasti sillä kannalla, että rangaistavuutta pitäisi poistaa ja rangaistuksia pitäisi alentaa. Saattaa olla sillä tavalla, että demarit ja vasemmistoliitto vievät ja Karpio ja kumppanit vain vikisevät mukana. Keskustahan tätä järkevää ajattelua ei yksinomaan eikä yksin pysty siellä pitämään. Viime eduskunnan aikana oli toisin: Kokoomus ja keskusta pitivät kansallisesti ryhtinsä ja muiden, muun muassa vasemmistoliiton ja sosialidemokraattien, pyristelystä huolimatta kohtuullinen kokonaisuus saatiin kakkososaan. Nyt olisi samanlainen tarve, jotta saavutettaisiin kaikkien osien kohdalta kohtuullinen tasapainoisuus.

Herra puhemies! Tämä tästä, mutta vielä pariin kolmeen asiaan kiinnitän huomiota.

Jumalanpilkka ehdotetaan poistettavaksi rikoksena. Minä en ole mikään Jumalan mies. Minä olen syntinen ruoja, kova kiroilemaan ja kaikkea muutakin pahaa tekemään, mutta lähdän siitä, että en hyväksy tällaista dekriminointia, niin kuin sanotaan. Tuskinpa Jumala tulee rikosilmoituksia tekemään siitä, jos joku häntä pilkkaa, mutta tässä asiassa on hyvin syvällisiä arvoja. Sanoisin suoraan, että vaikka Jumalan kimpussa ehtimiseen ollaan, niin jokainen ihminen, on sitten ateisti tai uskova, hädän hetkellä huutaa Jumalan puoleen aivan varmasti. Olen nähnyt sellaisia ihmisiä, jotka hädän hetkellä niin ovat tehneet, ja suomalaiset

sotaveteraanit Kannakselta ja Taipaleesta tietävät varsin hyvin, että sitä kutsuttiin Jumalaksi, jonka puoleen viimeisessä hädässä käännettiin. Sen vuoksi katsoisin, että jumalanpilkka saisi jäädä rauhaan.

Vaikka meillä on nykyisin jumalana EU, Emu ja Nato, siitä huolimatta jumalanpilkka saisi jäädä rangaistavien tekojen joukkoon. Vaikka sellaista ei käytännössä enää tutkittaisi, osoittaa se jollakin tavalla yhteiskunnan sisäistä näkemystä ja vastaa myös keskimääräisesti suomalaisen ihmisen näkemystä. Jumalanpilkka, jota aina yritetään poistaa, pitää jättää sinne, kaksi ja puoli riviä. Pykälää ei ehkä koskaan käytetä, mutta osoittaa se yhteiskunnan perimmäisiä arvoja kuitenkin.

Sitten lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Täällä jo sivuttiin asiaa. Tässä eräs Helsingin poliisilaitoksen naisetsivä on esittänyt aivan ansiokkaasti, että suojaraja on liian alhaalla. Normaalityapauksessa se on 15 vuotta. Ehkä sitä ei voisi nostaa 18:aan, mutta ainakin vuodella tai kahdella. Se olisi perusteltua, ja silloin se olisi vähän suhteessa siihen, että prostituoituja suojellaan 18 ikävuoteen saakka, mutta pedofiiliin uhri on tietyllä tavalla suojaton, kun on täyttänyt 15 vuotta. Toivottavasti tätä poliisinaista myöskin käytetään asiantuntijana lakivaliokunnassa ja mietitään, että 15 vuoden suojarajaa pikkuisen korotettaisiin lapsen seksuaalisessa hyväksikäytössä. Tällaisia ajatuksia on täälläkin tänään jo esitetty.

Herra puhemies! Eräs asia minua kiinnostaa, vaikka tämän voi ottaa vähän huumorilla, ja se on tämä, että homo- ja lesboparit tehdään väkisinmakaamis- tai raiskaamiskysymyksen suhteen samanlaisiksi heteroparien kanssa. Toisin sanoen, jos Jalmari raiskaa Ilmarin tai Lempi raiskaa Matleenan, siitä rangaistaan. Tulee mieleen, että rikosoikeuden yleisissä opeissa selvästi perustellaan, koska raiskauksen tunnusmerkistö on täytetty. En nyt lähde sitä tässä tapauksessa selvittämään. Varmasti ainakin edustajat Vähänäkki ja Pohjola sekä ministeri tietävät, miten Honkasalo asiasta sanoo. Kyllä sen ymmärrän, että miehen ja naisen välillä tulee selvästi osoitettua, koska teko on täytetty, ja myös kahden miehen välillä ehkä jollakin tavalla, mutta sitä minä ihmettelen, kuinka lesboparien välillä tulee näytettyä, koska raiskaaminen on tapahtunut. No, se on se asia.

Mutta katson myös, että ministeri Häkämies tässä tapauksessa ja yleensä oikeusministeriö on ottanut selkeän kannan siihen suuntaan, että se

tulevaisuuden lainsäädännössä tarkoittaa homo- ja lesboparien hyväksymistä avioliittoon verrattavasti. Tätä asiaa ei oikein muuten voi käsittää. Jos yhteiskunta sillä tavalla katsoo, että mies ja mies, nainen ja nainen katsotaan tulevaisuudessa aviopariksi samalla tavalla kuin mies ja nainen pyhässä avioliitossa, niin olkoon. Mutta ei asiaa saisi näin pikkuhiljaa ja salassa viedä. Katson, että tämä muutos laissa selkeästi osoittaa, että oikeusministeriö ja myös ministeri Häkämies, jota suuresti arvostan ja on hyvin selkärankainen henkilö, vastoin aikaisempia näkemyksiään on nostamassa käsiään asiassa pystyyn, mitä en pidä suotavana.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Oikeusministeri H ä k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Useassa puheenvuorossa on tullut kysymyksiä tai sen kaltaisia, joten yritän nopeasti kommentoida.

Ed. M. Pohjolalla oli ainakin kolme asiaa, jotka kaipaavat kommenttia.

Ensimmäinen koski syyttömästi syytettyjä. Olen hänen kanssaan tismalleen samaa mieltä. Se, kyetäänkö se toteuttamaan, on yksinkertaisesti rahakysymys sikäli, mahtuuko se oikeusministeriön budjettikehykseen. Mutta jos uudistuksia ylipäättään siihen mahtuu, pidän sitä uudistuksista tärkeimpänä.

Toinen koski todistajien suojelua. Hyvin paljonhan Suomessa on puhuttu myös tästä anonyymista todistelusta, jossa siis edes todistajan nimi ei tiettyjen törkeitten rikosten kohdalla tule syytetyn tietoon. Euroopan neuvostossa tämä asia on niin sanotusti loppusuoralla, ja kun siellä päätös syntyy, oikeusministeriö kyllä on valmis välittömästi anonyymin todistajan suojelun lainvalmistelun käynnistämään.

Kolmas kysymys koski sakkovilppiä. Ed. Pohjola tangerasi sen nettosakkoperiaatteen. Tavallaan se siihen kuuluukin. Mutta täytyy aina muistaa, että vaikka vähän maan tapakin saattaa olla tulojen muistaminen väärin, niin aina valehtelu on väärin rehellistä ihmistä kohtaan, joka tulonsa ilmoittaa oikein.

Ed. Karpio kysyi, tarvittaisiinko erillinen hiv-pykälä. Mielestäni ei, koska kyllä nykyinenkin säännöstö riittää. Häinkin totesi, että ankarimmissa tapauksissa syyttäjä on syyttänyt tapon yrityksestä, jolloin ehkä erillistä pykälää ei

siltä osin tarvita, vaan nykyinen säädöstö riittää.

Mitä tulee lapsipornon levittämiseen eri menetelmin, nimenomaan näillä uusilla menetelmillä, oikeusministeriössä on yritetty kirjoittaa kaikki viimeaikainen lainsäädäntö tässä suhteessa niin sanotusti välineneutraalisti tarkoittaen sitä, että kun ennen aina lainsäädännössä mainittiin kirje, kynä jne., nykyinen lainsäädäntö kirjoitetaan sillä tavoin neutraaliksi, että kun markkinoille ilmestyy aina uusia välineitä ja uusia mahdollisuuksia, olemassa oleva lainsäädäntö koskisi niitä valmiiksi, jotta ei tarvittaisi uutta lainsäädäntöä.

Sinänsä tämä Internet ei ole helppoa asia, mutta tässäkin suhteessa Suomi on edelläkävijä. Päätoimittaja Jarmo Virmavirran vetämä sananvapaustoimikunta ehkä ensimmäisten joukossa, kenties ensimmäisenä maailmassa, on kirjoittanut ehdotuksen siitä, kuinka tätäkin asiakokonaisuutta voitaisiin tarvittaessa valvoa. Ehdotus on nyt lähtenyt lausuntokierroksele.

Ed. Aittoniemi puhui raiskauksesta sanoen, että linja höllentyy. Se ei pidä paikkaansa. Kehotan kyllä lukemaan nuo pykälät uudestaan ja nimenomaan rikoksen kriteeristön. Raiskauspykälä ehdottomasti ankaroituu nykyisestä.

Mitä tulee suojaikärajaan, on tietysti aina vaikea kysymys, mikä on oikea ikäraja. Ihmiset ja lapset ovat yksilöllisiä. Yleisin ikäraja Euroopassa on kuitenkin 15 vuotta, selvästi yleisin. Se on voimassa myös kaikissa Pohjoismaissa. Voimassa oleva lainsäädäntöhän puhuu osin 16-vuotiaista, osin 14-vuotiaista. Kehotan tutustumaan niihin tutkimuksiin, jotka kertovat siitä, minkä ikäisinä lapset aloittavat seksuaalisen kanssakäymisen, koska tässä aina ongelmana on se, meneekö sen kaltainen seurustelu kriminalisoidun teon puolelle.

Mitä tulee pedofiilien uhreihin, ehdotetussa lainsäädännössä on suojaikärajana 18 vuotta. Siis pedofiliaan aina kuuluu tavalla tai toisella, että se ei ole vastikkeetonta, ja tätä kautta niissä tapauksissa suojaikäraja on 18 vuotta, samoin jos kyse on laitoksessa olevasta ihmisestä tai lapsesta tapauksessa, joka tapahtuu perheen sisällä. Mutta niin kuin sanottu, tämä on hyvin vaikea asia ratkaista ja mitään objektiivista vastausta siihen ei varmasti ole, mikä on oikea suojaikäraja.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kun käytti puheen-

vuoron, jotenkin tuli semmoinen tunne, että hän kaiholla muisteli edellistä lakivaliokuntaa ja sen työskentelyä ja kohdisti vähän puheensa myös minuun. Voin todeta, että kyllä nykyisessäkin lakivaliokunnassa asiakysymysten perusteella on menty eteenpäin. Mikäli on äänestetty, hyvin yleinen käytäntö on ollut, että ed. Aittoniemi on silloin ollut yksin toisena osapuolena.

Koitte puheenvuorossanne uhkana sen, että rangaistusasteikkoja selvästi ollaan alentamassa, mutta unohditte mainita, että kokonaan uusia tekoja on tullut kyllä rangaistavuuden piiriin. Tarkoititteko puheenvuorollanne sitä, etteivät nykyiset rangaistusasteikot olisi riittäviä eikä niissä tapauksissa oikeus voisi tuomita aivan riittävästi, mitä otitte esimerkkinä puheenvuorossanne?

Ed. Saarnio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron näennäisestä lempeydestä ja joviaalisuudesta jäi kuitenkin käteen vain se, että mitään ei pitäisi muuttaa. Tässä mielessä minäkin, kuten ed. Karpio, olen kyllä ollut havaitsevinani, että tässä uudessa esityksessä seksuaalirikoksien osalta tulee huomattavia täsmennyksiä ja nähdäkseni myös huomattavasti ankarampi asteikko käytettäväksi kuin aikaisemmin.

Mitä tulee lakivaliokunnan työskentelyyn, niin minä olen tietysti täysin noviisi siinä hommassa kolmen kuukauden kokemuksen pohjalta. Arvostan tietysti niitä näkemyksiä, joita ed. Aittoniemi esitti. Ihmettelen todella sitä suurta valtaa, jonka hän antaa valiokunnan vasemmistolaisille voimille. Minusta valiokunta on työskennellyt erittäin avoimella ja hyvällä tavalla. Minä toivon, ettei nyt uusia juoksuautoja turhaan kaivettaisi, vaan ed. Aittoniemikin havaitsisi, että on muitakin rangaistusvälineitä kuin venytyspenkki ja ruuvipuristin.

Ed. R. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hämmästykseni totean, että meillä on ed. Aittoniemen kanssa edes yksi yhteinen mielipide jostakin asiasta, ja se on tämä jumalanpilkkakysymys. Se on minusta sellainen asia, aivan kuten ed. Räsänen ensimmäisessä puheenvuorossaan totesi, että vaikka ei henkilökohtaisesti jonkun huulenheittoa kokisikaan jumalanpilkaksi, on hyvä osoittaa kuitenkin yleisenä yhteiskunnallisena asenteena, että säilyy sana Jumala ja jumalanpilkkana on edelleenkin tuomittava asia. Yleisenä käytäntönä minusta meidän kuitenkin luterilaiselle etiikalle rakentuvassa yh-

teiskunnassamme on ihan hyvä asia, jos se säilyisi.

Toisesta asiasta kuitenkin olen hänen kanssaan eri mieltä. Sukupuolinen neutraliteetti minusta tässä laissa on erinomaisen hyvin kirjoitettu. Huolimatta sukupuolesta ihmiset voivat joutua seksuaalisen väkivallan kohteeksi, emmekä me voi sellaisen rikoksen rangaistavuutta lähteä lajittelemaan sukupuolen mukaan. Yhtä lailla ihminen, joka joutuu samaa sukupuolta olevan henkilön raiskauksen kohteeksi, on myöskin uhri.

Ed. Tuolonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On kai vähän kohtuutonta, että ed. Aittoniemi saa nyt kokoomuksen naisten taholta vähän suitsutusta, mutta on täältä joskus tullut muutakin. Olen jumalanpilkasta myöskin samaa mieltä ja olen erittäin iloinen, että meidän ministerimme Häkämies on jumalanpilkkapykälän kohdalla esittänyt, että se olisi voinut sinne jäädä. Minä olen hämmästynyt niistä puheenvuoroista, että tällä pykälällä katsotaan ikään kuin pilkattavan Jumalaa. Tässähän on kyse nimenomaan ihmisyydestä ja inhimillisyydestä ja ihmisen sisäisistä asioista ja sen pilkkaamisesta, mihinkä ihminen uskoo; siitähän on kai kyse. (Ed. M. Pohjolan välihuuto) — Se ei ole sillä lailla suojattu, se on muutettuna.

Minusta tämä asia todella on muuttunut aika paljon niistä Salama-oikeudenkäynneistä, mutta ei kuitenkaan niin paljon, että se olisi voitu poistaa täältä. Minulla on pelko, että jos tämä menee tämmöisenä läpi, sillä ei välttämättä ole positivistista vaikutusta kaikkiin niihin kirjoituksiin ja edesottamuksiin, mitä lain suoja on jonkin asteisena pelotteena kyllä mukaan tuonut tähän asiaan.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri taisi juuri poistua. Puheenvuoroni koskee häntä, kun hän jätti vastaamatta tähän sakotusjärjestelmän uudistukseen ja viittasi vain siihen, että nettosakotusjärjestelmä sinänsä on myös ongelmallinen, mutta hän kyselytunnilla nimenomaan lupasi täällä, että sakotusjärjestelmää koskeva uudistus ja siihen liittyvä rikesakkouudistus annetaan syksyllä 1996. Olisin nyt perännyt häneltä sitä, onko oikeusministeriö antamassa tämän, koska oleellista on se, että tämä uudistus annetaan, sillä se tulee vaikuttamaan kohtuullistavasti sakotuskäytäntöön. Tämä olisi aika oleellinen tieto, kansalaisia se kovasti kiinnostaisi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Håkämies on poissa täältä, mutta totean, että törkeässä raiskauksessa kyllä rangaistusasteikko on jopa korkeampi, siinä on minimi kaksi vuotta. Mutta siihen liittyy sellaisia elementtejä, jotka eivät aikaisemmin ole olleet mukana. Kohdan 1) tunnusmerkistön mukaan "aiheutetaan tahallisesti toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila". Ei se liity sellaisenaan raiskaukseen. Aina aikaisemmin, vanhaan hyvään aikaan, rangaistiin yksin teon tehtynä erillisenä tekona tällainen ylimääräinen väkivalta, joka ei sellaisenaan kuulunut sen teon olemukseen. Raiskauksen rangaistavuus on alentunut selkeästi näillä pykälillä.

Mitä tulee lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön, ikärajaista todetaan, että "joka on sukupuoliyhteydessä viittätoista vuotta nuoremman henkilön kanssa". Sellaisissa tapauksissa, joissa samaan perheeseen kuuluva on sukupuoliyhteydessä tai muuten kosketelleen jne. tekee tätä systeemiä, ikäraja on 18 vuotta. Ministeri ei ole tainnut itse lukea oikein papereitaan, mutta saat- taan olla, että hänellä on kovat kiireet. Minä ymmärrän sen ja annan hänelle anteeksi.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Vuonna 1993 tein eduskunnassa aloitteen siitä, että lapsipornografian hallussapito kriminalisoitaisiin. Nyt voin tyytyväisenä todeta, että esillä olevassa lakiesityksessä ehdotetaan lapsipornografian hallussapito kriminalisoitavaksi. Lakiesityksessä on myönteistä myös se, että nuoren houkuttelu maksulliseen seksiin tai muuhun seksuaaliseen tekoon olisi rikos. Hyväksikäyttörikokset olisivat pääosin virallisen syytteen alaisia.

Toivon, että lakiesityksen valiokuntakäsittelyn aikana asiaa selvitetäisiin ja tehtäisiin tarpeelliset muutokset muun muassa seuraaviin kohtiin.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan lievennystä rangaistukseen, jos henkilö on alle 14-vuotiaan kanssa sukupuoliyhteydessä. Kaikki suojaikärajotukset muuttuvat. Nykyiset suojaikärajat 14, 16, 18 ja 21 poistuvat ja ne korvataan esityksen mukaan yhdellä eli 15 vuoden suojarajalla. Ihmettelen lain valmistelijoiden lähtökohtaa, koska esimerkiksi Belgian tapaus on yhtenä esimerkkinä siitä, että nuoret tytöt niin kuin myös pojat ovat pedofiileille selkeä kohderyhmä, jota siis mielestäni olisi suojeltava. YK:n lapsen oikeuksien sopimus lähtee siitä, että jokaiselle alle 18-

vuotiaalle on taattava täydellinen suoja. Maksulliseen seksiin houkuttelun kriminalisointi ei sellaisenaan riitä kattamaan kaikkia pedofiilisia tekoja.

Vaikka toin tyytyväisyyteni esille siitä, että lapsipornografisten tuotteiden hallussapito tulevaisuudessa lain mukaan kriminalisoitaisiin, silti on tuotteiden levitystä koskevan 19 §:n perusteissa hämmäntävä toteamus, että ainoastaan toistuva levitys olisi rikos. Toistuva-sana perusteluistakin olisi ehdottomasti poistettava, sillä mielestäni levityksen sinänsä pitäisi olla jo rikos eikä ainoastaan toistuvan levityksen.

Laissa on useita kohtia, jotka aiheuttavat edelleen kysymyksiä. Seksuaalinen hyväksikäyttö on ehdollistettu aikaisemmasta poikkeavalla tavalla. Lain 6 §:n mukaan on rangaistava seksuaalinen teko, joka on omiaan vahingoittamaan nuoren kehitystä jne. Tällöin on lain mukaan tuomitava lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Eli siis seksuaalista tekoa, joka kohdistuu esimerkiksi vauvaan tai pikkulapseen, ei pidetä tämän lakiesityksen mukaan tuomittavana, jos se ei ole omiaan vahingoittamaan nuoren kehitystä. Ihmettelenpä, kuka pystyy mittaamaan ja todistamaan sen, tuleeko vauvaan kohdistuva seksuaalinen teko vahingoittamaan hänen kehitystään myöhemmin tulevaisuudessa. Toivonkin, että ehto poistetaan lain 6 §:stä.

Laissa esitetään rangaistuksen alentamista maksimissaan kuudesta vuodesta neljään vuoteen henkilölle, joka on sukupuoliyhteydessä alle 14-vuotiaan kanssa. Myös sukurutsainen alaikäisen hyväksikäyttö ehdotetaan lievemmin rangaistavaksi teoksi. Toivon, että näitä kohtia harkitaan uudelleen ja luovutaan rangaistusten lieventämisestä.

Lakiesitys on aiheuttanut paljon keskustelua. Se on saanut osakseen sekä myönteistä että kielteistä kritiikkiä. Tammikuussa vanhempi rikoskomissaari Maija Vuento kirjoitti Helsingin Sanomissa mielipidesivulla käytännön työstä saatujen kokemusten perusteella näkemyksiään lakiesityksestä. Myöskään hän ei voi ymmärtää suojaikärajan alentamista perustellen näkemystään työstä saamallaan kokemuksilla. Suosittelen edustajille tekstin lukemista.

Arvoisa puhemies! Lapsipornografian ammattimainen valmistaminen ja levitys ovat vakavia rikoksia. Siksi olisikin paikallaan pitää maksimirangaistukset voimassa, kuten esimerkiksi tällä hetkellä on Hollannissa, eli neljä — kuusi vuotta.

Lakiesityksessä ehdotetaan kriminalisoitavaksi pornografisten kuvien hallussapito. Toivon, että se olisi kaiken kattava — siihen on jo puututtu täällä useissa puheenvuoroissa — ja että se sisältäisi myös lapsipornografiset pseudokuvat eikä ainoastaan todellisuuspohjaisia kuvia, kuten lakiesityksessä esitetään.

Puhemies! Toivon, että valiokunta käsittelee lakiesityksen perin pohjin, ja toivon, että esittämani epäkohdat otettaisiin huomioon valiokuntakäsittelyn aikana.

Oikeusministeri H ä k k ä m i e s : Arvoisa puhemies! Ikään kuin yleisenä vastauksena ed. Hurskaisen puheenvuoroon sanoisin, että toivon myös, että edustajat perehtyvät asiaan, ja ainakin lakivaliokunnan jäsenet varmasti perehtyvätkin. Tuossa esitetyt näkemykset eivät kyllä mielestäni pitäneet paikkaansa silloin, kun on nimenomaan lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä puhe ja puhumme ns. peruspykälästä. Siinä kyllä on rangaistuksmaksimi alentunut kahdella vuodella, mutta se johtuu siitä, että törkeä tekemuoto on kirjoitettu selkeästi laveammin kriteerein kuin nykyinen törkeä tekemuoto. Tämä on rikosoi-keuden kirjoitustekniikkaa.

Myös sen peruspykälän osalta muistuttaisin siitä, että nykyisin puhutaan vain sukupuoliyhteydestä ja siihen verrattavasta haureudesta. Mikään muu teko ei toteuta sen pykälän kriteeristöä. Nyt puhutaan sukupuoliyhteydestä ja muusta seksuaalisesta teosta, jota ovat esimerkiksi koskettelu ja sen kaltaiset asiat. Peruspykälän ja törkeän pykälän kriteeristö on selvästi laveampi kuin aikaisemmin. Sellaiset teot, jotka aikaisemmin jäivät ulkopuolelle, menevät nyt pykälän sisään ja ovat siis kriminalisoituja. Haluan erityisesti korostaa sitä, etten usko, että tässä salissa on yhtään ihmistä, joka haluaa näissä teoissa lievempää linjaa kuin tähän asti. Sen takia toivon, ettei täällä myöskään tietoisesti esitettäisi näistä asioista vääriä käsityksiä. Voi olla, että sellainen on päässyt myös ihan vilpittömästi syntymään, mutta kyllä tässä minun linjani ja oikeusministeriön linja on ehdottomasti ollut se, että lasta suojellaan ja että linjaa ankaroitetaan. Olen ihan varma, että tämä kyllä tulee asiantuntijakuulemisen ja valiokuntakäsittelyn kautta ilmi. Joihinkin perusteluihin saattaa sisältyä jokin virheellinen sana. En sitä edes ulkomuistista muista, mutta sillä problematiikalla, jota ed. Hurskainen tuossa teoreettisesti loihti, ei ole mitään tekemistä käytännön kanssa.

Ed. H a a t a i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Rikoslain uudistamispaketissa tulen puuttumaan seksuaalirikoslain uudistuksen osuuteen. Olin aikanani tasa-arvoasiain neuvottelukunnassa väkivaltajaoston varapuheenjohtajana. Siellä käsitelimme nimenomaan näitä asioita. Monissa asioissa teimme esityksiä, laajan esityskokonaisuuden. Tämä paketti sisältää ansiokkaasti monia niitä esityksiä.

Hallituksen esitys uudeksi seksuaalirikoslaiksi on huomattavasti parempi kuin asiaa valmistelleen rikoslakiprojektin ehdotus oli. Näitä parannuksia on tehty lausuntokierroksen jälkeen ja julkisen keskustelun myötävaikutuksella.

Puuttuisin syyteoikeuteen. Vallitsevaan lainsäädäntöön verrattuna seksuaalirikokset olisivat ehdotuksen mukaan aiempaa laajemmin virallisen syytteen alaisia. Se on hyvä asia. Tässä kuitenkin jätetään syyttäjälle oikeus jättää syyte nostamatta, jos asianomainen sitä omasta vapaasta tahdostaan vaatii. Näissä rikoksissa on tyypillistä, että uhria painostetaan, uhkaillaan ja kiristetään jättämään syyte nostamatta. Syyttäjän on usein vaikea tietää, mihin uhrin nk. vapaa tahto perustuu ja millaisia painostuskeinoja on taustalla. Lakiehdotuksessa perustellaan syyttämättä jättämismahdollisuutta sillä, että seksuaalirikoksen uhri voi haluta välttää oikeudenkäynnin pelätessään siihen liittyvää julkisuutta tai omien intiimien asioiden käsittelyä tai sitä, että uhrin ja tekijän välillä on keskinäisiä siteitä.

Tässä yhteydessä toivoisin, että valiokunnassa huomioitaisiin seuraavaa: Koska tällainen oikeudenkäyntiprosessi on aina raskas, on muutettava itse prosessia sellaiseksi, että uhri sen kestää, ja hänelle on tarjottava erityistä tukea. On erityisen tärkeää, että uhrille tarjottaisiin oikeudenkäyntiavustaja ja tukihenkilö. Toisaalta taas lainsäädännön yhtenä tehtävänä on osoittaa, että yhteiskunta ei siedä eikä suvaitse tietynlaisia tekoja. Jotta seksuaalirikosten vakavuus tulee selkeästi kansalaisten tietoon, on oikeuskäytännössä huolehdittava siitä, että teot tulevat tuomituiksi ja että tekijöille asetetaan riittävä rangaistus. Tämä tietysti edellyttää sitä, että asiat vietään oikeuteen. Oikeusprosessia on siten helpotettava ja parannettava eikä pyrittävä välttämään, mitä en usko lainsäätäjän tässä edes haluavan.

Suuri osa seksuaalirikollisista on uusijoita, joten on koko yhteiskunnan edun mukaista, että teko tuomitaan. Ilman tuomitsemista tekijä ei joutu kohtamaan sitä, että hänen rikoksensa on rikos, ja siten tekijää ei myöskään keskeytetä.

Maininta uhrin ja tekijän keskinäisistä siteistä viittaa siihen, että tällä perusteella voitaisiin myös harkita syyttämättä jättämistä uhrin näin halutessa. Pitää muistaa kuitenkin, että seksuaalirikosten kyseessä ollessa uhri ja tekijä valtaosassa tuntevat toisensa eikä tämä saa muodostua missään vaiheessa perusteeksi sille, että syyte jätettäisiin ajamatta. Jos tätä logiikkaa viimeisen päälle noudatettaisiin, silloin suurin osa seksuaalirikoksista jätettäisiin oikeuskäsittelyn ulkopuolelle.

Lisäksi haluaisin korostaa sitä, että ns. keskinäinen side aiheuttaa sen, että teko on uhrille sitäkin traumaattisempi, kun tekijänä on tuttu tai kenties perheenjäsen. Luottamuksellisuuden pettäminen, joka seksuaalirikoksissa tapahtuu erityisesti, kun tekijä ja uhri tuntevat toisensa, on aina raskauttava tekijä eikä minusta ollenkaan lieventävä asianhaara. On varottava sitä, että syyttämättä jättämistä ryhdyttäisiin näin ollen käyttämään automaattina. Valiokunnan olisi syytä tähän asiaan paneutua.

Sitten raiskauspykälästä.

Minusta parannusta vallitsevaan lainsäädäntöön on nimenomaan se, että säännökset ovat sukupuolineutraaleja ja että aiemmin oletettu pakottavan vaaran elementti nyt poistuu. Pakottavan vaaran olemassaolo on merkinnyt sitä, että naisen on edellytetty vastustavan sukupuoliyhteyttä ja alistuvan vasta pakottavan vaaran yhteydessä. Uudessa esityksessä lähdetään siitä, että teon kohteeksi joutuneelta ei voida vaatia itsensä vaarantamista teon ehkäisemiseksi, mikä on vallitsevan lainsäädännön huomattava parannus. Väkivallan tai sen uhan ei tarvitse kohdistua teon kohteena olevaan henkilöön, vaan pakotettavan henkilön tahdon murtamiseksi väkivalta tai uhkaaminen voi kohdistua myös muuhun henkilöön.

Esityksessä on haluttu porrastaa raiskaus eri törkeysasteisiin. Pitää myös muistaa se, että uhrin näkökulmasta raiskaudessa ei ole lievempää tekomuotoa. Keskeistähän siinä on, että uhrin tahto murretaan tavalla tai toisella ja hänen henkilöön ja henkilökohtaista integriteettiään rikotaan. Uhrille kokemus on aina erittäin traumaattinen huolimatta tekohetkellä käytetyn väkivallan määrästä. Pykälän perusteluissa myönnetään, että tällaisen lieventävän pykälän säätäminen olisi poikkeuksellista. Samalla väitetään, että tällä tavalla on haluttu välttää pykälien väliin jäävää aukkoa.

Raiskaustapauksissa kuitenkin keskeinen ongelma on yhä edelleen näytön saaminen. Ta-

pauksissa, joissa viranomaiset ovat hankkineet näyttöä perusteellisesti ja huolellisesti, tekijä saa usein tuomion. Ongelmallista ei ole niinkään se, että teon tunnusmerkistön täyttyminen olisi enää tämän jälkeen vaikeaa.

Lieventävänä asianhaarana perusteluissa mainitaan muut rikokseen liittyvät seikat, kuten poikkeukselliset olosuhteet. Rikosta edeltänyt tekijän ja uhrin välinen kanssakäyminen voisi pykälän perusteluiden mukaan kenties olla tällainen. Tällaisia perusteluja olisi kuitenkin syytä varoa, sillä kuten jo aiemmin mainitsin, useissa seksuaalirikosten tapauksissa uhri ja tekijä tuntevat toisensa. Tuttavuus tai satunnainen tapaminen eivät voi olla lieventävä asianhaara. Edelleen tätä kautta asetettaisiin uhrin toiminta ennen rikosta kontrollin alle. Esimerkiksi yhteinen kotimatka ravintolaillan jälkeen tai juhlien jatkot eivät anna tekijälle oikeutta raiskaukseen.

Sitten seksuaalipalveluiden ostamisesta nuorilta. Minusta on ehdottoman tärkeää, että asetetaan suojaikäraja, niin kuin esitetään seksuaalipalveluiden ostamiselle alle 18-vuotiailta. Tämä oli myös tasa-arvoasiain neuvottelukunnan kannalta lakiesityksestä. Nuorten suojelemiseksi on tärkeää, että on olemassa selkeä täysi-ikäisyyden raja.

Tässä yhteydessä keskusteltiin myös prostituutiosta ja keinoista ehkäistä prostituutiota. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnassa kävimme tästä hyvin laajan keskustelun ja kuulimme runsaasti asiantuntijoita ja myös lailla kieltäminen ja kriminalisointi oli esillä. Emme kuitenkaan päätyneet esittämään prostituution kriminalisointia, vaan näimme tärkeänä tässä vaiheessa selvittää sen, millä keinoilla pystyisimme oikeasti prostituutiota ehkäisemään. Sehän on asia, jossa välttämättä lainsäädännön keinot eivät ole kovin tehokkaita. Parhaat keinot taitavat löytyä muun muassa sosiaaliselta ja taloudellisen tasa-arvon puolelta.

Tässä lakipaketissa lähestymiskielto ei ole vielä, mikä on tietysti harmi, mutta sitä nähtävästi nyt valmistellaan. Toivottavasti lähestymiskielto saadaan mahdollisimman pian lainsäädännön tasolle.

Lapsipornografian osalta minusta on erinomaista, että esityksessä nyt hallussapito kriminalisoidaan. Se on pitkään odotettu asia. Me tiedämme Euroopastakin karmaisevia esimerkkejä siitä, mitä keinoja voidaan käyttää lapsipornografian tuottamiseksi. Suomen olisi toimittava itse aktiivisesti EU:ssa, että lapsipornografian hallussapitoon saadaan rankaiseva lainsäädäntö

koko Euroopan tasolla. Yksi maa ei voi ratkaista kaikkea, mutta voi toimia esimerkkinä ja olla viemässä asiaa eteenpäin kansainvälisellä tasolla.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun puhuja käsitteli seksuaalirikoksia, sai sen käsityksen, että olisi aivan sattumanvaraista, milloin syyte nostetaan. Nythän uudistus juuri koskee sitä, että pääsääntöisesti seksuaalirikokset tulevat virallisen syytteen alaisiksi. Syyttäjän on nostettava syyte, jos seksuaalirikon on tapahtunut. Vain poikkeustapauksissa, mikäli oikeudenkäynnistä aiheutuu rikoksen uhrille poikkeuksellista haittaa, syyttäjällä on harkintavalta. Asia on nimenomaan näin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Näytön saaminen raiskaustapauksissa on monta kertaa hyvin vaikeata. Tiedän sen vanhana tutkijana kokemuksesta. Monta kertaa on käynyt sillä tavalla, että on paljastunut, ettei ole mitään sellaista tapahtunut, vaan asiaa on käytetty hyväksi ihan muista syistä. Sen vuoksi rajan, milloin katsotaan, että se tapahtuu vastoin naisen tahtoa ja toteuttaa tältäkin osin tunnusmerkistön, pitää olla hyvin selkeä. Minulle jäi se käsitys, että ed. Haatainen piti hyvänä sitä, että tietyllä tavalla rimaa alennetaan niin, että naisen ei tarvitsisi oikeastaan vastustellaan, pääasia, että on vähän haluttoman ja tympeän näköinen. Ei tämä ole mikään leikin asia, mutta sanon sen, että jo ennestäänkin on näytön hakeminen vaikeata.

Rajaa ei pidä tehdä epäselväksi, missä teko täyttää tunnusmerkit, toisin sanoen siitä tulee rikoslain 20 luvun mukainen raiskaus. Kyllä sen pitäisi olla selkeätä, ei tällaisia riman alentamisia. Ne ovat hyvin onnettomia tutkinnan ja oikeusvarmuuden kannalta. Kyllä naisen täytyy sitä vastustaa selkeästi, en nyt tarkoita, että aseellisesti ja koko voimallaan, mutta kuitenkin pitää olla selkeää, milloin raja ylitetään.

Oikeusministeri H ä k k i e s: Arvoisa puhemies! Käyn täällä kyllä liian usein, mutta ed. Haataisen puheenvuorossa tuli kuitenkin kaksi asiaa, joita olen pakotettu kommentoimaan.

Syyteoikeudessa korostaisin, kuten esittelypuheenvuorossakin, että nämä muuttuvat nyt virallisen syytteen alaisiksi, kuitenkin niin, kuten ed. Haatainen sanoi, että silloin, kun emme puhu törkeistä rikoksista, joissa virallisen syyttäjän on aina ja ehdottomasti syytettävä, voi syntyä tilan-

ne, jossa rikoksen uhri haluaa, että missään tapauksessa asia ei saa mennä oikeudenkäyntiin. Jos syyttäjä katsoo, että tuo mielipide on syntynyt täysin vailla painostusta eikä siinä ole muutaakaan huomauttamista, tällöin hän saattaa harkita, jättääkö hän syyttämättä. Tämä on tietysti aina vaikea asia, milloin on sellainen tilanne, jossa yhteiskunta haluaa puuttua jonkun ihmisen oikeusasemaan siitä riippumatta, että tämä itse ei halua. Mutta korostan, että näissäkin tapauksissa syyttäjä voi aina syyttää, ja tämä mielestäni ehkäisee sen mahdollisuuden, että esimerkiksi lapsitapauksissa syytteitä voisi niin sanotusti ottaa pois, kuten on nyt mahdollista, kun kysymyksessä on asianomistajarikos.

Vielä mitä tulee raiskauspykälän kolmiportaisuuteen, haluan voimakkaasti korostaa, että kylä oikeusministeriössä sitä on mietitty nimenomaan uhrin näkökulmasta, siis siitä näkökulmasta, että ei olisi mitään sellaista tekoa tällä alueella, joka lainsäädännössä olevan aukon takia jäisi rankaisematta. Näin voi käydä, jos pykälä kirjoitetaan liian ahtaaksi ja niin, että siellä ikään kuin lievemmän tekopuolen osalla ei omaa rikosta ole olemassa. Vastaava kolmiportaisuus toisessa vakavassa rikoksessa on surma — tappo — murha.

Ed. H a a t a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totesin puheenvuorossani, että tässä esityksessä on nimenomaan hyvää se, että rikokset laajemmin tulevat virallisen syytteen alaiseksi. Mutta siellä on myös maininta, että voidaan jättää syyttämättä, kuten ministeri Häkämies totesi, jos uhri omasta vakaasta tahdostaan sitä pyytää. Mutta tähän puoleen halusin kiinnittää tässä huomiota, mitkä voivat olla ne syyt, jotka johtavat siihen, että uhri nimenomaan vakaasta tahdostaan pyytää, että asiaa ei käsiteltäisi. Siinä suhteessa pitää myös oikeudenkäyntiprosessia miettiä ja sitä, minkälaisia tukimuotoja ja oikeusapua tämä henkilö koko rulljanssin aikana osakseen saa, jotta hänen ei tarvitsisi ilmoittaa, että hän ei halua tätä läpikäydä, koska hän ei kykene sitä henkisesti kantamaan.

Ed. T u l o n e n: Arvoisa puhemies! Tämä lakipaketti on todella laaja. Toivotaan, että se jakaa tasapuolisemmin oikeutta suomalaisille. Itse uskon kyllä näin. Minua on häirinnyt Suomen oikeusvaltiossa se, että meillä on suhteellisen kovat rangaistukset, mutta sitten rangaistusten kärsimisen kesto aika on lyhentynyt ja lyhentynyt. Olen siitä täällä eduskunnassa joitakin

kertoja myös eri yhteyksissä puhunut. On paljon traagisia esimerkkejä Suomessa siitä, että oikeuslaitos on tuominnut määrätty rikokset ihan oikein, mutta sitten jostain syystä tuomio on puollittunut tai mahdollisesti kärsitty vain yksi kolmasosa siitä ja sen jälkeen rikos uusitaan. Se on rikoksen tekijän kannalta, mutta myös yhteiskunnan kannalta aika traumaattinen asia.

Mutta, arvoisa puhemies, halusin tulla tänne puhujankorokkeelle oikeastaan puhumaan yhdestä tärkeästä asiasta, ja se on lapsen oikeus silloin kun tapahtuu erilaisia rikoksia. Kun me täällä käsitelimme lapsipoliittista selontekoa viime vuonna, käytettiin erittäin hyviä puheenvuoroja. Tietysti etsin niitä myös tästä lakipaketista. Kyllähän lapsia tukevia oikeudellisia hyviä asioita jonkin verran löytyy. Väittäisin kuitenkin, että ei tarpeeksi, jos ajatellaan, että myös Lasten oikeuksien käyttöä koskeva eurooppalainen yleissopimus pyrkii edistämään lapsen etua ja oikeuksia oikeudellisissa prosesseissa ja sen pitäisi velvoittaa kaikilla tasoilla viranomaisia näiden oikeuksien takaamiseen.

Jos ajatellaan Suomea ja suomalaisia lapsia, niin mielestäni yksi erittäin suuri ongelma on lapsen puhevalta, sen puuttuminen, ja sen turvaaminen kuitenkin oikeudellisessa prosessissa. Lasten asemaa ei mielestäni ole turvattu lastensuojelulaissa riittävällä tavalla varsinkaan silloin, kun hänen vanhempiensa välillä vallitsee arvioero-oikeusprosessi. Tämä ongelma koskee erityisesti huoltoprosessia, jossa on kyse perheen sisäisestä lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.

Ilmi on tullut korkeimman oikeuden päätös eräässä tapauksessa, josta nyt olemme lehdistä kaikki saaneet lukea, palauttaa Ranskassa syntyneet lapset yhteishuoltajuuteen takaisin Ranskaan siitä huolimatta, että perheen tytär kärsi vakavasta tunnehäiriöstä. Mielestäni juuri tämäntapaisissa asioissa on kyse lapsen oikeuksien polkemisesta. Silloin hovioikeus päätyi Haagin sopimukseen ja väitti, että Haagin sopimus on se erityinen syy, jonka perusteella näin tapahtui. Mutta kun olen Haagin sopimusta tutkinut, niin kyllä siellä lukee kansainvälisen tavan mukaan, että jos erityinen syy vaatii, silloin lasta ei saa palauttaa. Tietysti tuntuu pahalta, että kyseinen lapsi oli psykiatrisessa hoidossa ja hoito katkaistiin korkeimman oikeuden päätöksellä.

Lastenpsykiatrin lausunnolle ei korkein oikeus antanut siis mitään painoa. Psykiatrin mielestä alaikäinen lapsi tarvitsi jatkuvaa psyykkistä hoitoa, joka oli jo aloitettu. Lääkärin lausunnos-

sa selkeästi todettiin, että lapsen psyykkisen terveydentilan kannalta olennaista on, että hyvin edennyt hoito jatkuu riittävän pitkään. Lastenpsykiatri esitti lausunnossaan korkeimmalle oikeudelle myös, että alaikäinen lapsi on todella kokenut traumatisoivaa seksuaalisuuteen liittyvää hyväksikäyttöä tai pahoinpitelyä. Lapsella oli selvä vakava posttraumaattinen stressihäiriö, johon hän tarvitsi asianmukaista hoitoa. Korkein oikeus ei katsonut asiantuntijalausunnolla olevan mitään merkitystä, vaan todella päätöksellään määräsi lapsen palautettavaksi heti Ranskaan. Korkein oikeus perusti päätöksensä nimenomaan Haagin sopimukseen.

Kysyn vain esimerkiksi tässä tapauksessa: Mikä on tämän lapsen etu? Ei se palauttaminen ainakaan ole lapsen etu, mutta kenen etu se on? Missä meidän oikeussäädöksissämme ja lausunnoissa voitaisiin tätä asiaa korjata?

Toivonkin, että kun lakivaliokunta nyt lähtee käsittelemään, laajaa lakiesityspakettia, jossa on hyvin erilaisia asioita, muistamaan tämän puheenvuoroni ja ottamaan myös vakavasti lasten oikeudet ja nostamaan niitä omassa mietinnössään esille ja myöskin puntaroidessaan asiantuntijalausuntoja. Jätän saliin ja valiokunnan jäsenille kysymyksiä:

Vastaako kansallinen lainsäädäntömme kailta osin Eurooppalaista yleissopimusta lapsen oikeuksien huomioon ottamisesta tuomioistuimissa päätöksiä tehtäessä?

Voiko Suomi vaikuttaa Haagin sopimuksen muuttamiseen siltä osin, että lapsen palauttamisessa otetaan vakavammin huomioon asiantuntijalausunnat, kuten lääkärinlausunnat, mahdollisen inestien toteamisen jälkeen?

Vielä kolmanneksi jätän ilmaan leijumaan kysymyksen: Voivatko eduskunta ja oikeusministeriö yhdessä vaikuttaa esimerkiksi korkeimman oikeuden edellä mainitun päätöksen purkamiseen? Mitä kaikkea se edellyttää, tarvitaanko muutoksia omaan lainsäädäntöömme?

Mielestäni on tullut paljon hyviä tarkennuksia lapsen kannalta myös tähän lainsäädäntöön nimenomaan hyväksikäytön kohdalta, mikä on tänään tullut hyvin monessa puheenvuorossa ansiokkaasti esille. Mielestäni tarkennus on erittäin hyvä siltä osin, että lapseen kohdistuvat seksuaaliset teot, jotka ovat omiaan vaikuttamaan hänen kehitykseensä, jo riittävät rikoksen toteamiseen, ei pelkästään se, että todetaan lääkäriä ja lääkärin lausunnolla, että inesti on tapahtunut. Minusta tämä antaa jo perheessä lapselle turvaa, jos hänen ympärillään on sairaita ihmisiä.

Ed. Myllyniemi: Arvoisa puhemies! Tässä väkistenkin joutuu hyppimään asiasta toiseen, pienestä asiasta suurempaan, koska tämä paketti saatiin aivan vasta käteen.

Näytti siltä, että teksti on aika lailla epätaisisesti kirjoitettu yhdessä jos toisessa kohtaa. Jos ottaa esimerkiksi sinänsä vähäisen asian, vangin karkaamisen, niin asian perusteluissa sivulla 91 ensin kirjoitetaan, kuin se ei olisi rangaistavaa lainkaan. Sitten muutamalla sanalla kirjoitetaan perusteluihin, että ehkä kuitenkin, ja pykälä on sen mukainen. Helposti luulisi, että eri henkilöt ovat kirjoittaneet perustelut ja pykälän. Muissakin kohdissa näkyy olevan samanlaista oiretta.

Perustelut näyttävät yleensäkin olevan monessa kohtaa aika lailla lievenpiä, mitä itse laki sitten sanoo. Ehkä tähän on tullut muutoksia matkan varrella, niin kuin ministeri Häkämies sanoi.

Kun puhuttiin kansalaisten oikeusturvasta esimerkiksi lapsipornon hallussapidon yhteydessä, niin tahallisesti taas sotkettiin kaksi eri asiaa. Kotietsintäuhka ei todellakaan kohdistu keneen tahansa perheenisään tai perheenäitiin. Tämä uhka kohdistuu vain sellaisiin henkilöihin, jotka mitä ilmeisimmin ovat syyllistyneet ilkeään rikokseen. Miksi aina vain saamme kuulla tätä samaa asiaa ja näitä rinnastetaan? Sillä perusteella yritettiin tyrmätä puhelinkuuntelu ja sillä perusteella yritetään tyrmätä tämä asia. Sillä pelotellaan, että kuka tahansa meistä, kuka tahansa perheenäiti tai tavallinen ihminen, voi joutua siihen tilanteeseen, että poliisi koputtaa ovelle ja tulee hakemaan lapsipornoon liittyvää kirjallista tai muuta materiaalia. Näinhän ei suinkaan ole, vaan täytyy olla jo etukäteen melkoinen näyttö, että henkilö on siihen syyllistynyt, ja sen vuoksi tässä on aivan tahallista asian vääristelyä.

Siis toistan vielä: Onko todellakin ihan varmasti sillä tavalla, että esimerkiksi todennäköisesti rikokseen syyllistyvän oikeusturvan pitää olla aivan välttämättä yhtä korkealla tasolla kuin tavallisen ihmisen? Eikö voitaisi pikkuisen sallia sitä, ettei se ole aivan yhtä hyvin turvattu? Sitähän kyseisellä pykälällä halutaan hakeakin.

Palaisin vielä siihen, mitä edellinen puhuja lausui samasta asiasta. Kun katsotaan esimerkiksi rangaistusasteikkoja, niin törkeästä raiskauksesta on yläraja kymmenen vuotta. Teon täytyy olla todellakin ankara, jos kymmenen vuotta tulee, ehkä yläraja menee korkeintaan kuuteen vuoteen. Jos tekoon syyllistyy esimerkiksi 20-vuotias henkilö, niin tosiasia on, että hän

rangaistuksesta kärsii vain kaksi vuotta. Nämä korkeat ylärajat hämäävät edelleenkin. Ensinnäkään niitä ei käytetä juuri lainkaan, ja jos kohdallaisen korkeita rangaistuksia käytetään, niin esimerkiksi täysi-ikäisen tarvitsee kärsiä vain puolet, ehkä joissakin tapauksissa kaksi kolmasosaa, mutta pääsääntöisesti puolet ja 20-vuotias henkilö kärsii vain kolmasosan. En oikein ymmärrä, mitä varten uudessakin laissa edelleen kirjoitetaan sellaisia numeroita ylös, joilla ei ole mitään tekemistä todellisuuden kanssa. Samaan asiaan yllättävästikin, ja siinä mielessä oli aika miellyttävää, olikohan se Helsingissä, kun vankilanjohtaja kiinnitti huomiota, miksi kirjoittaa tällaisia lukuja, jotka eivät pidä yhtä todellisuuden kanssa.

Kuten sanottu, pakettiin on päässyt hyvin vähän tutustumaan, mutta pääsääntöisesti siitä näyttää kuitenkin tulevan myönteinen kuva. Ilmiselvästi oikeusministeriö on edelleenkin sitä mieltä, että Suomessa säilytetään kohtuulliset ja oikeudenmukaiset oikeudelliset olot.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli mielenkiintoista, että ed. Myllyniemi otti esille kautta vuosikymmenten riidanalaisen asian, onko vangin karkaaminen rikos vai ovatko niitä pelkästään karku-reissun aikana tehdyt rikokset. Näistä kahdesta koulukunnasta, jotka ovat kiistassa vastakkain, ensimmäinen sanoo, että vangilla on oikeus karata ja taas vankeinhoitoviranomaisilla on velvollisuus huolehtia, ettei vanki karkaa. Sotavankien osalta tämä on ratkaistu, koska heillä on oikeus karata, mutta jos joutuu kiinni, niin on ainoastaan yksi tuomio, ja se täytetään ilman oikeudenkäyntiä. Mutta tämä tietynlainen kiistakysymys elää kuitenkin edelleenkin, ja uskon, että lakivaliokunnalle tulee mielenkiintoisia hetkiä senkin asian tiimoilta.

Ed. S a a r n i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Myllyniemi otti esiin kotietsinnän, joka on aina vähän arka aihe johtuen siitä, että tiedämme esimerkiksi kaupunkiolosuhteissa naapuriepäsovun aiheuttavan monenlaisia väitteitä viranomaisiin päin. Kun sitten on tapauksia, joissa esimerkiksi perheen isä on poikkeavan näköinen, hänellä on farmareissa reikiä ja korvarengas, pitkät, hieman hoitamattomat hiukset, ja kun tästä asunnosta kuuluu joskus lapsen itkua, niin hyvin helposti naapurit väittävät, että on tullut pahoinpideltyä lapsia. Tiedän tapauksia, joissa viranomaiset ovat olleet

aika herkkiä näille asioille. Tässä mielessä minusta on todellakin välttämätöntä, että lainsäädäntötyötä tehtäessä otetaan huomioon ihmisten suoja myös tältä osin, että esimerkiksi ulkonäköseikat tai väriseikat eivät aiheuta viranomaisien puuttumiskynnyksen madaltumista. Tässä mielessä on syytä olla aika tarkkana, kun puhumme esimerkiksi kotietsinnän suorittamisesta.

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme varmasti ed. Myllyniemen kanssa samaa mieltä siitä, että lapsipornografisen kirjallisuuden tai kuvien hallussapidon kuuluu olla rangaistavaa. Ehkä ed. Myllyniemi hivenen liian herkästi ed. Laxin puheenvuoroa halusi äsken kommentoida.

Olen samaa mieltä siitä kanssanne, että kotietsintä on erittäin poikkeuksellinen tapaus ja nimenomaan siinä on oltava riittävää näyttöä, kuten totesitte.

Kun arvostelitte vähän rangaistusasteikkoa, niin tiedätte varmasti jo entisestä työstännekin hyvin tarkkaan, kuinka paljon tuomittu joutuu kärsimään. Siinä on myös erittäin ratkaisevaa se, onko kyseessä ensikertalainen. Silloin voi ehkä päästä kolmanneksella.

Ed. M y l l y n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki, keskustelu vangin karkaamisesta jatkuu, mutta Suomihan on siinä mielessä hyvin harvinainen maa, että meillä se on rangaistavaa ja tulee ilmeisesti yhä edelleenkin rangaistavaksi. Mutta kyllä tilanne on vähän sellainen, että jos vanki ei saa mitään seuraamusta pelkästä karkaamisesta, niin tuskin he pysyvät siellä niinkään hyvin kuin tällä hetkellä, vaan tulee vielä entistä enemmän Katinkulta-tapauksia.

Kotietsintäasioissa pitää todellakin olla tarkkana, ed. Saarnio, ja viranomaiset eivät saa kenenkään kansalaisen ulkonäön perusteella, olipa sitten musta tai punainen parta, vielä tulla tekemään kotietsintää. Näin varmasti Suomessa tapahtuu. Me olemme hyvin puolueeton maa ja pidämme hyvin kansalaisten turvasta kiinni. Kaksi kolme päivää olimme juuri Itävallassa katsomassa, ja se elää ehkä 50—60-lukua verrattuna meihin.

Ed. Karpiole: Olen samaa mieltä siitä, ettei nuoria ylenmääräisesti rangaista, mutta hämää edelleenkin tämä liian korkea luku, kymmenen vuotta. Kun todella saattaa olla vain esimerkiksi kolme vuotta, niin miksi käyttää tällaisia turhan- aikaisia numeroita?

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies ja muut! Sanomani on aika yksinkertainen tällä kertaa, koskee lähinnä täällä jo esiin tulleita asioita liittyen myös insestiin vahvasti. Vaikka joku jo sanoi, ettei se oikein liity tähän lakiin, mutta tämäkin juttu, joka minulle on annettu ja jonka varmaan ed. Aittoniemikin tuntee Tampereelta hyvin, niin mihinkäs lakiin se sitten liittyy, ulosottolakiin, jota muutettiin? Tämä tapaus on korostunut kerran televisioon päästyään.

Meillä Suomessa, todella onneksi, hyvin on lasten oikeuksia ajettu. Tämä lakikin kauttaaltaan siis on oikean suuntainen ja hyviä juttuja kaikki pedofiliaan ja muuhun liittyvät. Sanotaan se nyt ihan tässä alkuun, ettei tule heti vääriä käsityksiä.

Jotenkin ajan henki kuitenkin tässä laissa ja asennevammaisuus tuppaa menemään tiettyyn suuntaan. Kun ei niin kovin kauan sitten, ehkä 15 vuotta sitten, alettiin kunnioittaa toisenlaisia isä, miehessä moniarvoisia näkemyksiä, jopa puhuttiin pehmoisistä ja muuta vastaavaa, niin tällä hetkellä tässä lainsäädännössä on uskomaton aukko, joka on aiheuttanut kymmeniä vaikeita tapauksia viime aikoina. Minuunkin on ottanut yhteyttä ainakin neljä miestä, ja tämä yksi juttu on ihan selvä. Siinä tapauksessa, kun on erottu, lapsen suojelun nimissä ja lapsen parasta ajatellen siis Suomessa tupataan ajattelemaan niin, että lapsen paras on aina, että lapsi annetaan äidille ja uskotaan äitiä ja äiti on aina lapselle parhaaksi. Tässäkään tapauksessa vielä sen jälkeen, kun kolmannen kerran ja tällä kertaa jo hovioikeuden kautta isä on todistettu ja todettu syyttömäksi insestiin, silti ei tapahdu yhtään mitään.

Tarinan ydin on siis siinä, mitä tapahtui sen jälkeen, kun isällä olisi ollut tapaamisoikeus. Kun saunassa tapasin oikeusasiamiehen, hän sanoi, ettei laissa oikeastaan isällä mitään oikeutta ole tässäkin tapauksessa, vaan lapsella on oikeus tavata se vanhempi, jonka huostassa hän ei ole. Sen jälkeen kun äiti leimaten ja vääristellen todistusaineistoa ja kaikkea muuta käyttäen oli saanut tahtonsa läpi, isä leimattiin siis ja isä joutui sen jälkeen, kun hänet oli todettu syyttömäksi, tilanteeseen, jossa hänellä ei ole mitään. Ei poliisi, ei kukaan, ei mikään laki auta, ainoastaan ulosottolaki. Ulosottolaissa taas on ainoana uhkana tällaista varatonta äitiä kohtaan sakkorangaistus. Sitten tietysti vähän halveksien tarina jatkuu, että äiti ilmaisi asian juuri niin, että sosiaalihuolto maksaa nekin sakot, joita ulosotto vaatii häneltä. Mutta siis periaatteessa isällä ei ole minkäänlaisia oikeuksia.

Minä kaivelin kokonaislakiuudistusta ja huomasin, että täältä löytyy siis jostakin, muistaakseni 11 luvun 6 §:stä, yksi keino saada äiti vastuuseen. Se on väärä ilmianto. Tämä on aikamoista, eikä tästä oikeastaan saa mitään tolkkua. Vaikka todistettaisiinkin asia perättömäksi ja muuta, silti loppujen lopuksi ei ole mitään mahdollisuutta puhdistaa isän mainetta eikä hän saa itselleen oikeutta suomalaisessa lainsäädännössä.

Ei ihme, että siis viime aikoina on muutenkin ilmaantunut lakia kohtaan ja suomalaista lakia kohtaan epäilyjä ja kaiken näköistä on ilmassa. Näin yksinkertainen asia ei selviä. Kun eduskunnassakin kai opettajien ohella, kaikella kunnioituksella, rouva puhemies, on eniten lakimiehiä ja uskoisin, että myös miespuolisia, on hämmästyttävää, että tämä suomalainen lapsenpuolustusajattelu on edelleen ikään kuin tällaista kovan lain ja yksinkertaisen vanhanaikaisen logiikan tuotosta, että äiti on lapselle paras turva myös valehdellessaan, myös väaristelllessään isäkäsi-tystä, myös käyttäessään kaiken näköisiä epätoivoisia keinoja.

Se, mitä minä tehdessäni muutamia vuosia sekä yksilöterapiaa että kaiken näköistä muuta opin, on se, että juuri tämän tunnesuhteen kautta, tämän pahimmillaan emotionaalisen kiristyksen kautta, äiti useasti on lapselle kaikkein vaarallisim ollessaan perversoitunut, ollessaan vihaava, ollessaan ihmiskielteinen, negatiivinen ja ymmärtämätön ihmissuhdeasioissa. Minä en löydä sitä lakiuudistuksesta mistään, minä en löytänyt sitä ulosottolain yhteydestä mistään, että isällä — tai lapsella mielestäni tässä asiassa — olisi mitään turvaa ns. rikollista naista vastaan, jos käyttäisi esimerkkinä vanhaa Teuvo Tulion elokuvaa, rikollista äitiä vastaan, puhumattakaan siitä että voisi myöhemmin saada oikeutta näihin syytöksiin.

Kävin katsomassa kutsuvierasnäytännössä elokuvaa, joka on suomennettu harvinaisen huonosti, Larry Flyntin elokuvaa Minulla on oikeus, joka käsittelee erittäin pitkälle seksuaalista ja pornografista vapautta vapauden emämaassa Amerikassa. Lopulta tähän hyvin liittyen vietiin korkeimpaan oikeuteen asti tämä juttu. Siis väärin käännetty, kaunis nimi; oikea on People eli kansa vastaan Larry Flynt, niin kuin tavataan amerikkalaisessa oikeudessa sanoa.

Niin kuin minä sanoin alussa, tässä laissa ovat todella okei ja hyvin asiat siinä mielessä, että tämä ei ole mikään lapsiystävällinen aika ja tässä maailmassa tällä hetkellä lapsi on monessa asiassa todella uhri. Mutta se ei myöskään voi tarkoit-

taa sitä, että sitten aikuisten asemaa, voisiko sanoa, terveitten, kasvattavien, monipuolisten, luovien isienkin — tällaisten pitkätukkaisten korvakoruisten — asemaa kavennetaan. Syvyyspsykologinero Carl Gustav Jung on sanonut, että vuosisatojen lopulla kaikki uskonnollinen mystiikka, mustavalkoinen ihmiskäsitys, kaikki tällainen itsensä kohtaamisen hihhulointi ja myös aivan todelliset asiat lisääntyvät, ja vuosituhansien lopulla nämä jutut vielä moninkertaistuvat.

Vastavoimana samanaikaisesti, kun tietyt asiat menevät eteenpäin, menee tällainen hämmästyttävä — minä jo nimitin sitä kovaksi laiksi erään sarjafilmin mukaan — ahdasmielisyys mitä tahansa hyvää, mitä tahansa inhimillistä kohtaan. Jos ajatellaan vielä Suomea, meillä on täällä saunakulttuuri, meillä on pitkäaikainen, hyvinkin läheinen perhekulttuuri, jossa alastomuus ei ole siinä mielessä ollut koskaan mitenkään epäpyhää niin kuin Euroopassa. On uskomatonta, että me tässäkin hivuttaudumme tavallaan seksuaalikäsitykseltään ahdasmielisten ihmisten mukana eurooppalaiseen lainsäädäntöön, joka on siis periaatteessa perversoitunutta seksuaalisuuden alalla.

Se käsitys, joka eurooppalaisilla, jos te lähdette sinne menemään, on saunastakin, on täysin perversoitunut. Minä väitän, että hyvin moni meidän nuoristamme on omaksunut saman kaltaisen kuvan meidän iveranhasta, lähes kirkollisesta saunastamme. Jos joku lukisi minun tulevaa väitöskirjaani, hän toteaisi, että lähes kirkkoakin pyhemmästä laitoksesta on tehty jonkinlainen kummallinen bordelli, jossa sitten perheen väliset inestiset suhteet jatkuvat hyvin myöhälle iälle. Kuitenkin luullakseni meistä lähes kaikki, jotka tässäkin laitoksessa ovat, tunnistavat ja tunnustavat oman sukunsa kautta saunan ennen kaikkea pyhänä paikkana, koulutuspaikkana, opetuspaikkana. Tietysti voi olla, että jollakulla on ollut joku sahdista tai pontikasta seonnut setä, joka on joskus häiriköinyt siellä jonkin verran, mutta periaatteessa tunnistamme sen täysin jonakin meille ainutlaatuisena tapana kasvaa terveeseen suhteeseen paljaan ja alastoman ruumiin kanssa.

Niin kuin on tullut esiin, tässä on hyvin paljon mahdollisuuksia, mitenkään liioittelematta poliisin oikeuksia siihen, että ympäristössä ilmenevä ahdasmielisyys, sairaalloisuus ja muu vastaava saa tästä aiheita leimata ihmisiä ja jopa hälyttää poliiseja paikalle. Vielä kerran totean sen kehityksen, joka meillä oli yhteiskunnassa: laajempi, monipuolisempi, välittävämpi, hellempi

isä — tai mieshahmo. Insestisen hätävarjelun liioittelun myötä alkaa tavallaan normaalimpikin isä, ei edes tällainen kehittyneempi, monipuolisempi, ruumiillisesti, tunteellisesti hellempi isä, vaan aivan normaali isäkin, välttää koskettelua ja kontakteja alaikäisten lastensa kanssa, koska on tämä pelko, tämä ulkopuolinen leimaaminen, tämä kaiken iltapäivälehdistön saaste ja saastunut tapa otsikoida asioita puhumattakaan sitten, että lakikin jättää porsaanreikiä tietyissä asioissa tai näyttää jättävän — tähän ei ole vielä valmis. Jotenkin tämä asenteellisesti on ikään kuin Larry Flynt elokuvassa: Hän seisoo siinä, ja takana menee sota, sota, ruumiita, rivoa, kaikkea muuta, ja Larry Flynt kysyy, onko erotiikka jotenkin rumempaa ja rivompaa, kun se näyttää olevan niin kuin sota.

Meillä eduskunnassa kaiken näköiset natiohullut tällä hetkellä heittävät täydellistä sotahulluutta ihan estottomasti jopa hallituksen riveistä meille kehiin ja samaan aikaan jotenkin tällainen eroottinen, ihmisläheinen ja hellyyslähtöinen katsomustapa on alamäessä. Minä sanon, että minulla on täysin sen kaltainen tunne, että tämä laki tosin on osaltaan erittäin hyvä kaiken näköisten pedofiilien ja muitten vastaavien kannalta, heitä on tietysti maailmassa. Mutta kun luin jokaista pykälää ja vähän alleviivaten, minulle koko ajan tuli sellainen kummallinen tunne rivien välistä, oikeuden maku, joka tiukentaa. Vaikka tuli esiin, että tietyt asiat muka eivät olekaan nyt niin rangaistavia, silti täällä on juuri tiettyihin vapaamielisyyteen ja helposti vapaamielisiksi tulkittaviin asioihin liittyviä porsaanreikiä. Mielestäni ne, jotka tätä valmistelevat, voisivat, vapaamielisemmät, vähän kiinnittää näihin asioihin enemmänkin huomiota, koska minä kuitenkin itse olen aina uskonut oikeudenmukaisuuden ja suomalaisen jutun voimaan. Huolimatta viimeaikaisistakin tapahtumista minulla on erittäin hyviä kokemuksia kuitenkin lain puolelta, joten nämä myönteiset lakikokemukset eivät ainoastaan nuoruuden sarjakuvalehtiin ulotu, vaan vieläkin jaksan uskoa niihin.

Tämän lain, eroottisen, pornografisen, tietyn loogisen jatkumon sisältö on, että äidin kasvattama lapsi on jotenkin turvassa ja suojassa. Alice Miller -niminen psykoanalyytikko, joka on saavuttanut huiman menestyksen naisten keskuudessa, ja minun oma lempipsykologini Wilhelm Reich ovat hyvin paljon todistaneet juuri sitä, että länsimaaisissa yhteiskunnissa nuoret äidit ovat tavallaan kaikkein vaarallisimpia lapsille,

koska heillä ei ole selkeää tiedollista näkemystä siitä, kuinka ympäristö toimii.

Nyt meidän pitäisi ajatella, että jos me suojellemme tosiaan erotiikalta lapsia antamalla heidät äidin helmaan, meidän pitäisi ruveta suojelemaan lapsia myös tältä väkivallalta ja ennen kaikkea kaupallisuudelta lain kautta. Mikä muu on alttiimpi tällaiselle henkiseen väkivallalle kuin lapsen mieli siinä vaiheessa, kun todella törkeät mainokset, siis törkeät siinä mielessä, että ne ovat sitä henkisen väkivallan kautta, sallitaan televisiossa? Me tosiaan joskus keskustelimme siitä, saako lapsia käyttää mainoksissa. Nykyään hän he siellä jo puhuvatkin puolivuotiaina ja muuta vastaavaa. Mutta millä tavalla lapsi ottaa niitä vastaan, mikä on lapsen aivokapasiteetti?

Laissa jossakin puhuttiin samanhenkisistä, niin kauniisti sanottu. Minä vain kysyin, onko siinä tai-sanaa ollenkaan välissä: ”jos osapuolten iässä tai henkisessä ja ruumiillisessa kypsytydessä ei ole suurta eroa”. Pistin kysymyksen, pitäisikö siinä olla, että ”osapuolten iässä tai henkisessä tai ruumiillisessa kypsytydessä ei ole eroja”.

Menen vielä yhteen ikivanhaan ongelmaan. Olen itse tehnyt aikoinaan, vuonna 74, kappaleen Lolita, joka nousi Suomen listoilla aina 14:nneksi. Tarkastelin sen ikäisenä rock'n roll -sankarina tätä ikivanhaa, Nabokovin ja myöhemmän Kubrickin asettelemaa kysymystä siitä, mitä on tällainen ikään kuin ikään sidottu eroottisuus, mitä on jokin lain kylmänkalsea koura verrattuna siihen, että ollaan mukana elävässä elämässä. Tässä laissahan on yksi hyvä puoli, että yksi ikäraja on siirretty 15:een asti. Ei teidän nyt tarvitse kuvitella, että minä innostuisin siitä niin kauheasti, mutta tarkoitan, että se tunnustaa sen asian, että biologisesti kymmenien viime vuosien aikana lapset ja nuoret ovat kehittyneet paljon aikuisemmiksi kuin luulisi. Loppujen lopuksi tällaiset 18:n ja 15 vuoden rajat ovat aika yliimitettuja verrattuna siihen, kun ihmisiä kohtaa, nuoria naisia ja nuoria miehiä, millä tasolla he jo ovat, varsinkin ruumiillisesti.

Vielä kerran: Kubrick jatkoi teemaansa ”Kellopeli-appelsiinissa”, jossa seksuaalisesti, eroottisesti, pornografisesti ja väkivaltaisesti kieroutunut nuori mies, oikeastaan ei vielä pedofiili, yritettiin parantaa. Täällähän oli kemiallisesta parantamisesta ja rangaistuksista ja muista jo juttua. Lopulta elokuvassa päädyttiin sen kaltaiseen ideaan, että sittenkin parantaminen sitä kautta, että yhteiskunta kovan lakinsa kautta määrää ihmisen ehkä puhtaimman, rakastavim-

man vapauden alueelle normit, on ehkä kaikkein rivointa tunkeutumista ihmisen yksityiselämään.

Mutta niin kuin minä sanoin, yhteiskunta, meidän lehdistömme, kaupallisuus, joka on lapselle paljon vaarallisempaa ja jota kautta myös porno ja tietynlainen rivouden henki yhteiskunnassa elää, ei päästä, voisiko sanoa, kehittyneempiä, terveempiä ja kehityskelpoisempia ihmisiä nyt helpommalla, vaan minä luulen, että tämän lain myötä tietyillä alueilla heidän leimaamisensa jatkuu ja ne, jotka ovat tämän kipeyden arkkitehteja, saavat pimeissä luolissaan, menninkäisten luolissaan, temmeltää samaan tahtiin kuin ennenkin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minun puheenvuoroni ei täytä vastauspuheenvuoron kriteerejä, mutta kun ed. Virtanen käytti nimeäni, ehkä se hiukan lisää anteeksiantoa myöskin puhemiehen osalta.

Minä arvelen tietäväni tarkkaan, mitä ed. Virtanen tarkoitti Tampereen suunnasta. Olen itsekin monta kertaa ollut huolissani siitä, että kun isä osallistuu hyvin paljon lapsensa hoitoon, käsittelee sitä, leikkii sen kanssa ja kaikkea tällä tavalla ja sitten eräänä päivänä tulee eron hetki ja joku äidinäiti tulee todistamaan oikeuteen, kuinka tämä isä käsitteli, pesi, helli ja suukotteli lasta, niin oikeus lähtee siitä, että tässä on ollut lapsen hyväksikäyttöä. Vaikka sitten oikeus ei päättäisikään, että siitä rangaistaan, katsotaan kuitenkin, että on niin paljon epäilyksiä, että kielletään tapaamasta lasta ja muuta. Tämä on aika julmaa isälle, joka on yrittänyt parastaan, hän joutuu siitä tietynlaiseen rangaistukseen.

Mutta, ed. Virtanen, täällä tälle pienelle porukalle tätä hyvää puheenvuoroa on turha esittää. Te olette lakivaliokunnan varajäsen, jos oikein muistan. Tulkaa sinne ja esittäkää siellä, saatisiin lakivaliokunnan perusteluihin näitä teidän näkemyksiänne, jotka ovat mielestäni varsin hyviä tässä vakavassa asiassa.

Ed. Räsänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Virtanen on aivan oikeassa siinä, että inestisyte on niin raskas, että jos se on perätön, sen tulee ehdottomasti olla rangaistava teko, tällaisen perättömän ilmiannon. Samalla on muistettava, että perätön ilmianto aivan erityisesti vahingoittaa myös lapsia, jotka joutuvat tavallaan antamaan manipuloituina väärää lausuntoja.

Totean vain, että ongelman syy ei ymmärtääkseni ole tässä laissa vaan enemmän ehkä oikeus-

järjestelmässämme. Lasten seksuaalisen hyväksikäytön säädökset ovat täysin sukupuolineutraaleja. Äitejä ja isiä kohdellaan ihan samalla tavalla tässä laissa.

Kuitenkin on muistettava se, että lapsen kannalta suurin ongelma yleensä maassamme on se, että lasta ei kuulla eikä uskota todellisissa inestitapauksissa. Näin inestiin syyllistyneet isät, nämä ovat valtaosin käytännössä isiä, jäävät syyttämättä ja lasten pahoinpitely jatkuu.

Ed. Virtanen peräänkuulutti vapaamielisempää otetta, jotenkin ikään kuin rivien välissä vapaamielisempää otetta, lakiesitykseen. En ihan ymmärtänyt, mitä hän konkreettisesti tarkoitti ja mihin hän viittasi tässä paketissa konkreettisesti. Nimittäin itse asiassa pornografian sääntely pornografian levittämisen osaltahan vapautuu tässä täysin lukuun ottamatta näitä kolmea alalajia eli lapsi-, eläin- ja väkivaltapornoa.

Ed. Virtanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alan miehenä, siis psykologina ja muuta vastaavaa, olen saanut aika hälyttäviä tietoja lähinnä parin psykiatrin käyttämisestä näiden lausuntojen antamisessa ja lasten testauksissa ja vielä niistä menetelmistä, joita ei paljasteta. Nehän ovat aina salattuja, ja salassapitovelvollisuus ulottuu tänne. Loppujen lopuksi ne prosessit, joissa lasta kuulustellaan, muistuttavat aika paljon kidutusprosesseja.

Nyt sanoisin ihan näin yksinkertaisesti, että minä uskon silti suomalaiseseen ja suomalaisugrilaiseen sauna- ja miesperinteeseen niin paljon, että en tulisi tänne naisena, lääkärinäköön, väitän, että ei saada selville, kuinka paljon inestii Suomessa on. Ikään kuin siitä, että Euroopassa on niin paljon inestii ja Norjassa — jos katsotaan, minkälainen tietty maa Norjakin aina on ollut — eräät ihmiset täällä ovat päätyneet siihen, että on Suomessakin pakko olla yhtä paljon inestii. Ikään kuin ei uskottaisi siihen suomalaisuuteen ja siihen alastomuuden luonnollisuuteen ja siihen, että suomalaiset miehet olisivat jotenkin toisenlaisia suomalaisugrilaisuutensa, rotunsa ja ehkä naistennsakin ansiosta.

Mielestäni on vähän järjetöntä yrittää todistaa sellaisilla asioilla sitä, kuinka huonoja suomalaiset miehet ovat, että jotkut psykiatrit, jotka yrittävät kiristää joitakin lausuntoja, eivät saa niitä lapsilta, mikä menetelmä on jo äärimmäisen epäilyttävä.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Käsittelen lähete keskustelupuheenvuorossani tämän

suuren lakikokonaisuuden yhtä yksityiskohtaa, ja se on tämä täällä jo esillä ollut jumalanpilkkapykälä.

Haluan kuitenkin sen verran todeta seksuaalirikosten osuudesta, että pidän oikeana tätä suuntausta, joka laissa toteutuu, että lapsia suojellaan nyt entistä tehokkaammin. Liian monet lapset joutuvat näissä asioissa kärsimään. Tänä on Ilta-lehdessä tuorein esimerkki tästä.

Se yleistavoite, että rangaistukset tiukkenevat, on oikea, vaikka tietysti on aina pidettävä mielessä se, että harva vaiva paranee rangaistuksilla ja niitä tiukentamalla. Pitäisi päästä käsiksi myös syihin ja niiden parantamiseen. Me olemme kansanedustajina kuitenkin lainsäätäjiä ja keskitymme lakipykälän tekemiseen. Olen itse lakivaliokunnan jäsen ja olen yrittänyt kuunnella tätä lähetekeskustelua valiokuntatyötä varten.

On ollut mieluisaa kuunnella täällä jumalanpilkkapykälän osaltakin monia puheenvuoroja, ei vähiten ministeri Häkämiehen esittelypuhetta, jossa hän kertoi hallituksen päätöksestä. Se ei syntynyt yksimielisesti, vaan äänin 9—6, ja kokoomuksen ministerit ja ministeri Hemilä olivat siinä vähemmistössä, joka olisi halunnut säilyttää nykyisen tilanteen. Haluan mainita vielä erikseen ed. Aittoniemen ja ed. Riitta Korhosen hallituksen vähemmistön kantaa täällä kauniisti tukeneet puheenvuorot, jotka ovat hyvää pohjaa valiokuntatyölle.

Arvoisa puhemies! Haluaisin todeta myös sen, että en nyt puheenvuorossani, kun jumalanpilkkasta aion vähän puhua, ota mitään taistelijan otetta. Ei ole tarkoitus loukata kenenkään vakaumusta. Joillakin on tässä asiassa erilainen vakaumus kuin minulla, jokaisella on omansa ja oikeus siihen. Näin ymmärrän itsellenikin olevan.

Tästä huolimatta haluan tässä erikseen mainita Demari-lehden kolumnistin Aimo Kairamon kirjoituksen, jossa hän viittasi keskusteluun, jota nyt täällä käydään. Hieman uhkailevaan sävyyn hän totesi muun muassa näin: "Kunhan lainmuutos ehtii eduskuntaan, niin näemme, onko siellä vielä jäljellä yhtä urhoollista väkeä. Täältä pesee pakinaa, jos niin käy." Hän viittasi tässä 60-luvulla eduskunnassa käytyyn keskusteluun ja kokoomuksen kansanedustajan Margit Borg-Sundmanin "yhden naisen sotaan", millä nimellä hän sitten julkaisi muistelmateoksensa, jumalanpilkkasiassa. Tässä jumalanpilkkasiassa hän kävi tällaista sotaa. Näitä sotijoita oli toki muitakin. Kairamo ei muita mainitse.

Jumalanpilkkasiata käsiteltiin sitten vuoden

1970 valtiopäivilläkin tässä talossa, ja silloin Kairamon mainitsemää urhoollista väkeä oli niin paljon, että eduskunta muutti silloisen virkamieshallituksen, Teuvo Auran johtaman hallituksen, antamaa saman kaltaista esitystä, joka on nyt esittelyssä, ja palautti jumalanpilkan tuohon pykälään rangaistavana tekona. Näin toivon nytkin tapahtuvan.

Tämän asian historiaa on laajasti esitelty tämän hallituksen esityksen perusteluosassa. Kun tässä talossa on tehokas ja hyvä tietopalvelyksikkö, niin pyysin sieltä edellistä keskustelua ja haluaisin nyt kuriositeettina, erikoisuutena, lukea eduskunnan pöytäkirjaan erästä puheenvuoroa. Tämä on nykyisen oikeusministerin Häkämiehen edesmenneen isän Erkki Häkämiehen tässä talossa vuonna 70 pitämä puhe, joka kuvaa minunkin omia ajatuksiani, ja siksi otan tästä muuttaman sitaatin eduskunnan pöytäkirjaan:

"Ihmisen saadessa olla terveenä ja elää normaaliolosuhteissa, ollaan valmiit hylkäämään Jumala ja pyyhkimään hänen nimensä pois, niin kuin nyt on tapahtumassa. Tilaisuuden tullen monet ovat myös valmiit pilkkaamaan Jumalaa. - - Me ihmiset uskossamme saatamme olla heikkoja, mutta tiukan paikan tullen olemme lähes sataprosenttisesti valmiit turvautumaan Jumalaamme. Määrätyissä tilanteissa ja viimeisillä hetkillä Jumala saattaa tulla yhtä tärkeäksi kommunistille kuin kokoomuslaisellekin. Todellisina ratkaisun hetkinä ei puolueen jäsenkirja näyttele mitään osuutta, vaan hätä pelastumisesta muodostuu ydinkysymykseksi ihmiselle. Jumala ei myöskään kysele jäsenkirjan väriä, eli lyhyesti ilmaistuna: hädän hetkellä Jumala-sana on sellaisenkin suussa, joka ei muulloin paljasta sisintään, ja varmasti myös sellaisen, joka tänä päivänä haluaa Jumalan nimen hävittää lakitekstistä."

Sitten toinen sitaatti: "Jumala ei todellakaan tarvitse lakiamme suojakseen, mutta me tarvitsemme itsemme tähden Jumalan suojelun lailla, ja sitä tarvitsemme me ihmiset ja erityisesti ne, joille suhde Jumalaan on koko inhimillisen elämän keskeisin asia. Myös lain antama arvovalta lisää Jumalan pyhyden tuntoa ihmisten sydämissä. Jumala ei myöskään tarvitse rukouksiamme, mutta me tarvitsemme. Jumala ei tarvitse meidän palvontaamme, jumalanpalveluksiamme, mutta me tarvitsemme."

Kolmas sitaatti: "Jos Jumalan nimi nyt rikoslaita poistetaan, johtaa se varmasti entistä monipuolisemman ja tehokkaamman uskonnollisia arvoja loukkaavan toiminnan käynnistämiseen. Käsitakseni mukaan tähän ei kansallamme ole

varaa. Jumalanpilkan rangaistuksen suuruus on sitten asia erikseen. Se on käsitykseni mukaan pyrittävä hoitamaan niin, että yleinen rikosoikeudellinen linja säilyy ja että Jumalan pilkkaaminen on selväsanaisesti laissa ilmaistu rangaistava teko.”

Arvoisa puhemies! Ymmärrän sen, että kaikille edustajille ja kansalaisille ei merkitse mitään se, että jotakin asiaa perustellaan Raamatulla, ja siksi en aio itse ryhtyä tapojeni mukaan nytään tässä kovin paljon Raamattua lukemaan. Se on arvokas ja hyvä asia, mutta kuuluu erityisesti toisenlaisiin yhteyksiin ja tilanteisiin. Tämä on kuitenkin sillä tavalla keskeinen asia, että jonkin sitaatin Pyhästä kirjastakin olen tähän poiminut. Jos joku on asiasta kiinnostunut, voin kymmenien sitaattien luettelon toimittaa kiinnostuneiden käyttöön. Siis siellä on todella perusteita tälle asialle.

Mehän olemme täällä käyneet pitkiä keskusteluja kauppojen sunnuntaiaukiolosta. Niissä yhteyksissä monet edustajat ovat viitanneet kolmanten käskyyn eli käskyyn ”Muista pyhittää lepopäivä”. Jumalanpilkan kohdalla voi viitata samojen käskyjen toiseen käskyyn: ”Älä käytä väärin Herran, Jumalasi, nimeä, sillä Herra ei jätä rankaisematta sitä, joka käyttää väärin hänen nimeään.” Tässä muodossa se on uusimmas- Raamatussamme. Moni muistaa sen muodossa ”Älä turhaan lausu Herran, sinun Jumalasi, nimeä”.

Vanhatestamentillisena aikana tämä asia oli vakava ja siksi se on käskyjen luettelossakin. Kolmannessa Mooseksen kirjassa on näin väkevää tekstiä luvussa 24: ”Sano israelilaisille: ’Jokaisen, joka herjaa Jumalaansa, on kannettava vastuu synnistään. Se, joka pilkkaa Herran nimeä, surmattakoon. Kansa kivittääkään hänet kuoliaaksi, olipa hän maahan muuttanut siirtolainen tai syntyperäinen israelilainen. Hänet surmattakoon, koska hän on pilkannut Herran nimeä’.”

Uudessa testamentissa on paljonkin tähän sopivaa tekstiä, mutta otan sieltä nyt vain pari malliksi. Esimerkiksi Galatalaiskirjeen 6:7: ”Älkää pettäkö itseänne! Jumala ei salli itseään pilkattavan. Mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää.” Tai Ensimmäisen korinttolaiskirjeen 6 luvusta: ”Ettekö tiedä, että vääräydentekijät eivät saa omakseen Jumalan valtakuntaa? Älkää eksykö! Jumalan valtakunnan perillisiä eivät ole siveettömyyden harjoittajat eivätkä epäjumalien palvelijat, eivät avionrikkajat, eivät miesten kanssa makaavat miehet, eivät varkaat eivätkä

ahneet, eivät juomarit, pilkkaajat eivätkä riistäjät.”

Jos laki hyväksytään hallituksen enemmistön esittämässä muodossa, tulemme tässäkin talossa aika kummalliseen tilanteeseen. Nimittäin tulemme tilanteeseen, jossa kansanedustaja ei saa pilkata eduskunnan puhemiestä eikä edustajatovereitaan tältä paikalta, mutta saa pilkata julkisesti Jumalaa. Valtiopäiväjärjestyksen 58 §:ssä sanotaan näin: ”Edustajan tulee esiintyä vakavasti ja arvokkaasti; älköön kukaan käyttäkö loukkaavia, pilkallisia tahi muuten sopimattomia sanoja hallituksesta tai yksityisistä henkilöistä. Jos joku tätä vastaan rikkoo, kutsukoon puhemies hänet järjestykseen sekä, ellei hän ota siitä ojentuaksensa, kieltäköön hänet puhumasta. Muuten olkoon eduskunnan asia tutkia, onko edustaja, joka on rikkonut järjestystä, puhemieheltä saapa nuhteet ja varoituksen taikka määrääjäksi, enintään kahdeksi viikoksi, pidätettävä eduskunnan istunnoista taikka tuomioistuimessa saatettava syytteeseen, vai saako asia raueta.” Siis näin ankara on rangaistus, jos me täällä rupeamme pilkallisesti puhumaan toisistamme.

Huonosti hallituksen enemmistön linjan kanssa sopii yhteen minusta myös se uusi käytäntö, jonka nykyinen tasavallan presidentti on omaksunut, kun hän julkisten puheidensa päätteeksi toivottaa ”Jumalan siunausta”. Muistutan mieleemme myös, että meidän arvoisa puhemiehemme päättäessään puheensa tasavallan presidentille näiden valtiopäivien avajaisissa tässä salissa toivotti lopuksi ”Korkeimman siunausta”. Nämä ovat suuren arvostuksen ja kunnioituksen osoitusta paitsi sille, jolle ne kohdistetaan, myös sille, jonka nimi julki lausutaan. Tämä on oikea ja hyvä käytäntö, ja kansan enemmistö varmasti arvostaa sitä.

Ne, jotka ovat tässä asiassa hallituksen enemmistön linjalla, perustelevat usein kantaansa siten, että Jumala on niin korkealla, ettei häntä voida pilkata. Mielestäni edellä lainaamani sitaattit kyllä kertovat toista. Juuri siksi, että hän on niin korkealla, hänen pilkkaamisensa pitää olla rangaistava rikos. Niin kuin edesmennyt ed. Häkämies puheenvuorossaan korosti, Jumala ei tätä suojaa tarvitse mutta me sitä tarvitsemme.

Ymmärrän kyllä, että esitetty muotoilu, johon täällä ed. Markku Pohjola muun muassa viittasi ja jonka mukaan rangaistavaa on sen julkinen herjaaminen, mitä joku pitää pyhänä, pitää sisälleen myös jumalanpilkan. Mutta silti voi kysyä, ketä Jumalan nimi rikoslaissa häiritsee, niitkö, jotka eivät usko Jumalaan. Kysymys on yhteis-

kunnan omaksumista arvoista, arvoperustasta, tukirakenteista, ja niiden toivoisi tältä osin säilyvän ennallaan.

Arvoisa puhemies! Otan lopuksi vielä yhden sitaatin. Minulla on ollut koko eduskunnassalon ajan työhuoneeni taululla eräänlaisena muistutuksena tasavallan presidentti Kyösti Kallion jäähyväispuhe, jonka hän piti eduskunnalle sinä päivänä, jolloin hän sitten nukkui pois. Hän sanoi tässä puheessaan muun muassa näin: ”Vaalikaamme tätä yksimielisyyden ja uhrivalmiuden henkeä, jonka kansakuntaa rakentava voima on meille kuluneina koettelemuksen aikoina kirkastunut. Rakentakaamme käsi kädessä, rintaa rinnan valtakuntamme sisäistä lujuuutta ja ulkonaista turvallisuutta. Olkoon voimamme sama lähde, josta edesmenneet sukupolvet tässä maassa kautta vuosisatojen ovat ammentaneet: hellittämätön työ, Jumalanpelko ja keskinäinen rakkaus.” Tässä on evästä tällekin eduskunnalle.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella ed. Alarannan perusteet nimenomaan jumalanpilkkasäännöksen palauttamiselle, ja niihin voi hyvin pitkälle yhtyä. Toivon, että lakivaliokunnassa kun tätä käsitellään, tämä pykälä palautettaisiin ns. porvarienemmistön toimesta. Sitä toivoisin, mutta ihmettelen suuresti sitä, että Rkp hallituksessa on lähtenyt tähän. Tunnen Pohjanmaalta hyvin monia Rkp:läisiä edustajia, jotka ovat täällä eduskunnassa, ja oma ajatukseksi on, että he häpeävät kyllä oman ministerinsä menettelyä. Sellaisia viestejä on myös kentältä, nimenomaan ruotsalaiselta Pohjanmaalta, saanut.

Arvoisa puhemies! Todella toivon, että lakivaliokunnassa päästäisiin yhteisymmärrykseen siitä, että vanha muotoilu palautettaisiin. Toivon, että pääministeri Lipponen ei tästä asiasta tekisi hallituskysymystä, koska vähän samoilla perusteilla kauppojen liikeaikalakikin on täällä pyörinyt.

Ed. K a r j a l a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liikutaan herkillä alueilla. En missään tapauksessa halua loukata korkeimpia voimia enkä myöskään ed. Alarantaa, jonka periaatteellisuutta arvostan. Kuitenkin, kun nyt puhutaan myös eduskunnan pöytäkirjoihin vakavasta asiasta, omalta osaltani kommenttina ed. Alarannan puheenvuoroon totean, että en suhtaudu kielteisesti kyseessä olevaan, laista poistettavaksi esitettävään käsitteeseen. Mutta

katson kuitenkin, että jos toiseksi osapuoleksi asettuu lainsäätävä ja pyritään tekemään Jumalasta lainsäädännöllinen suojelukohde, kyseessä on mahdoton yritys sovittaa niin erimittaisia asioita. Minusta kyseessä on yritys pienentää Jumala-käsite käräjäoikeuden mittoihin, ja se sotii minun vakaumustani vastaan.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän tästä mahdollisuudesta, vaikka en oikein halua ryhtyä kiistelemään näistä asioista, koska nämä ovat hyvin herkkiä, kuten ed. Karjalainen totesi.

Olisi varmaan paikallaan, että ed. Karjalainen, ehkä hän on niin tehnytkin, lukisi asian historiaa hallituksen esityksen perusteluista. Se käy sieltä ilmi. Asia ei ole aivan näin yksioikoinen kuin ed. Karjalainen esitti ja muutkin edustajat ovat puheenvuoroissaan esittäneet.

Asiasta on juristien ja teologienkin keskuudessa erimielisyyttä. Mutta on mielenkiintoista muistaa, että kun Kirkko ja valtio -komitea 60-luvulla jo teki mietinnössään tämän suuntaisen aloitteen, mikä nyt hallituksen enemmistön kannaksi on muodostunut, niin komiteakin, joka oli vasemmistoenemmistöinen, mietinnössään voimakkaasti perustelee myös sitä menettelyä, että Jumalan nimi vielä säilyisi. Sille nähdään kansan enemmistön kannalta perusteluja, sille nähdään pedagogisiakin perusteluja. Arvelen, että viimeksi mainitut ainakin ed. Karjalaista kiinnostavat. Niihin kannattaa tutustua.

Ed. J ä ä s k e l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Kun en ole aivan alusta päässyt kuuntelemaan ed. Alarannan ansiokasta puhetta, saattaa olla, että tulen jotain vahingossa toistaneeksi, mutta sekään ei varmaan ole vahingoksi, koska tähän seikkaan ei tässä keskustelussa kovin paljon ole kiinnitetty huomiota.

Tämähän on itse asiassa kuudes yritys rikoslain muuttamiseksi näiden pykäliden osalta, joihin ed. Alarantakin viittasi. Tänään voimme kysyä: Onnistuuko Lipposen hallitus poistamaan Jumalan nimen lainsäädännöstä ja nimenomaan rikoslainsäädännöstä?

Hallituksen varsin laajaan, 300-sivuiseen, esitykseen liittyy siis ehdotus, josta hallitus äänesti. Taisi olla ainut kohta. Sateenkaarihallituksen enemmistö kannatti Jumalan nimen poistamista uskonrauhaa koskevasta rikoslain pykälästä, ja niin kuin tiedämme, kokoomuksen ja sitoutumattoman Hemilän äänet eivät riittäneet toisenlaiseen päätökseen.

Hallituksen esityksen mukaan: ”Joka - - loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa - - tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta pitää pyhänä, - - on tuomittava uskonrauhan rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kolmeksi kuukaudeksi.”

Tämä on siis kuudes yritys tällä vuosisadalla. Ilmeisesti tämä on tämän vuosisadan viimeinen yritys, asialla viimeinen hallitus, joka tällä vuosisadalla tätä yrittää muuttaa. Esityksen perusteluissa sivulla 127 kerrotaan hyvin mielenkiintoinen historia. Nyt en ole toki käynyt näitä kaikkia pykälä läpi, mitä aikanaan on eri yhteyksissä esitetty, mutta oletan, että ne kiinteästi liittyvät nimenomaan Jumalan nimen poistamiseen tai ainakin tämän säännöksen muuttamiseen, koska hallitus on ne tähän esitykseen ottanut. Uskontorikoksia koskevia säännöksiä on useita kertoja käsitelty eduskunnassa, vaikka vuonna 70 hyväksytyjä säännöksiä edeltäneet säännökset ovat pääosin vuodelta 1889, niin kuin täällä on muussa yhteydessä todettu. Sitten nämä esitykset:

Vuoden 1914 valtiopäivillä uskontorikoksia koskevien säännösten uudistamista käsiteltiin lakialoitteen pohjalta, mutta tasaisessa äänestyksessä ehdotus jäi hyväksymättä.

Vuoden 1917 ensimmäisillä valtiopäivillä tehtiin uusi lakialoite, jonka eduskunta äänestyksen jälkeen hyväksyi.

Vuoden 1917 toisilla valtiopäivillä eduskunta jätti äänestyksen jälkeen kuitenkin 10 luvun muutokset vahvistamatta. Uudistusehdotusten keskeisenä kohtana oli erillisen jumalanpilkkaa koskevan säännöksen kumoaminen.

Vuonna 1965 hallitus antoi eduskunnalle esityksen kysymyksessä olevan lainsäädännön uudistamiseksi. Esitys raukesi, koska sitä ei ehditty käsitellä ennen eduskunnan vaalikauden päättymistä. Muistelen, että vuonna 65 oli ns. porvarienemmistö tässä talossa.

Vuoden 1966 valtiopäivillä annettiin uusi esitys. Käsitelyn jälkeen eduskunta päätti jättää esitykseen sisältyvät lakiehdotukset lepäämään yli vaalien. Mutta sitten yllätys yllätys, kun asia vuoden 1970 valtiopäivillä tuli esille, lakiehdotuksia ei voitu hyväksyä muuttamattomina niiden voimaantulosäännöksessä olleen, vuosikymmentä osoittaneen numeron eli siis kuutosen takia.

Hallitus antoi uuden esityksen vuonna 1970. Siihen tehty asiallisesti tärkein muutos oli, että äänestyksen jälkeen jumalanpilkkaa koskevan

erillisen säännöksen kumoamista ei hyväksytty. Sitä ei kerrota hallituksen perusteluissa, mutta muistamme varmaan kaikki, että viime mainittu oli tuo kuuluisa äänestys, jossa osa silloisen SKDL:n edustajista äänesti vahingossa, niin kuin sanotaan, väärin. Silloiset äänestyskoneet eivät sallineet tehdyn äänestyspäätöksen muuttamista, kun nappia kerran oli painettu.

Arvoisa rouva puhemies! Sanon ihan avoimesti, että olen huolestunut. Olen syvästi huolestunut ja hämmästyntynyt hallituksen esityksestä, joka nyt siis kuudentena yrityksenä tulee. Tällä asialahan on sinänsä hämmästyttävä historia, niin kuin tosiaan esityksen sivu 127 kertoo. Näin monta kertaa on yritetty, mutta eipä vain ole onnistuttu. Kumma juttu!

Suomessa, missä yli 90 prosenttia kansasta kuuluu johonkin kristilliseen kirkkokuntaan, on totuttu siihen, että lainsäädäntö erityisellä tavalla suojaa kansalaisia Jumalan nimen väärinkäytöltä. Vaikeina aikoina olemme tottuneet pyytämään apua Jumalalta. Tähän on tänään viitattu useamminkin kerran. Tätä ei ole syytä unohtaa nykään.

Huolestuttavinta ehkä on se, että tämä ei ole ensimmäinen asia, joka kertoo hallituksen vähätelevästä suhtautumisesta kestäviin elämänarvoihin. En viitsi näitä asioita enää toistaa, kun ne on jo kovin usein sanottu. Hyvä olisi hallituksen nyt keskittyä vaikkapa työttömyyden nujertamiseen ja toivon luomiseen kansalaisille.

Arvoisa rouva puhemies! Joudumme tietysti lakia säättävänä korkeimpana valtakunnan elimenä miettimään, voiko yhteiskunta tuntea Jumalan. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan muun muassa, että: ”Voidaan katsoa, etteivät Jumala ja muiden uskontojen vastaavat tarvitse rikoslain tarkoittamaa suojelua.” Nyt en tiedä, onko tämä teksti jäänyt jonkin muutoksen takia näin merkilliseen sanamuotoon, mutta kyllä minusta tämä sanamuoto jo on käsittämätön: ”Voidaan katsoa, etteivät Jumala ja muiden uskontojen vastaavat - - .” Tarkoittaako se ryhmä-vastaavia valiokunnissa vai mitä? Minusta tämä sanamuoto on hyvin epäonnistunut, mutta se ei varmaan ole tässä pääasia.

Periaatteessa tämä on asettamukseltaan hämmästyttävä lause ristilipun alla elävässä valtiossa. Emmekö todellakaan enää erota Raamatun ilmoittamaa Jumalaa muista uskomuksista ja kuvitelmista? Varmaan kaikkien ihmisten tuntoja tulee kunnioittaa ja suojellakin. Siihenhän uskon-rauhapykälä toki perustuu, että ketään ei loukata eikä pilkata. Mutta kai sentään Suomes-

sa Jumala pitäisi pystyä erottamaan ihmisten omista uskomuksista.

Arvoisa rouva puhemies! Jos olisimme hyvin tarkkoja, voisimme tietysti sanoa, ettemme saa vetää Jumalan nimeä omien tekojemme tai yhteiskunnan virheitte peitteeksi. Voimme muistaa, että hurskailta juutalaisiltahan oli ahtaimman tulkinnan mukaan kokonaan kielletty Jumalan nimen lausuminen. Näinkin voidaan ajatella. Kun me sentään elämme uuden liiton aikaa, jolloin jokainen kristitty saa kutsua Jumalaa isäkseen, niin eiköhän lainsäädäntökin sentään saisi Hänet tuntea.

Voimme tietysti katsoa, mitä seurauksia on ollut Jumalan unohtamisesta niille yhteiskunnille, jotka sen ovat johdonmukaisesti tehneet. Esi-merkkejä ei tarvitse järkeä kaukaa etsiä. Voimme iloita siitä, että — ainakin minä uskon näin — Jumala on elävä Jumala tänäkin päivänä. Hän seuraa meitä ja tietää, mitä me teemme, missä elämme, monella tavalla osoittaa meille huolenpitoaan.

Minusta vähin, mitä tässä rikoslaissa voisimme tehdä, olisi se, että säilyttämme siellä kuitenkin meille, kristilliselle kansalle, tutun Jumalan nimen tarkoittamassa sitä, mitä toivon mukaan ihan sydämeistämme kaikki tarkoittamme: ettei Häntä ja Hänen nimeänsä pilkattaisi. Olisi varmasti siunaukseksi yhteiskunnallemme, että säilyttäisimme tämän kohdan entisellään, niin kuin se on tämän vuosisadan, yllätys yllätys, säilynyt.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa rouva puhemies! Tämä laaja rikoslain uudistusesitys kohdaltani nostatti esiin kaksi asiaa, joista haluan lausua lakivaliokuntaan muutamia evästyksiä.

Ensimmäinen on jo esillä ollut jumalanpilkkapykälä. Olen kyllä sitä mieltä, että tämä kohta saisi säilyä entisessä muodossa eli jumalanpilkkana olisi rangaistava teko ja se olisi laissa selvästi sanottu.

Toinen asia, jonka mielelläni nostan esiin, on lapsen asia. Lakiehdotuksessa lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä koskeva kohta on mielestäni parannusta nykyiseen. Siinä laki on hyvä. Myös lapsipornografian kieltävä laki on hyvä.

Jos ajatellaan suomalaisen lapsen asemaa lainsäädännössä, niin perustuslakimme kieltää syrjimistä myös lasta, vaikka sitä ei sanallisesti mainita. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen Suomi on ratifioinut, ja meillä on hyvät ja toimivat lastensuojelulait. Siis lain tasolla meillä on asiat hyvin. Mutta toimivatko lait ja tulkitaanko niitä oikein? Voidaanko lailla todella estää lasten

seksuaalinen hyväksikäyttö? Varmaan voidaan osittain, mutta käytännössä eri järjestelmät eivät toimi riittävän hyvin.

Jos lapsi joutuu seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi, on se hänelle niin kova kokemus, että kun hän siitä ensi kerran puhuu, häntä pitäisi silloin uskoa. Kun asia joutuu viralliseen käsittelyyn ja lapsi joutuu siihen myllytykseen, hän rupeaa oireilemaan. Hänen verbaalinen kertomus ei enää onnistu. Jo monessa puheenvuorossa on tullut esiin se, että inestitapauksissa diagnoosin tekeminen on hyvin vaikeaa ja myös tulee paljon turhia inestisyttöksiä. Mutta lapsi kertoo kyllä käyttäytymisellään ja pätevät lastenpsykiatrit pystyvät nykyaikana aika pitkälle toteamaan sen, että lapsi on joutunut todella seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi.

Mutta ajatellaan käytännössä tilannetta vaikka pienellä paikkakunnalla, missä inesti ja lapsen hyväksikäyttö on todella iso asia ja lapsella ei ole puolestapuhujaa. Täällä on tullut esiin tavoitteita, että laki suojelee lasta tai pyrkii suojelemaan lasta, ja niin kuin ed. Aittoniemi sanoi, täytyy olla selkeä raja, mikä on hyväksikäyttöä, ja täällä katsotaan asiaa uhrin näkökulmasta.

Aikoinaan käsiteltiin lastensuojelulain osuudesta, jossa käsiteltiin sitäkin asiaa, kuinka nopeasti lapsi voidaan ottaa huostaan, jos epäillään inestiä tai hyväksikäyttöä, ja kuka silloin tätä lasta puolustaa. Monestihan myös kysymyksessä on aviopuolisoiden välinen ristiriita. Silloin voi käydä niin, että tulee myös tämä eroasia mukaan. Toinen vanhemmista on lapsen huoltaja tai holhooja, mutta kaiken kaikkiaan lapsen etu harvoin toteutuu. Kyllä laki lähinnä palvelee aikuisten etua.

Olen yrittänyt ottaa selville, kuka voisi olla lapsen asioitten ajaja silloin, kun vanhemmat riitelevät tai perheessä on inesti ja suurin häpeä on se, että syytetään isää. Kun asia menee kunnan sosiaalilautakuntaan, joku sanoi, että silloin pitäisi holhouslautakunnan toimia. Onko näin ja voiko holhouslautakunta toimia, jos toinen vanhemmista on holhooja? Tätä en tiedä ja toivon, että valiokunnassa keskitytään tähän, että myös lapsi saisi neutraalin asianajomahdollisuuden, että joku hoitaisi hänen asioitaan eikä jompikumpi vanhemmista, joilla on omat problemit hoidettavina. Riittävän näytön aikaansaaminen on todella vaikeaa ja siinä tarvitaan aina lastenpsykiatrista apua.

Meillä otetaan vuosittain 1 600 lasta huostaan. Meillä on huostaanotettuja lapsia 6 500. Meillä on kuitenkin niin vähän maassamme lap-

sipsykiatrista palvelua tarjolla, että suurin osa näistä lapsista ei saa minkäänlaista psykiatrista tukea eikä turvaa, hoidosta puhumattakaan. Kaikkein hankalin ja suurin probleemi on sellainen tilanne, että lasta tutkitaan ja tilannetta tutkitaan insestiepäilynä ja sitten todetaan, että se on ollut turha, ei todeta insestiä, joten koko syyte raukeaa ja lapsi jää täysin heilleille vaille hoitoa. Häntä on kuitenkin myllytetty tässä kamalassa myllyssä.

Senpä takia toivon, että tätä lakia käsiteltäessä valiokunnassa katsotaan myös tämä tilanne, että lapsen oikeus todella toteutuisi, että lapsella olisi turvattu neutraali asianajo, joku hänen puolestaan hoitaa näitä asioita, ja on myös jälkihoito ja lastenpsykiatrinen palvelu voitaisiin turvata näille lapsille. Sen voisi myös turvata moniammatillinen työryhmä, jossa on lastenpsykiatri, jossa on poliisin edustus, jossa on lastensuojelun ja terveydenhuollon edustus, koska nämä ovat hyvin pitkälle vaikuttavia asioita.

Esimerkkejä on siitä, että ei ole todettu, vaikka on tutkittu insestiä, ja lapsi sitten kasvaa nuoreksi ja aikuiseksi ja oireilee. Eräs esimerkki on anoreksia, nuori nainen, josta ei löytynyt mitään syytä, mutta lopulta paljastui, että syynä oli vuosikautia jatkunut insesti, joten nämä ovat todella vaikeita asioita.

Tämä laki käsittelee rikosoikeudellista puolta. Mutta muistutanpa teille, että kun meillä on kysymys sellaisista laeista, jotka käsittelevät aikuisia, otetaanpa vaikka kuntoutuslainsäädäntö, niin lainsäädännössä on velvoite ohjata kuntoutettava toisen palveluntuottajan piiriin: jos tämä tarvitsee koulutusta, koulutukseen tai mahdollisesti sosiaalitoimen tai terveydenhuollon piiriin. Tästä laista ei löydy sanaakaan siitä, että lapsiuhri ohjattaisiin jatkohoitoon tai että oltaisiin velvoitettuja tekemään eri hallinnonalojen ammatti-ihmisten yhteistyötä lapsen hyväksi. Tämän asian halusin tuoda esiin, että valiokunnassa kuunneltaisiin asiantuntijoita myös tältä kannalta ottaen huomioon lapsen etu.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Ala-Harja otti esille erittäin tärkeän asian minunkin mielestäni, lapsen aseman ja lapsen puolustamisen näissä tapauksissa ja näissä tutkimuksissa. Eduskunnassahan oli äskettäin seminaari, jossa eräs lastenpsykiatri puhui samasta ongelmasta ja myös siitä, että meillä on niin vähän lastenpsykiatrista hoitoa.

Mutta halusin vain vastata ed. Ala-Harjalle sikäli kuin te puhuitte pienistä paikkakunnista,

missä on omat ongelmat sen takia, että kaikki ihmiset tuntevat toisensa ja näitten asioiden esille ottaminen on vaikeata. Mutta tiedän juuri pieniä paikkakuntia, missä terveyskeskuksen yhteyteen on voitu perustaa tällaisia työryhmiä. Niissä ei tietääkseni ole kyllä poliisin edustajaa, mutta siellä on terveyskeskuslääkäri, siellä on terveyskeskuspsykologi, siellä on lastenneuvolan ja kouluterveydenhoidon edustajat. Siellä nimenomaan paneudutaan lapsiuhrin asemaan, hän voi olla alle kouluikäinenkin, mutta myös kouluikäisen lapsen ongelmaan. On varmasti tarpeen, että valiokunnassa tähän asiaan paneudutaan ja sitä tarkennetaan, mutta sitä jonkin verran on jo siis olemassa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Alarannan esiin tuoma vaihtoehto on todella hyvä, mutta näitä on hyvin harvoilla paikkakunnilla. Käytännössähän voi käydä niin, että kun nämä asiat ovat sosiaalilautakunnan alaisia, yhteistyö ei aina pelaa sillä tavalla, että näitä lapsia edes ohjataan terveydenhuollon piiriin. Voipa käydä niinkin, tiedän yhden esimerkin, että kun erikoissairaalaossa oli todettu insesti ja sitten sosiaalilautakunnan olisi pitänyt tehdä ratkaisu, niin sosiaalilautakunta käveli tämän erikoislausunnon yli eikä noteerannut sitä miksiäkään ja vapautti tämän isän insestisyyteestä. Tässä on kyllä hyvin paljon tehtävää, ja asenteet ovat myös monessa paikassa esteenä. Mutta hyvä kuulla, että jossainpäin jo toimiikin.

Ed. M. Pietikäinen: Fru talman! Jag vill börja med att uttrycka min tillfredsställelse över beredningen av det här ärendet. Jag uppfattar att det har varit en mycket öppen beredning och jag vill verkligen ge en speciell eloge åt minister Häkämies som, tycker jag, faktiskt har varit lyhörd för synpunkter från riksdagsledamöterna, riksdagens kvinnonätverk, medborgarorganisationerna och jämställdhetsdelegationen.

Vi skall inte heller glömma det initiativ från ministern som ledde till ett brett upplagt seminarium under hösten, där många av de frågor vi har diskuterat också här i remissdebatten kom upp, något som många talare redan har konstaterat. Slutförslaget, dvs. propositionen, avspeglar på många punkter de åsikter som har kommit fram

under denna beredning. Man kan ju uttrycka önskemålet om att också annan lagberedning skulle kunna ske i den här formen med den här, som jag uppfattar det, berömvärda öppenheten.

Jag skall koncentrera mig i fråga om själva lagförslaget på en enda paragraf som givetvis också har behandlats under denna remissdebatt. Paragraf 22 om förbud mot innehav av barnpornografi har under diskussionen fått ett mycket brett stöd också här och det gläder mig. Det är ju faktiskt så att om förmedling och försäljning av barnpornografiska alster är förbjudna, vilket de ju redan är enligt nuvarande lag, så kan inte användande av dessa alster vara ett lindrigare brott. Det har helt riktigt under diskussionens gång konstaterats att det avbildade barnet ofta avbildats utnyttjat och skändat — det barnet är ett offer.

Det har också sagts att innehav av barnpornografiska alster kan verka som en uppvigling till pedofili. Jag ger faktiskt inte mycket för juridiska härklyverier om svårigheter med att efterleva paragrafen i praktiken. Det kan inte vara omöjligt eller ens svårt om samhället vill verka i den riktningen.

Rouva puhemies! Olen lakivaliokunnan puheenjohtajan ed. Laxin kanssa eri mieltä 20 §:stä ja sen tarpeellisuudesta. Käsitykseni mukaan sukupuolisiveellisyttä loukkaavan, lasta esittävän kuvan hallussapidon kriminalisointi on tarpeellista ja myöskin mahdollista. Ed. Laxhan viittasi puheenvuorossaan nimenomaan vaikeuksiin valvoa tällaista lakipykälää. Minusta se ei voi eikä saa olla mahdoton ja vaikea tehtävä. Näen tämän pykälän välttämättömänä sellaisen käytöksen tuomitsemisena yhteiskunnan taholta, jota on pidettävä inhottavana. Jos lapsipornon välitys on rangaistavaa, niin kuin se jo nyt on, on sen hyväksikäyttäminen vieläkin enemmän väärin. Tietenkin olen tietoinen siitä, että ainakin alkuvaiheessa valvonta voi muodostua hankalaksi, mutta mahdotonta se ei ole. Maailmassa, jossa pedofilia on lisääntynyt tai ainakin nyt tullut yleiseen tietoisuuteen, eivät mitkään ehkäisevät tai tuomitsevat toimenpiteet saa olla mahdottomia.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys on laaja kokonaisuus ja peruslähtökohdiltaan useimpien asioiden osalta myöskin täysin hyväksyttävissä. Haluan tässä yhteydessä kiittää ed. Alarantaa mielestäni erinomaisen asiantuntevasta — jollaisia

yleensäkin hänen puheenvuoronsa ovat — ja suomalaisia tunteja ja arvoja koskettavasta puheenvuorosta.

Usko ja uskonto on tietysti jokaisen henkilökohtainen asia. Kansamme enemmistö kuitenkin kuuluu kansankirkkoihimme. Häneen uskovien joukko on hyvin suuri, ja suurelle osalle muitakin ihmisiä Jumala on viimeinen turva ainakin hädässä. Kun elämme tällä hetkellä hyvin vaikeita aikoja, kansalaiset tarvitsevat selviytyäkseen ennen kaikkea perusturvallisuutta. Se on meidän jokaisen ensisijaisia tarpeita. He tarvitsevat myöskin luottamusta tulevaisuuteen.

Hallituksen enemmistö on perustellut jumalanpilkan poistamista rikoslaista sillä, ettei sillä ole käytännössä merkitystä. Voi kysyä, miksi se sitten halutaan poistaa ja aiheuttaa ahdistusta ja perusturvallisuuden järkkymistä suurelle joukolle Suomen kansalaisia. Kun Jumalan nimi halutaan poistaa rikoslaista, se sisältää ainakin viestin hallitukselta kansalaisille. Tuo viesti on hyvin murheellinen. Tekisi mieli sanoa, että se on tietysti tavalla tahallista kiusantekoa kansalaisten arvojen kustannuksella.

Jos taas hallituksen enemmistö on omasta mielestään vapaamielinen, miksi se ei voi osoittaa vapaamielisyyttään niitä kansalaisia kohtaan, jotka haluavat säilyttää jumalanpilkan rangaistavana tekona? Miksi se vaatii ja haluaa pakkottaa nuo kansalaiset sopeutumaan oman vapaamielisyytensä vaatimuksiin? Voi kysyäkin, mitä se vapaamielisyys loppujen lopuksi hallituksen enemmistön osalta on.

Toivonkin, että valiokunta muuttaa hallituksen esityksen tältä osin ja säilyttää jumalanpilkan rangaistavana tekona, sillä se on lukuisille maamme kansalaisille tärkeä asia, joka antaa perusturvallisuutta ja luo uskoa tulevaisuuteen ja omiin selviytymismahdollisuuksiin.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Aluksi haluaisin todeta ministeri Häkämiehelle varsin myönteisen lausuman siitä, että tässä laajassa lakipaketissa on paljon myös sellaista, jonka terävöittämiseen hän henkilökohtaisesti on vaikuttanut. Samalla on syytä kannustaa oikeusministeriä edelleenkin siihen suuntaan, minkä mukaan hän on muutenkin viime aikoina esiintynyt. Viittaan tässä esimerkiksi korkeiden tuomareiden osallistumisesta välimiesoikeuksien työhön käytyyn keskusteluun, johon mielestäni ministeri on myös tuonut varsin hyvin kantansa, eli oikeusministeri on toiminut hyvin.

Insestitutkimuksista, arvoisa puhemies, on kirjoitettu runsaasti ja puhuttu paljon jo tänäänkin. Ongelmat ovat todella monitahoisia, ja tietysti näyttö on usein vaikeata, mutta on myös näytön yrityksiä. Silloin tämän kautta lapselle ja myöskin syyttömälle vanhemmalle aiheutettu vamma, usein hyvin voimakas henkinen ja sosiaalinen vahinko ja vamma, on erittäin suuri ja ongelma hyvin mittava. Tästä me tiedämme olevan julkisuudessaakin tapauksia.

Sitten myöskin ihan henkilökohtaiselta puolelta, niin kuin meistä moni on puhunut, kerron insestitapauksen kohtaamisesta lääkärin vastaanotolla. Sanotaan, että yli 60-vuotias nainen kertoo, miten hänen isänsä on käyttänyt häntä hyväkseen noin 45 vuotta sitten, niihin aikoihin. Siitä on aikaa paljon, mutta koko elämä on ollut tämän asian leimaama. Se on todella järkyttävä kohtaaminen ja hyvin suuri ongelma, eivätkä ne tietenkään ole vain tämän päivän asioita. Ne ovat olleet historiassa ja varmasti täällä mainituissa pienissä eristetyissä kyläyhteisöissä jne. ehkä vielä suurempi ongelma kuin nyt. Tämä vamma on todella iso, se on koko elämän mittainen, ja siitä on vaikea päästä irti, osa ei pääse koskaan.

Huostaanottojen ongelmat ja niiden lisääntyminen heijastavat tietysti sitä, että yhteiskunnan terveys kaiken kaikkiaan on heikoilla. Se hätä, mitä yhteiskunnassa koetaan, usein sosiaalinen hätä, tulee huostaanottomäärien lisääntymisen kautta ikään kuin todelliseksi.

Pedofilia-asiaassa on hyvin tärkeitä tietyistä, että sitä terävöitetään. Kannatan oikeusministerin linjaa tässä, että sen oikeudellisten seuraamusten pitää olla tehokkaita ja vaikuttavia. Mutta toisaalta se on tietysti siinä mitassa sairaus, että se on myöskin huomattava lääketieteellisen hoidon kohteena. Siinä tarvitaan hoitoa. Se, miten tehokasta se on ja miten sitä annetaan, miten pitkälle pystytään hormonitoimintaa estävää, psykiatrista tai psykologista hoitoa käyttämään hyväksi, on tietysti laaja medisiininen ongelma, eivätkä hoidon tulokset ole koskaan missään olleet hyvät eivätkä kovin vakuuttavat. Ei silti pidä unohtaa sitä tosiasiaa, että on myös kysymyksenä sairaus.

Sitten kolmanneksi haluaisin, rouva puhemies, vielä viitata jumalanpilkkakysymykseen. Jeesus Kristus Nasaretilainenhan tuomittiin kuolemaan jumalanpilkan vuoksi. Matteuksen evankeliumin 26 luvussa kirjoitetaan: "Silloin ylipappi repäisi vaatteensa ja sanoi: 'Hän herjaa Jumalaa! Mitä me enää todistajia tarvitsemme!

Kuulittehan, miten hän herjasi! Mitä mieltä olette?' He vastasivat: 'Hän on ansainnut kuoleman!'" Eli jumalanpilka langetettiin kuolema Jeesukselle Kristukselle.

Luukkaan evankeliumin 22 luvussa sanotaan: "Silloin he kaikki kysyivät: 'Oletko sinä siis Jumalan Poika?' Jeesus vastasi heille: 'Itsepä te niin sanotte'. Silloin he sanoivat: 'Mitä me enää todisteita tarvitsemme! Mehän olemme kuulleet sen hänen omasta suustaan.'" — Ja kuolemantuomio.

Kyllähän historiassa tuonkin jälkeen on jumalanpilka monenlaisia tuomioita annettu, teloitettu ja telaittu, myös Suomessa. Muistamme esimerkiksi kulttuuriskandaaleiksi luonnehditut Salama-oikeudenkäynnit, joissa jumalanpilkkapöytä kylläkin oli mukana, mutta mistään ongelmallisesta asiasta ei ollut kysymys. Täällä joku totesi Suomen kansan enemmistön kuuluvan kansankirkkoihin. Näinhän on. Varmasti Suomen kansan enemmistö myös omaa jonkinlaisen jumalasuhteen kaiken kaikkiaan. Toteaisin, että ainakin minun käsittääkseni Jumala on kuitenkin niin paljon iso asia, ettei se vaadi nimeä lakitekstiin.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lait ja lainkäyttö kuvastavat aikansa ajattelua. Siihen aikaan, kun Jeesus Nasaretilainen eli ja hänet tuomittiin kuolemaan toki teennäisestä syystä, kun huudettiin, että haa, nyt kuulitte tässä, mitä hän sanoi, ja kaikki olivat hysterian vallassa ja todettiin, että tällä tavalla tuosta ukkelista päästään eroon. Minun mielestäni tämän asian, Nasaretilaisen ajan, vetäminen tähän aikaan on turhaa.

Totta kai lähempänä meillä on Hannu Salaman aikainen asia. Silloinkin vielä jumalanpilkaan suhtauduttiin huomattavasti kriittisemmin. Silloin oli sitä aikaa, oliko se 50-lukua vai mitä mahtoi olla. Tietenkin nyt ovat asiat muuttuneet. Siitä huolimatta jumalakäsitys on kansalaisille tärkeä ja meidän täytyy lähteä siitä ja taatusti kansastamme valtaosa lähtee siitä, että Jumala on pyhä ja että hänen puoleensa jokainen ihminen jossakin elämänsä vaiheessa joutuu kääntymään, hädän hetkellä myös ateisti, joten ei Jumala-sanaa voida pyyhkäistä yhteiskunnasta pois. Se on liian kova ja ankara asia monille miljoonille suomalaisille ihmisille. (Ed. Kekkonen: Kuka pyyhkäisee?) — Se pyyhkäistään tässä asiassa, jos siitä halutaan päästä, ed. Kekkonen, eroon. Esittäkää oma näkemyksenne sitten! Teillähän on lähiaikoina puheenvuoro.

Ed. T i u s a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella aivan oikein, ed. Aitto-niemi, silloinkin käytettiin jumalanpilkkaa tekosyynä. Mutta sitä on käytetty myöhemminkin. Sitä on käytetty Salamankin kohdalla tekosyynä myös sillä tavalla, että sitä lakikohtaa on haluttu nimenomaan suunnata muuta asiaa kohti, ikään kuin tekosyynä jumalanpilkkaa, mutta niitä monia muita asioita vastaan, mitä Salama silloin kirjoitti. Tällä tavalla käytettiin näitä asioita yhtä aikaa nimenomaan. (Ed. Kekkonen: Itä-Saksassa ...) — Ed. Kekkonen puhuu Itä-Saksasta, mutta nyt puhutaan Suomesta ja Salama-oikeudenkäynnistä. Silloin Salama-oikeudenkäynnin aikana käytettiin jumalanpilkkapykälää myös tekosyynä, ihan niin kuin vuonna 32 jKr.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Aloitaisin tästä ed. Tiusasen puheenvuorosta, kun hän antoi ilmeisen tukensa jumalanpilkkapykälän poistamiselle. Siihen omaan vakaumukseensa hänellä toki on oikeus niin kuin meillä kaikilla, mutta perustelu, jonka hän otti esiin, oli kyllä aika outo. Jeesus ei itse omassa toiminnassaan ja omissa puheissaan hyväksynyt jumalanpilkkaa, vaan hän sen hyvin selkeästi tuomitsi. Hänet tosin tuomittiin jumalanpilkasta, mutta väärin perustein ja väärin todistein, ja siinä mielessä hänen kohdallaan tapahtui oikeusmurha.

Haluan vielä lyhyesti puhua, varsinaisen puheenvuoron jo käytn, ja todeta, että kun nyt tämä laaja kokonaisuus menee valiokuntakäsittelyyn, niin ensinnäkin ihmettelen sitä, että näin laaja, periaatteellisesti hyvin tärkeä ja myös suurta yleisöä kautta vuosien kiinnostanut asiakokonaisuus on näinkin vähän kiinnostanut kansanedustajia. Toivon, että lakivaliokunta ei suhtaudu niin kevyesti tähän lakipakettiin, vaan käy sen perusteellisesti läpi.

Toivoisin, että lakivaliokunta ottaisi aivan erityisesti lapsen edun seksuaali- ja pornografiarikoksissa huomioon ja nämä muutamat porsaanreiät, joihin myös lastensuojelujärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota, muun muassa suojaikärajojen laskun, jolloin 15-vuotiaat tytöt ja pojat jäävät suojattomiksi seksuaaliselta ahdistelulta.

Itse olin tässä keskustelussa aika hämmästynyt siitä, että lakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Lax suhtautui niin kriittisesti mielestäni koko tämän lakipaketin helmeen eli lapsipornon hallussapidon kieltämiseen. Olin kuvitellut, että tämä olisi eduskunnassa varsin yksimielinen nä-

kemys, mikä esityksessä on tullut esiin. Toivottavasti muu lakivaliokunta suhtautuu ed. Laxin kantaan kriittisesti.

Ed. K e k k o n e n : Rouva puhemies! Valittavasti en ole ollut tilaisuudessa kuuntelemaan koko tätä keskustelua, vain muutaman minuutin, ja hiukan olen hämmentynyt siitä, että Jumala ja lapsiporno ovat — nyt pyydän anteeksi, että minä en pysty arvioimaan koko keskustelua — sen pienen tuokion perusteella, jonka olen kuullut, ne asiat, jotka ovat nousseet esiin. Minusta ne eivät tämän ison lakipaketin todellisia asioita sittenkään ole, pikemminkin päinvastoin. Minusta ne ovat oheisilmiöitä, sen kaltaisia, sanoisinko, kunkin yksilökohtaiseen ajatteluun, yksilökohtaiseen moraaliin, yksilökohtaiseen arvojärjestykseen ja maailmannäkemykseen perustuvia asioita, joista tuntuu vähän kummalliselta keskustella laajemmalla foorumilla. Sellaisia arvoja joko on tai niitä ei ole, ja niitä on kauhean vaikea tuputtaa toisille ihmisille, saatikka että ne pitäisi muotoilla lakitekstiksi.

Ed. Aitto-niemi, jonka kanssa olen vuosien saatossa monesti käynyt mielenkiintoisia keskusteluja, näytti huokaisevan äsken, että olisin Itä-Saksan ihailija. Ed. Tiusanen voi todistaa, että en ole, pikemminkin päinvastoin. Minulle kyseisen Itä-Saksan järjestelmä on aina ollut kauhistus ja olen aina tuntenut syvää vastenmielisyyttä sitä arvomaailmaa kohtaan, jota sieltäpäin on tarjottu tähän läntiseen sivistykseen. Minä toivon, ed. Aitto-niemi, että te otatte vakavasti nämä minun sanani, koska ihmisiä voidaan loukata monella tavalla, mutta tämä oli nyt kohtuuttominta, minä minä länsimaisena demokraattina olen toistaiseksi joutunut.

Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan kohdistuvia rikoksia sekä seksuaalirikoksia koskevien säännösten uudistamiseksi edistää rikosoikeuden toimivuutta ymmärtääkseni ainakin kolmella tavalla. Nämä kolme tapaa ovat löydettävissä tästä mittavasta, massiivisesta paketista.

Ensinnäkin, vakavien seksuaalirikosten osalta ehdotetaan virallisen syyttäjän syyte-oikeutta selvästi laajennettavaksi. Minusta se on hyvä asia. Sitä on syytä kannattaa kaikella sillä laajuudella, mikä tästä salista voidaan löytää. Nimittäin tällä tavalla voidaan korostaa sitä, kuinka vakava ja tuomittava ongelma seksuaalirikollisuus on yhteiskunnalle. Me voimme kuvitella niitä tilanteita, joissa varakkaat ihmiset ovat ostaneet itsensä

vapaaksi väkivallasta, seksuaalirikoksista. Tässä suhteessa on tulossa aivan olennainen muutos, josta on syytä olla iloinen. Ne tapaukset ovat todella iljettäviä, joita tiedämme ja joissa varakas ihminen on esimerkiksi pahoinpidelty, pakottanut seksuaalisesti joihinkin toimiin ihmisiä ja siten ostanut itsensä asiasta vapaaksi. Se on todella vastenmielistä, ja minusta on yksi tämän lakipaketin tärkeitä asioita, että siihen voidaan puuttua.

Lisäksi esitetään periaatteellisesti vastenmielinen kaupankäynti syytteen nostamisesta. Siitäkin on esimerkkejä. Entisessä ammatissani jonkin verran sain ja luulen, että ed. Aittoniemi myös on saanut sellaista aineistoa käsiinsä, jossa on käyty kauppaa tällaisilla asioilla. Sellaisen kaupankäynnin tekeminen niin mahdottomaksi kuin mahdollista on kyllä välttämättömyys, ja minusta tämä lakipaketti antaa siihen aseita ja eväitä. Erityisesti vajaavaltaisen huoltajan oikeus sopia syytteen nostamatta jättämisestä korvausta vastaan on moraalisesti erittäin arveluttavaa. Sellaisiakin tapauksia me tunnemme.

Yleisen syytteen alaiseksi saattaminen parantaa uhrin asemaa muutoinkin. Uhri ei enää joudu entisessä määrin esimerkiksi painostuksen tai suoranaisen kiristyksen kohteeksi. Syyte voidaan nostaa uhrista riippumatta. Tämä on osa sitä käsitteellistä kokonaisuutta, jota tarkoitin tällä kaupankäynnillä. Samalla uhri säästyy siltä ratkaisulta, onko asiassa nostettava syyte vai ei.

Se, miksi tästä nyt kannattaa jankuttaa, on se, että tähän liittyy myös yhteiskunnallisia valtasuhteita. On ihmisiä, joilla on yhteiskunnallista asemaa ja varallisuutta, ja sitä kautta he voivat painostaa heikompiosaisia, vaikka nämä yhteiskunnallisesti hyväosaiset ovat saattaneet syyllistyä minkälaisiin rikoksiin tahansa. Se on ihan tämmöisessä perinteisessä demokratiamielessä erittäin tärkeä uudistus ja erittäin tärkeä muutos parempaan suuntaan.

Tämä siitä ensimmäisestä hyvästä asiasta.

Toisekseen, oikeudenkäynnin todistajan tai muussa asemassa kuultavan henkilön rikosoikeudellista suojaa vahvistetaan. Näin voidaan osaltaan varmistaa, että tuomioistuin perustaa päätöksensä oikeisiin tietoihin. Kun tuomioistuin jälkikäteen pyrkii selvittämään tapahtumien kulkua, on ensiarvoisen tärkeää, että esimerkiksi todistajien lausunnot ovat mahdollisimman objektiivisia. Tästä sitten seuraa problematiikka väärästä ilmiannosta. Minusta on hyvä, että väärän ilmiannon rangaistavuutta selkeytetään.

Ed. Aittoniemi välihuuteli äsken Itä-Saksasta

jotain. Me tiedämme, mitä Stasi on tehnyt. Me tiedämme, millä julmuudella Stasi, siis Itä-Saksan salainen poliisi, ed. Aittoniemi, kohteli ihmisiä, jotka olivat väärin ilmiantojen kohteina. Sama pätee moneen muuhunkin itäisen Euroopan maahan. KGB:stä minun tuskin tarvitsee, ed. Aittoniemi, tässä yhteydessä sanoa mitään. Minusta on periaatteellisesti tärkeää, demokraattisessa katsannossa hyvin tärkeitä, että itäisestä Euroopasta tunnettu väärin ilmiantojen systeemi pannaan kovemmalle luokalle, kuin missä se aikaisemmin on ollut. Nykyiset ilmiantoa koskevat säännökset ovat tarpeettoman monimutkaisia ja osin myös väärään logiikkaan perustuvia.

Nämä ovat muuten niitä asioita, joista olisi suonut keskusteltavan enemmän kuin nyt on tapahtunut. Myönnän sen, että on itsestäänselvää, että pedofilia, raiskaukset ja Jumala ovat asioita, joista on helppo saada otsikoita, joilla voi päästä julkisuuteen ja jotka saattavat aiheuttaa sellaista keskustelua, jota voidaan pitää keskustelun loiskiehuntana. — Ed. Alaranta vilkaisi minuun vähän syyttävän näköisesti. Minä tiedän ed. Alarannan etiikan, tunnen sen. En kuullut kyllä hänen kuulemma hyvää puheenvuoroaan ja tunnen hänen edessään lievästi tuskaa sanoessani tämän, mutta minusta Jumalaa ei pidä tuoda tähän saliin sellaisessa raastupahengessä kuin arvaan täällä tapahtuneen.

Arvoisa rouva puhemies! Yleisesti on toivottavaa, että hallituksen esitystä käsiteltäessä löytyisi malttia pohtia kokonaisuutta rauhallisesti ja ennen muuta analyyttisesti. On nimittäin pelättävissä, että uskonvapaudesta ja kansalaisten seksuaalisesta käyttäytymisestä puhuttaessa tunteet astuvat sellaiseen asemaan, jossa järki väistyy. Minusta rikoslain kokonaisuudistuksen linjaukset ja sisäinen systematiikka täytyisi pitää kirkaasti mielessä. Tämä on sikälikin tärkeää muistaa, kun tämän kokonaisuudistuksen eteen on tehty varsin paljon työtä jo vuodesta 1972 lähtien.

Ed. Alaranta (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen oppinut eduskunnassa arvostamaan ed. Kekkonen enää aio tässäkin kantaani vielä muuttaa, vaikka hieman joudun kommentoimaan hänen puheenvuoroaan. Hän oikeastaan haastoi minut tähän kommenttipuheenvuoroon.

Ed. Kekkonen vähän paheksui sitä, että lähetekeskustelussa on puututtu oheisasioihin, jollaiseksi hän nimesi myös jumalanpilkkapykälän.

Haluan puolustautua nyt, ed. Kekkonen, kahdella perusteella, koska itsekin oikeastaan puhuin vain tästä nimeämästäne oheisasiasta.

Ensimmäinen perustelu on se, että jumalanpilkkapykälä oli ainoa pykälä, josta teidän hallituksenne, pääministeri Lipposen hallitus, äänestti.

Toinen perustelu on se, että yleisölehterillä on tänäänkin istunut uskollisesti eräs vanha herrasmies. Hän on jo nyt poistunut, mutta hän on ed. Kekkosen puoluetoveri, joka on toivonut, että me vielä puhuisimme tässä lähetekeustelussa jumalanpilkkasta ja sen pitämisestä rangaistavana tekona. Olen omalta osaltani toteuttanut erään sosialidemokraatin toivomusta tässä istunnossa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Pitää paikkansa, että täällä on suhteellisen runsaasti puhuttu lapsipornosta ja jumalakysymyksistä, mutta tuskin kuitenkaan päästäksemme julkisuuteen Jumala-sanalla. Se oli vähän samanlainen loukkaus, kuten viittaus Itä-Saksaan ja ed. Kekkoseen, niin että pannaan päikseen nämä asiat.

Lapsiporno on kiistämättä ollut sellainen asia, josta minäkään en ole ihan varma, onko se jonkinlaisen ajallisen kuohon hyvin voimakkaasti nostama asia ja suhtaudutaanko siihen ehkä vähän ylireaktiivisesti. Todennäköisesti ei, mutta ymmärrän tämän keskustelun, jota on käyty siltä pohjalta jossakin määrin puolesta ja vastaan ja erityisesti ed. Laxin ensimmäisen puheenvuoron siivittämänä.

Jumalakysymys on taas sellainen, että se, niin kuin aikaisemmin sanoin, on pakosta tullut esille. On sitten kommunisti, vasemmistolainen, demari, keskustalainen tai kokoomuslainen, niin kuten ensimmäisessä puheenvuorossani totesin, jokainen suuren hädän hetkellä, kun mitään muuta mahdollisuutta ei enää ole — ed. Tiusanen tietää varmaan näitä tapauksia paljonkin lääkärinä — Jumalan puoleen huutaa viimeisenä apumahdollisuutena. Sen vuoksi meidän ei kannataisi tästä asiasta salissa riidellä vaan jättää tämä asia ennalleen.

Kuka asian huutokauppaan tähän saliin toi? Sosialidemokraatit ja vasemmisto. Kokoomus ja Hemilä olivat hallituksessa sitä mieltä, että asiaa ei tähän huutokauppaan tuotaisi. Olemme vain puhuneet siitä syystä, että se tänne on tuotu, ja nähneet, että väittely tästä asiasta on turhaa, koska Jumala lienee kaikilla, olemme sitten oikealla tai vasemmalla.

Ed. Räsänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kekkonen totesi, että niin jumalanpilkkakysymys kuin lapsiporno ovat itse kunkin yksilökohtaiseen arvojärjestykseen ja henkilökohtaiseen moraaliin kuuluvia yksityisasiota.

Olen täsmälleen samaa mieltä kuin ed. Alaranta liittyen jumalanpilkkakysymykseen, mutta toivon, että lapsipornokysymyksen suhteen ed. Kekkosen väite johtuu vain siitä, että hän ei ole paneutunut asiaan. Nimittäin lapsiporno, sen hallussapito, levittäminen sekä markkinointi, ei ole suinkaan ihmisen yksityisasia, oma-kohtaiseen moraaliin kuuluva asia, jota vakavasta meidän tulisi kunnioittaa, vaan lapsiporno on aina rikos lasta vastaan. Sen tekeminen on loukkaus sitä lasta kohtaan, jota on hyväksi käytetty, kun sitä on tehty. On suuri loukkaus lasta kohtaan, että tällaista materiaalia voidaan pitää hallussa, sitä voidaan katsella yhä uudestaan, dokumenttia todellisesta tapahtuneesta rikoksesta ja näyttää sitä sitten vielä kavereillekin.

Ed. Manninen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Kekkonen ihmetteli, miksi jumalanpilka ja lapsiporno ovat nousseet keskeiseen asemaan, minusta asia on päivänselvä. Siksi, että ne ovat juuri niitä kohtia, lähinnä ed. Laxin puheenvuoron kirvoittamina, jotka eivät vastaa kaikilta osin niitä arvoja, joita puheenvuorojen käyttäjät haluavat edustaa. Me voimme hyvin lyhyestikin kiitokset kuitata niistä asioista, joista olemme samaa mieltä, mutta tietysti haluamme evästää valiokuntaa ennen kaikkea niissä asioissa, joissa olemme eri mieltä.

En haluaisi tätä uskoa, mutta väistämättä tulee sellainen ikävä ajatus mieleen, että hallitus on keskusteluttanut eduskuntaa ensin lääniasiaissa, sitten kauppajen aukioloasiassa, nyt se haluaa keskusteluttaa jumalanpilka-asialla, jotta suuret yhteiskunnalliset kysymykset siinä rinnalla unohtuisivat ja hallituksen kyvyttömyys työttömyyden puolittamisessa ja muussa ei olisi julkisuudessa, vaan sitä hallitsisivat vain muut kysymykset. Mutta siitäkin huolimatta mielestäni tämä on niin tärkeä kysymys, että tätä on syytä pitää esillä ja julkisuudessa ja toivoa ja uskoa, että valiokunta tulee toiseen käsitykseen kuin hallituksen enemmistö.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Saattaa olla, että ilmai-

sin itseni vähän huonosti. Kysymys Jumalasta ja kysymys lapsipornosta ovat tietenkin kaksi eri asiaa.

Kun ed. Räsänen epäili minun vähättelevän lapsipornokysymystä, sitä en todellakaan tee. Olen aika kovalla linjalla, kun puhutaan siitä asiasta.

Mutta kysymys Jumalasta, ed. Aittoniemi, on minusta verrattomasti suurempi kuin tämän salin asia. Minun etiikkani lähtee siitä, että kun Jumala otetaan pois päivänpoliittisesta kiistelystä, tästä räjähtämisestä, tästä pienestä, pikkusieluisesta keskustelusta, jota tämä pahimmillaan on, silloin me kunnioitamme Jumalaa kaikkein parhaiten. Me emme voi tässä salissa tai hallituksessa puhua Jumalasta. Jumala on jotenkin paljon suurempaa. Ed. Aittoniemi, te puhutte, mutta kun hallitus teki esityksen, että Jumala otetaan pois tästä pikku riitelmästä, minusta se ei ollut jumalanpilkkua vaan päinvastoin Jumalan korottamista jollekin paljon arvokkaammalle tasolle.

Vielä kerran, ed. Räsänen, jotta ei jäisi väärää käsitystä: Minusta lapsipornokysymys on todella vakava, vaikea asia eikä sitä pidä rinnastaa siihen keskusteluun, jota me käymme Jumalasta. Ne ovat sittenkin kaksi eri asiaa. Olen sitä mieltä, että lapsipornosta kaiken kaikkiaan pitäisi säätää hyvin ankarasti.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni liittyy ed. Räsänen puheenvuoroon. Siinä vaiheessa ei ollut vastauspuheenvuoropainike käytettävissä.

Haluaisin todeta, että olen samaa mieltä siitä, mitä ed. Kekkonen äsken sanoi, ja sanoin sen itse myös aikaisemmin korokkeelta, silloin kun ed. Kekkosella ei ollut tilaisuutta olla salissa.

Ed. Räsänen, jumalanpilkkua on toki aina käytetty hyväksi. Sen avulla on tuomittu muista asioista. Katsotaan nyt vaikka ortodoksisen ja katolisen kirkon välisiä kiistoja, ensimmäisen ristiretken ajan juttuja, joista nyt juuri on 900 vuotta kulunut, noitavainoja, yleensä inkvisition toimintaa ja monenlaista muutakin. Niin kutsuttua jumalanpilkkua on käytetty hyväksi, kun on haluttu tuomita ihmisiä. Siinä mielessä on, aivan kuten ed. Kekkonen sanoi, paljon parempi, että se on poissa laista, ettei ole mukana pienisieluisessa keskustelussa, niin tärkeä asia.

Ed. K u o s m a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esitys jumalanpilkkapykälästä lähtee siitä, että jumalanpilkkua kuuluisi uuden

lain mukaan rikoksiin yleistä järjestystä vastaan. Ehdotuksessa keskitettäisiin kaikki yleistä järjestystä vastaan tehdyt rikokset yhteen lukuun. Nykyisin säännöksiä on paitsi useissa rikoslain luvuissa myös muualla lainsäädännössä. Hallituksen esitys ei sisällä erillistä jumalanpilkkua koskevaa säännöstä, vaan jumalanpilkkua syylistynyt tuomittaisiin uskonrauhan rikkomista koskeva yleisemmän säännöksen mukaisesti. Enimmäisrangaistus olisi kolme kuukautta vankeutta.

Nykyisessä laissa jumalanpilkkasta on oma pykälä, jonka sisältö on seuraava: ”Joka julkisesti pilkkua Jumalaa, on tuomittava jumalanpilkkasta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen.” Jumalanpilkkua on rikoslain 10 luvussa, jonka otsikko on ”Rikoksista uskonrauhaa vastaan”. Nykyisessä laissa on erillinen pykälä nk. uskonrauhan rikkomisesta. Tämä kuuluu: ”Joka julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä Suomessa toimivassa uskontokunnassa muutoin pidetään pyhänä, on tuomittava uskonrauhan rikkomisesta sakkoon tai enintään vuodeksi vankeuteen.” Lisäksi kyseessä olevan nykyisen lain luvussa ovat pykälät uskonharjoittamisen estämisestä, uskonharjoituksen häiritsemisestä ja hautajais-ten häiritsemisestä.

Nykyinen laki tuli voimaan 4.12.1970. Silloin 19 SKDL:n kansanedustajaa äänesti erehdyksessä ankaramman lain puolesta. Puhuttiin, että Jumalan sormi oli puuttunut lain käsittelyyn. Suomen Sosialidemokraatin pilapiirtäjä Stefan piirsi kuvan, jossa suurempi käsi oli tarttunut äänestäjän sormeen.

Jumalan kunnioittamisen ilmapiiri on maassamme erittäin tärkeää. Se on meille kohtalon kysymys. Kun käsitys Jumalan pyhydestä hämärtyy, hämärtyy myös käsitys ihmiselämän pyhydestä. Silloin olemme tuuliajolla kaikenlaisien aatevirtausten vietävänä. Ihmisessä on taipumus pahaan. Sen osoittaa historia ja oma kokemuksemme.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Keskityn lyhyessä puheenvuorossani käsittelemään rikoslain 17 luvun 10 §:ää, joka käsittelee uskonrauhan rikkomista. Tästä asiastahan hallituksessa oli erilaisia näkemyksiä. Saamani tiedon mukaan äänin 9—6 päädyttiin nyt esitettyyn muotoon. Vähemmistöön jääneet olisivat pitäneet vanhan muodon, jossa sanotaan: ”Joka julkisesti pilkkua Jumalaa, on tuomittava jumalanpilkkasta sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen.”

Olen samaa mieltä hallituksessa vähemmistöön jääneiden kanssa. Kun liikeikalain yhteydessä tuli arvosteltua kokoomusta, tässä voi antaa kiitokset. Hyvä, että tässä asiassa kokoomuksen ministerit ovat asettuneet puolustamaan erästä kansallisen arvoperustamme peruspilaria: uskoa kaikkivaltiaaseen Jumalaan.

Miksi vanha muoto pitäisi poistaa laista? Kuten lakiehdotuksen perusteluista ilmenee, vanhaa säännöstä ei ole vuoden 1970 jälkeen sovellettu tuomioistuimissa. Ongelmia säännöksestä ei siis ole ollut. Onko lainkohta siksi tarpeeton, vai onko syy sen poistamiseen muualla? On totta, että tuomioistuimissa on varmasti vaikea päätellä, onko Jumalaa pilkattu vai ei. Siksi on haettu helpommin ymmärrettävää muotoa ja puhutaan uskonrauhan rikkomisesta.

Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan: ” - - etteivät Jumala ja muiden uskontojen vastaavat tarvitse rikoslain tarkoittamaa suojelua. Jumalanpilkkaa koskeva säännös rikoslaissa antaa helposti aihetta väärinkäsityksiin.”

Kun kuitenkin jumalanpilkka ymmärretään kuuluvaksi rikoslain tarkoittaman uskonrauhan piiriin, miksi Jumalan nimestä ja jumalanpilkasta pitäisi lakitekstissä vaieta? Ei Jumala tarvitse lain suojaa, sillä hän on ihmisten säätämien lakien yläpuolella. Mutta on hyvä, että lainsäädäntömme tunnustaa Jumalan ja sen moraalisen ja eettisen perinnön, joka on koko lainsäädäntömme perusta. Pitämällä entisen sanamuodon laissa me suojaamme ihmistä, aivan niin kuin lainsäädännössämme on ennenkin tehty.

Ed. R ä s ä n e n : Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron lähinnä vastatakseni ed. Tiusaselle, kun hän perusteli jumalanpilkan kieltävän pykälän poistamista sillä, että sen perusteella voidaan tuomita muista asioista kuin jumalanpilkasta.

Mielestäni tällainen perustelu on yliampuva. Ensinnäkin on oikeuslaitoksen asia varmistaa se, että ihmistä ei tuomita väärin pykälän perusteella laittomasti. Toiseksi meillä ei ole ylipäänsäkään tuomioita tämän pykälän nojalla langettua viime aikoina eikä käytetty sitä tällä lailla väärin kuin ed. Tiusanen esitti.

Mielestäni se, että jumalanpilkapykälä on lainsäädännössä, on tärkeää ennen kaikkea sen takia, että sillä me eduskuntana ja kansakuntana tunnustamme kristillisen arvoperustan lainsäädäntömme pohjaksi.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Minä omasta puheenvuorostani jäin vähän aprikoimaan, tulinkohan sanoneeksi oman ajattelutapani kyllin selvästi. Mutta ed. Korteniemi oikeastaan pani pisteen sille minun puheenvuorolleni, kun hän kytki niin arkisen asian kuin liikeikalaki ja niin suuren asian kuin Jumala yhteen. Juuri tätä, arvoisa rouva puhemies, tarkoitin. Minusta on erittäin kyseenalaista, että me puhumme samaan hengenvetoon ikään kuin samanarvoisina asioina hyvin mitättömistä, pienistä, arkipäiväisistä asioista, jollainen liikeikalakin ikuisuuskien saatossa on, ja sitten Jumalasta, johon sisältyy hyvin paljon meidän itse kunkin olennaisinta ja syvintä.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Olen oman kantani jumalanpilkkasäännöksestä aikaisemmin jo todennut.

Mutta haluaisin vielä tässä yhteydessä evästyksenä lähinnä valiokuntakäsittelyä varten todeta uuden 6 §:n otsakkeen osalta, jossa on ”Järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen”. Hieman ihmettelen näin radikaalia loivennusta siihen, koska tällä hetkellä minimi on ollut normaalitapauksissa kolme kuukautta ja nyt lähdetään sakosta periaatteessa liikkeelle. Eli pelkään pahoin, että tämä saattaa aiheuttaa määrättyjä ongelmia nimenomaan huvitilaisuuksissa ja nimenomaan järjestysmiehiä kohtaan siellä, koska minun käsitykseni on se, että rangaistuksella on ollut ennalta estävä merkitys monessa tilanteessa ainakin uusintarikosten osalta.

Arvoisa puhemies! Yksi asia, jota täällä ei ole käsitelty, on vanhan lain osalta otsakkeessa ”aviorikokset”. Ihmettelen, että siihen ainakaan sinä aikana, mitä olen täällä ehtinyt olla, ei ole puututtu. On periaatteessa mielenkiintoista havaita, millä tavoin yhteiskunta kehittyy ja ajatusmaailma loivenee siltä osin. Huorinteon osalta muutamia vuosia sitten poistettiin rangaistavuus, ja nyt kaksinnaimisen osalta poistuvat rangaistuspykälät kokonaan, olivatpa kummatkin henkilöt naimisissa tai vain toinen, joka menee naimattoman kanssa. Eli tämä osoittaa vain, millä tavoin yhteiskunta ja ajatukset täällä muuttuvat.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Joudun vastaamaan ed. Kekkoselle hänen puheenvuoronsa johdosta. En, ed. Kekkonen, millään tavalla yhdistänyt liikeikalakia ja nyt käsiteltävänä olevaa lakia. Annoin vain tunnustusta niille kokoomuksen edustajille, jotka hallituksessa puolustivat vanhaa muotoa eli sitä, että

rikoslaissamme edelleen säilytettäisiin muoto: ”Joka julkisesti pilkkaa Jumalaa, on tuomittava jumalanpilkasta - - .” Eli tästä annoin heille tunnustusta. Se keskustelu, mikä liikeaikalain yhteydessä on käyty, on kokonaan eri asia eikä liity millään tavalla tähän asiaan.

Ed. Alaranta: Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti vielä puuttua viimeksi sille tulleeeseen asiaan. Kyllähän nämä lepopäivän pyhittämisasiat ja tämä keskustelu liittyvät toisiinsa. Omasa varsinaisessa puheenvuorossani sen jo kerroinkin. Lepopäivän pyhittäminen on säädetty kolmannessa kädessä ja Jumalan nimen pyhittäminen saman luettelon toisessa kädessä. Kyllä ne sillä tavalla ovat yhteismitallisia.

Ajattelin tämän puheenvuoron pyytää vielä siksi, että puuttuisin tähän ongelmaan, minkä ed. Kekkonen otti esille, että tämä keskustelu on liikkunut tällaisissa vähäpätöisissä oheisasiissa. Sillehän on tietysti monia selityksiä. Yksi on se, että meillä on puheenvuoron kestosta suositus, jonka muistaakseni puhemies Ahde aikoinaan pani ihan viisaasti sinänsä liikkeelle ja jota nyt hyvin paljon suositellaan. Ei näin laajasta lakipaketista tietysti yksikään puhuja pysty kovin paljon tuossa määrääjässä asioita käsittelemään. On pakko keskittyä, ja silloin keskitytään siihen, mikä on meille itse kullekin oleellista. Olisi tietysti mielenkiintoista tietää, mikä on oleellista niille kansanedustajille, jotka ovat olleet koko tämän keskustelun ajan poissa tästä salista. Ehkä se myöhemmin selviää. Ei täällä ole kovin laajasti poliittista kirjoakaan ajatellen kyllä keskustelijoita ollut.

Julkisuudessaakin on viime aikoina puhuttu siitä, että edustajat niin paljon matkusteleivat, ja oliko nyt niin, että perjantain liikeaikalain äänestyskin jouduttiin kiirehtimään sen takia, että niin paljon edustajia on matkoilla. Minä kyllä toivoisin ja esitän tässä, että tätä avoimuutta, mitä meidän arvoisa puhemiehemme, eduskunnan varsinainen puhemies, on julkisuudessa paljon kannattanut, lisättäisiin niin, että kansalaisille julkaistaisiin viikoittain tilasto siitä, ketkä edustajat ovat ulkomailla ja miksi ovat, mitä varten ovat, koska kyllä se on ongelma. Tämä kansainvälistyminen on sinänsä välttämätöntä matkustelua lisännyt, mutta se heijastuu tähän eduskuntatyöskentelyyn niin paljon, että siitä olisi syytä julkisuudessa enemmän keskustella.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! Ihan näitä viimeisiä lauseita ed. Alarannalta

kuunnellessani havaitsin alitajuisesti nyökkäileväni häneen päin. Minuakin on vaivannut se seikka, että on niin sokea se tapa, jolla eduskunnan poissaoloja esimerkiksi käsitellään. Mutta realistina ed. Alaranta, arvoisa puhemies, tietää, että on varmaan aikamoinen byrokratia sekin, jos me rupeamme täällä kertomaan kaikkien ihmisten menoista, tärkeistäkin sellaisista.

Mutta ihan lyhyesti, minun on aina vähän hankala ed. Alarantaan suhtautua sen takia, että vaistoan hänestä niin syvän eettisen latauksen melkein kysymykseen kuin kysymykseen. Nyt minulle tuli huono omatunto, kun sanon tämän, mutta kun hän viittasi lepopäivän pyhittämiseen, kyllä sen keskustelun olisi voinut virittää joskus silloin, kun prosessiteollisuus alkoi tehdä lepopäivänä työtä, kun merenkulkijat alkoivat tehdä lepopäivänä työtä, kun ne lukemattomat työnteikijät, joilta edellytetään lepopäivänä työntekeä, ovat siihen joutuneet. Sen takia minusta, anteeksi vain ed. Alaranta, jää vähän hurskastelun maku, kun siitä tehdään nyt niin tavattoman suuri kysymys, kun kysymys on liikeaikalaista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan tulee antaa asiasta lausunto.

5) Hallituksen esitys laiksi ulosottolain muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 8/1997 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Olen keskustellut tästä lakiesityksestä hyvin paljon käytännössä ulosottotyötä tekevien kanssa, ja olemme olleet yhtä mieltä siitä, että tämä esitys on hyvä. Oikeastaan lakiuudistus mahdollistaa nyt virallisesti sen käytännön, jota jo hyvin paljon on toteutettu. Monastihan itse käytäntö on hieman toisenlainen, mitä laki edellyttäisi, eli käytetään niin sanotusti maalaisjärkeä parhaan mahdollisen tuloksen aikaansaamiseksi ja nimenomaan sekä velallisen, velkojan että koko yhteiskunnan kannalta.

Ulosotossa on hyvin tuttu sanonta ”Lehmä kannattaa mieluummin lypsää kuin tappaa”. On hyvä myös, että laki mahdollistaa, kuten ulosottolain 4 luvun 5 § toteaa, koti-irtaimiston ja tietyn henkilökohtaisen irtaimen ja tarpeellisen työvälineistön erottamisen ulosoton ulkopuolelle. Lakiuudistus mahdollistaa myös vapaakuukaudet palkan ja eläkkeen ulosmittauksesta. Käytännössä tätäkin menettelyä on käytetty ja toimitettu myöskin kevyempiä ulosmittauksia eli on käytetty maalaisjärkeä, ja tulokset ovat olleet hyviä. Nyt onkin hyvä, että tätä epävirallista käytäntöä voidaan tämän lakiuudistuksen jälkeen toteuttaa virallisestikin lakiin nojaten.

Eräaseen asiaan haluaisin kuitenkin kiinnittää erityisesti huomiota, ja se liittyy ulosmittaamatta jätettävään ns. suojaosuuteen. Pääsääntö on, että velalliselta voidaan ulosmitata vain yksi kolmasosa nettopalkasta tai -eläkkeestä ja itselle on jätettävä muistaakseni tällä hetkellä vähintään 2 760 markkaa, ja sitten jos on huollettavia, hieman enemmän. Tuo suojaosuus on kuitenkin eräissä tapauksissa aivan liian pieni, esimerkiksi tilanteissa, joissa velallisella on omia lainoja, ylisuuria lääkekuluja tai asumiskustannuksia, joihin asumistukea ei saada. Kun ulosottolakia noudatetaan niin kuin pitää ja pitäisi, saattaa siitä aiheutua näille henkilöille, joilla on omia lainoja, ylisuuria vaikeuksia, enkä tarkoita tilanteita, joissa laina otettaisiin sen takia, että voitaisiin kiertää ulosottoa. Myöhemmin velallisella saattaa tulla eteen se todennäköisyys, että omat lainat tulevat ulosottoon. Tämän seurauksena jo perinnässä olevan asian tai olevien asioiden hoitaminen vaikeutuu.

Tässä mielessä pitäisi pystyä ottamaan huomioon nykyistä paljon paremmin kyseisen velallisen asioiden kokonaisuus. Ainakin osittain pitäisi pystyä huomioimaan omien lainojen hoitokulut. Pitäisi voida myöskin huomioida ylisuuret lääkekulut, kun palkan tai eläkkeen ulosmittauksia tehdään.

Arvoisa rouva puhemies! Tarpeellisten, jopa varsin arvokkaidenkin työvälineiden, esimerkiksi auton tai muun sellaisen, erottaminen ulosmittauksessa on hyvä asia ja myöskin se, että ulosmittauksen esine, olkoon se sitten auto tai mikä tahansa, voidaan jättää myymättä, jos todetaan, että siitä tulee niin paljon tuloa, että menettely on edullinen ulosoton kannalta. Tämä käytäntö mahdollistaisi paremmin perittävän rahan kertymän. Se luonnollisesti on hyvä asia.

Lopuksi haluan kiinnittää huomion asiaan, joka suoranaisesti ei liity tähän lakiuudistukseen,

mutta liittyy olennaisesti kuitenkin ulosottoon. Se on tilanne, jossa ulosottovelallisella on liikennelupa. Kun tällainen henkilö hakee uutta liikennelupaa, voi olla, että hän ei lupaa saa tai liikenteen harjoittaminen keskeytyy tilapäisesti. Pahimmillaan tästä voi aiheutua yhteiskunnalle suuret kustannukset ja velkojat voivat joutua nuolemaan näppejään. Tämä on mielestäni suuri epäkohta. On hyvä asia, että myöskin tässä toteutettaisiin joustavaa menettelyä ja käytäntöä sekä lupien myöntäjien että ulosoton taholta.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Hyvin pitkälle voin yhtyä ed. Holopaisen esittämiin näkemyksiin tästä lakiuudistuksesta. Käytännössä on juuri sillä tavoin kuin hän totesi, eli on jouduttu soveltamaan viime vuosisadalta olevaa ulosottolakia hyvin useasti. Monta kertaa on käynyt mielessä, onko tullut tehtyä pieni virhe, kun vanhojen lakien kohdalla on monta kertaa joutunut käyttämään talonpoikaisjärkeä. Siltä osin tämä esitys mielestäni pääpiirteissään on hyvä. Täällä on annettu ulosottomiehelle mahdollisuuksia hieman käyttää myös näiden pykälien tulkinnassa sitä käytännön kokemusta, mikä niissä tehtävissä on muodostunut.

Itse mietin vain sitä näiden vapaakuukausien osalta, voidaanko niitä mahdollisesti käyttää hyväksi taikka minkälainen harkinta tehdään silloin, kun niin kuin perusteluissa sanotaan, jonkin kodinkoneen hankkimisen takia voidaan myöntää keskeytys. Toivoisin, että lakivaliokunnassa hieman tarkemmin perusteluihin lisättäisiin näitä asioita. Mielestäni tämä perustelu on hieman liian ylimalkainen. Se saattaa tuottaa ongelmia ja turhia valituksia jälleen eteenpäin. Kun valiokunnassa tämä perusteltaisiin paremmin, se saataisi helpottaa myöskin viranomaistoimintaa valitusinstansseissa.

Ed. K a r j a l a i n e n : Arvoisa puhemies! Huomaan, että joudun käyttämään puheenvuoroni asiantuntijoiden välissä. Kiinnitän huomiota suojaosuuden mitoittamiseen. Se on ollut ilmeisesti ongelma. Sen mataluus on aiheuttanut usein ulosoton kohteena olevan vierailua toimeentulotukilukulla, sen ohessa turhaa byrokratiaa ja ilmeisesti lisää kustannuksia, jotka kuitenkin lopulta on maksettu yhteisistä rahoista toimeentulotukena. Ilmeisesti tämä lakiesitys tässä suhteessa edustaa parannusta. Näin maallikkona jää vain kysymään, kun sanotaan, että vasta vuoden ulosottoimituksen jälkeen näitä asioita ruvetaan ottamaan paremmin huomioon, miksi vasta

vuoden kuluttua. Ne ongelmat tulevat näkyviin jo paljon nopeammin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! En ole asiantuntija, mutta tämä ulosottolain muutos lähti oikeastaan liikkeelle velkasaneerauslain muutoksesta, joka viime vuoden puolella oli lakivaliokunnassa. Sen tekemien muutospäätösten jälkeen ja siinä yhteydessä huomattiin, että ulosottolaki ja sen perusteella tehtävät ulosottotoimet eräissä kohdin sotivat hyvin voimakkaasti sitä muutosta vastaan, joka sellaisenaan oli perusteltu velkasaneerauksen osalta.

Kun edustajat Holopainen ja Vistbacka puhuivat siitä, että on sovellettu inhimillisiä muotoja, varmasti näin on, mutta kyllä lakivaliokunnan käsittelyssä velkasaneerausta koskien tuli esille jopa surkuhupaisia tilanteita, kun vanhat sänkyroskat, pöydät ja tuolit oli kannettu ulos ja myyntiin. Kyllä tämä aika kirjavaa on. Jos sitä lakia olisi sovellettu inhimillisesti aikaisemmin, niitä ongelmia ei olisi tullutkaan. Nyt oli pakko asettaa asia kuntoon lain perusteella sillä tavalla, että lain soveltaminen on kaikissa ulosottopireissä suunnilleen samanlaista eikä perustu mieltävaltaan, jota on aika paljon, ihan sadistista mieltävaltaa, myöskin ulosottomiesten taholta, jos sitten on fiksujakin ihmisiä, joita varmasti edustaa ed. Holopainen siviiliammattissaan, samoin kuin edusti ed. Vistbackakin aikanaan.

Ed. Holopainen: Arvoisa rouva puhemies! Piti puhua juuri asiasta, mihin ed. Karjalainen kiinnitti huomiota, eli vuoden aika. Varmaankin on niin, että eräissä tilanteissa, jos tätä lakia voisi soveltaa myös ennen vuoden täyttymistä, voitaisiin joidenkin velallisten tilanne pelastaa. Kyllä kannattaisi varmaankin vielä pohdita sitä, että erittäin pakottavista syistä voitaisiin joustaa vuoden aikarajasta. Varmaankin käytännössä myös joustetaan tästä vuodesta ja on joustettukin jo tähän mennessä.

Ed. Kekkonen: Rouva puhemies! Toisaankin tässä ammattimiesten ohessa, kun puutuu asiaan, tuntee aika lailla nöyryyttä, mutta tämän lakiesityksen perusidea, siis se, että velallisen asemaa parannetaan, on periaatteellisesti hyvin tärkeä seikka siinä tilanteessa, jossa Suomi on ollut viimeiset vuodet. Ihmisiä on ajautunut ilman omaa syytään vaikeuksiin, ja siitä sitten seuraa sen laatuinen pulmasto, joka on ilmeisesti vähän karannut käsistä. Tässä mielessä minusta se inhimillisuus, mitä jokaiseen lakiin pitäisi liit-

tyä, saattaisi kiteytyä juuri tähän ajan lyhentämiseen, siis siihen kysymykseen, minkä ed. Karjalainen teki: Miksi vasta vuoden kuluttua?

Kyllä tässä luultavasti tämän sinänsä periaatteessa erinomaisen lain lopputuloksena voisi olla se, että valiokunnassa tätä määräaika pystytettiin supistamaan. Totta kai me kaikki tiedämme, että maailmassa on velmuja ja huijareita sekä henkilöitä, jotka saattavat sitäkin seikkaa käyttää väärin. Mutta voisi olla niin, tämän sanon vähän epävarmasti, että se on sittenkin pienempi paha sen rinnalla, että pelastetaan niitä ihmisiä, jotka ovat todella vaikeuksissa.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti tähän ajatukseen ajan lyhentämisestä. Se varmasti lakivaliokunnassa joudutaan pohtimaan ja miettimään. Käytännössä on viime vuosina tullut lukuisia sellaisia tapauksia esiin, joissa pankit ovat lähteneet vastustamaan saneerausta, jolloin henkilön tilanne heikkenee koko ajan korkojen kasvamisen johdosta. Sellaisissa tilanteissa käsitykseni mukaan olisi järkeä, jos henkilö on työssä ja hänellä on ulosmitattavaa palkka- tai kka muuta tuloa, jopa pykälässä määritellä taikka ainakin perusteluissa lyhyemmäksi aikaa, jolloin tämä perhe jossakin tilanteessa pystyisi edes hetken hankkimaan kodinkoneita ja muita, mitä muun muassa on perusteluissa esitetty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi kunnallisen viranhaltijan palvelussuhdeturvasta annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys 9/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

7) Hallituksen esitys laiksi alueiden kehittämisestä annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 10/1997 vp

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Tämä nyt käsiteltävänä oleva laki, jolla muutetaan alueiden kehittämistä annettua lakia, voitaisiin perustellusti nimetä Lex Lapiksi. Sanoin tämän tarkoituksella, koska arvioin, että se herättää kiinnostusta ainakin ed. Aittoniemessä. (Ed. Aittoniemi: No, minä arvasin!)

Tämä lakiesityksen taustahan on siinä, että kun Suomi on jättänyt komissiolle seitsemän Interreg II -yhteisöaloiteohjelmaehdotusta, näistä neljä — Pohjoiskalotin, Suomen ja Ruotsin saariston, Merenkurkun ja Mittskandian ohjelmat sekä Barents-ohjelma — on laadittu yhdessä Ruotsin-puoleisten alueiden kanssa. Muut kolme ovat itärajaohjelmia, joissa toiminta suuntautuu Viroon ja Venäjälle.

Näissä ohjelmissa on maininta myös hallinnoinnista. Barents-ohjelman osalta Ruotsin ja Suomen yhteistyöelimenä, johon kuuluu myös edustajat Norjasta ja Venäjältä, on hallintokomitea, ja varsinainen vastuu rakennerrahastosta maksettavista varoista on ohjelman mukaan säilytetty Lapin liitolle. Toisin sanoen Euroopan unioni maksaa nämä varat suoraan Lapin liiton tilille, jonka tehtävänä on edelleen päättää siitä, mihin kohteisiin tämä jaetaan, ja myös vastata ensisijaisesti Euroopan unionille siitä, että rahat menevät ohjelman mukaisiin tarkoituksiin ja että ne käytetään myös sääntöjen edellyttämällä tavalla.

Vuosina 1995—99 eli tällä ohjelmakaudella kaikkiaan näitä varoja tulee noin 10,4 miljoonaa ecua eli karkeasti 62—63 miljoonaa Suomen markkaa. Tämän lisäksi tietyt hankkeiden toteuttamiseen tarvitaan kansallisia varoja, ja näiden varojen osalta päätöksen tekevät asianomaiset kansalliset viranomaiset.

Se, miksi valtio on katsonut, että on tarpeen puuttua asiaan lainsäädännöllä, on johtunut siitä, että samalla halutaan valtiolle mahdollisuus kontrolloida ja tarkastaa näiden varojen käyttöä, koska Euroopan unionin säännösten mukaan valtio on toissijaisesti vastuussa myös näiden varojen käytöstä. Toisin sanoen jos niitä käytetään väärin tai kavalletaan siitä syystä, että niitä ei ole tarpeeksi valvottu, ja jos varoja ei muutoin saada perittyä takaisin, Suomen valtio on viime kädessä vastuussa näistä varoista. Vaikka nykyinen aluepoliittinen lainsäädäntö ei suoranaisesti hallituksenkaan tulkinnan mukaan ole esteenä sille, että Lapin liitto voisi toimia näiden varojen myöntäjänä ja valvojana, se on kuitenkin

halunnut erillisellä lainmuutoksella selkeästi todeta tämän tilanteen.

Tämä lakiesitys on siis sinänsä perusteltu ja pohjautuu myös siihen periaatteeseen, että tämän tyyppisten varojen osalta Euroopan unioni painottaa erityisesti sitä, että niiden jakaminen tulisi suorittaa maakuntatasolla. Mutta haluan tässä yhteydessä kiinnittää kuitenkin erääseen seikkaan, ehkä osin uhkaavaan vaaraankin, huomiota.

Ensinnäkin on syytä todeta, että kaikki lausunnonantajat eivät näköjään lainvalmistelussa ole samassa asemassa. Hallituksen esityksen 4. kohdassa "Asian valmistelu" todetaan, kuten aina ennenkin, keitä kaikkia on kuultu valmistelun yhteydessä. Heidäthän luetellaan ja sanotaan, että heitä on kuultu tai heiltä on pyydetty lausunto. Tässä lakiesityksessä kuitenkin todetaan lisäksi seuraavaa: "Valtiovarain- sekä kauppa- ja teollisuusministeriö ovat ehdottaneet selvitettäväksi, olisiko Interreg II 'Barents-ohjelman' hallintomallia syytä muuttaa siten, että ohjelman vastuullisena viranomaisena toimisi valtiollinen työvoima- ja elinkeinokeskus." Eli tänne on yksittäisten ministeriöiden kanta merkitty, mikä on mielestäni täysin yleisestä käytännöstä poikkeavaa.

Sitten, tämä sisältää tietyn vaaran: Toisin kuin lääninuudistuksen ja aluehallintouudistuksen yhteydessä väitettiin, tämä viittaa siihen, että valtiovarainministeriöllä ja kauppa- ja teollisuusministeriöllä on pyrkimyksiä vyöryttää aluekehitysvastuuta valtion viranomaisille, kun aluehallintouudistuksen yhteydessä vakuutettiin, että maakuntien liittojen asema ei muutu eikä elinkeino- ja työvoimakeskusten asema tässä suhteessa tule millään tavalla muuttumaan. Tästä lienee tällä hetkellä poliittinen kanta edelleen voimassa, mutta haluan kiinnittää huomiota siihen vaaraan, joka näyttää virkamiestaholla uhkaavan ja jonka mukaisia ajatuksia halutaan tuoda jo mukaan myös lakiesityksen perusteluihin.

Kaiken kaikkiaan tämä lakiesitys kuitenkin tässä vaiheessa on sen suuntainen kuin Euroopan unioni edellyttää. Se on myös kiireellinen siinä mielessä, että ruotsalaiset odottavat jo päätöksiä näihin hankkeisiin eikä tämä siedä viivytystä sen vuoksi, ja toivonkin, että hallintovaliokunta voisi käsitellä tämän kiireellisenä ennen ensi viikolla alkavaa Australian-matkaa — joista ulkomaanmatkoista on puhuttu täällä tänä iltana — ja että lakiesitys tulisi siten mahdollisimman pikaisesti voimaan, jotta Barentsin

Interreg-ohjelma voisi toteutua sillä tavalla, kuin se on Euroopan unionin toimesta hyväksytty, ja Lapin liitto ohjelman mukaisesti voisi toimia myös vastuuviranomaisena tämän ohjelman osalta.

Ed. Korteniemi: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Manninen selosti jo tämän lainmuutoksen sisältöä hyvin laajasti ja perusteellisesti. En siksi siihen laajemmin puutu. Totean kuitenkin, että on tärkeää, että asia käsitellään mahdollisimman nopeasti. Tätähän hallituskin toivoo, koska se toteaa esityksessään, että lait on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Interreg II -ohjelma on tarkoitettu vuosille 1995—1999. Nyt ollaan jo vuodessa 1997 ja vasta nyt tehdään tarvittavia lainmuutoksia Interreg-ohjelman hallinnoinnista. Myöskään rahoituspäätöksiä ei ole vielä tehty, vaikka tiedän, että valmistelu kyllä on niin pitkällä, että aivan lähiaikoina sellaisia saadaan.

Tässä on kuitenkin käynyt niin, että ohjelma-ajasta kaksi vuotta, vuodet 1995 ja 1996, on menetetty. Onneksi rahoja siltä ajalta ei ole menetetty, vaan tuo rahasumma voidaan jäljellä olevina kolmena vuotena käyttää. Syy tähän viivästymiseen ei ole yksin Suomen, sillä päätös ohjelman hyväksymisestä saatiin EU:sta vasta heinäkuun lopussa viime vuonna. Mutta kun EU:n osalta päätökset ovat nyt valmiina, on todella tärkeää, että lainsäädäntö saadaan myös hallinnoinnin osalta kuntoon. Sen takia on tärkeää, että asia täällä nyt mahdollisimman nopeasti hoidetaan.

Ed. Kekkonen: Arvoisa rouva puhemies! On täysi syy yhtyä siihen käsitykseen, että asialla on kiire, ihan yksinkertaisesti siksi, että tässä ollaan tekemisissä taloudellisten arvojen kanssa, sellaisten summien kanssa, jotka ovat suoraan tulossa Suomeen.

Ed. Mannisen puheesta minulle jäi vähän epäselvästi hänen lievän kritiikkinsä kohde, mutta nämä Interreg-ohjelmat, yhteisöaloiteohjelmat, ovat tyypillisesti sellaisia ohjelmia, joita EU edellyttää hallinnoitavan aluetasolta, eli tämä jättää mitä suurimmat mahdollisuudet esimerkiksi Lapin liitolle. Suomi on aikansa jättänyt komissiolle seitsemän Interreg II -yhteistyöaloiteohjelmaehdotusta, ja ne on laadittu yhdessä Ruotsin-puoleisten alueiden kanssa. Ne muut kolme ohjelmaa ovat ns. itärajaohjelmia,

joissa toiminta suuntautuu Viroon ja Venäjälle. Komissio hyväksyi nämä toimenpideohjelmat kesällä 96.

Syy, miksi, arvoisa puhemies, tämän puheen-
vuoroni pyysin, oli oikeastaan se, että minua jäi askarruttamaan se, ettei tämä mene nyt vain Lappi-kysymykseksi. Nämä itärajaohjelmat ovat mitä tärkeimpiä muullekin Suomelle. Itse koen ne erinomaisen tärkeiksi siitä syystä, että edustan sellaista aluetta, joka on tekemisissä sekä maa- että merirajan osalta suoraan itäisen naapurimme kanssa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Järkyttävän alun jälkeen ed. Mannisen puheen-
vuoro sisälsi helpottavia elementtejä sikäli, että on itsestäänselvää, ettei esimerkiksi Lapin liitto voi tällaisista varoista päättää, vaan tarvitaan yhteiskunnallista, nimenomaan valtion, valvontaa, että niitä käytetään edes jossain määrin sillä tavalla kuin kuuluu. Minä en vain ymmärrä, mihin paikkaan Lapissa yleensä enää tarvitaan tällaisia rahoja. Siinä mielessä on hyvin tärkeää, että valtio valvoo, ettei niitä käytetä, mihin sattuu, koska siellä on kaikki infrastruktuuri — on tiet, on kaikki — huippukunnossa. Ihmiset istuskelevat tonkkalavoilla eikä siellä ole mitään tekemistä.

Näin ollen on erinomainen asia, että edes se lohdutus on tässä, että ei EU-rahoja mene vielä hukkaan, vaan yhteiskunta ja valtio valvoo, että ne menevät oikeisiin tarkoituksiin. Jos sieltä löytyy tällaisia paikkoja, niin en minä sitä halua kadehtia. Mutta valvonta täytyy olla toki yhteiskunnalla ja valtiolla. Siinä mielessä ed. Mannisen puheen loppuosa oli hyvin helpottava.

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Tänä päivänä tilanne on se, että maakuntien kehitysrahat pääasiassa suunnataan jäsenkuntien kehityshankkeisiin. Syy on yksinkertainen: hallituksissa toimivat jäsenkuntien edustajat vetävät kotiin päin. Minun mielestäni nämä resurssit pitäisi kohdistaa pääasiassa yritysten tuotantoa parantaviin hankkeisiin siinä mielessä, että ne loisivat pysyviä työpaikkoja.

Toinen asia, mikä Ruotsissa on tullut ilmi, on se, että sellaiset yritykset, jotka toimivat ns. valkoisilla alueilla, jotka eivät kuulu EU:n tukialueen piiriin, ovat siirtäneet pääkonttorinsa esimerkiksi Lappiin, jossa on kaikki tuet, ja palkanneet muutaman henkilön pääkonttoriin. Tällaisia kiertämismahdollisuuksia tämä kehittämislaki mahdollistaa yritysmalliassa.

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Selvennyksenä ed. Kekkoselle totean, että vaikka meillä on seitsemän Interreg-ohjelmaa, niin tämä lakiesitys koskee vain Barents-ohjelmaa eli käytännössä vain Lapin liittoa, koska näiden muiden ohjelmien hallintomallia ei ole lyöty lukkoon tässä ohjelmassa ja siellä tehdään päätökset sen normaalin käytännön mukaisesti niin kuin muissakin EU-rahoituksissa.

Mielestäni olisi järkevää jatkossa siirtää ja laajentaa päätösvaltaa niin, että näistä kuudesta muustakin Interreg-ohjelmasta voitaisiin tehdä maakunnallisesti päätöksiä. Mutta niin kuin varoitinkin puheenvuorossani, valtion viranomaisien kanta näyttää olevan hieman toinen. He haluavat vetää päätösvalan valtion viranomaisille. Jos se ed. Aittoniemeä yhtään lohduttaa, niin kyllähän tosiasia tässäkin on päätösvalta valtion viranomaisilla, koska siellä sanotaan ensinnäkin, että hallintokomitean on oltava yksimielinen, ja toisaalta on saatava suostumus myös kansallisen rahoituksen päätöksen tekijältä. Ilman sitä ei voida tehdä etukäteen, eli tosiasiallinen veto-oikeus on valtion viranomaisilla myös näiden rahojen jakamisessa.

Ed. K e k k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Jatkoksi ed. Manniselle: Itse asiassa tästä kysymyksestä on olemassa laki, laki valtion tilintarkastajien ja Valtiontalouden tarkastusviraston oikeudesta tarkastaa eräitä Suomen ja Euroopan yhteisön välisiä varainsiirtoja. Se antaa valtion tilintarkastajille ja Valtiontalouden tarkastusvirastolle erittäin laajat valtuudet tarkastaa maakunnallisen liiton toimintaa, siis myös Lapin liiton toimintaa.

Arvoisa rouva puhemies! Minusta ed. Manninen suhtautui kovin hienotunteisesti puoluetoverinsa ed. Aittoniemen letkautukseen Lapista. Minun täytyy kaakkoissuomalaisena nyt asettua väkevästi puolustamaan pohjoisen poikia tässä asiassa. Minä en pitänyt lainkaan siitä, että ed. Aittoniemi väitti Lapin infrastruktuurin, jos oikein ymmärsin, olevan valmis ja että sinne ei enää mitään tarvittaisi. Minä olen täysin päinvastaista mieltä. Minä olen sitä mieltä, että Lappi ansaitsee erittäin paljon kehittymistä, kehittämistä, valtiollisia toimenpiteitä, myös yritysmaailman toimenpiteitä, mutta ei tietenkään summanmutikassa, vaan hyvin tarkasti analysoiden ja sillä tavalla, että Lapista tulee rahasampo ajatellen koko Suomea, ed. Aittoniemi. Tässä mielessä minusta teidän puheenvuoronne, kun te kuitenkin tätä nykyä edustatte puoluetta, joka on kaik-

kein voimakkaimmin profiloitunut aluepoliittisesti, oli hyvin kummallinen.

Ed. K o r t e n i e m i : Arvoisa rouva puhemies! Kiitokset ed. Kekkoselle näistä erinomaisen kauniista sanoista.

Se, ettemme enää isommasti reagoi ed. Aittoniemen puheisiin Lapin osalta, johtuu siitä, että olemme havainneet, että hänellä on jonkinlainen Lappi-kompleksi. Se ilmenee sillä tavalla, että kun Lappia käsitteleviä asioita on esillä, niin hän aina alkaa esittää mielipiteitään ja pyrkii katsomaan, ärsyttävätkö ne meitä ja saako hän meidät näissä asioissa puhumaan.

Emme enää reagoi ed. Aittoniemen puheisiin, mutta reagoin ed. Kekkosen puheenvuoroon sillä tavalla, että parhaat kiitokset hänelle. Toivon, että hän ja hänen puolueensa toimivat juuri noitten periaatteitten mukaisesti. Näissä asioissa varmaan löydämme toisemme.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

8) Hallituksen esitys laiksi yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 11/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys eräiksi muutoksiksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevaan lainsäädäntöön

Hallituksen esitys 12/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti hallintovaliokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

10) Hallituksen esitys eduskunnan suostumuksen antamisesta valtion omistamien Oy Sisu Ab:n osakkeiden luovuttamiseen

Hallituksen esitys 13/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

11) Hallituksen esitys laiksi vuokralolainojen lainaehtojen muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 4/1997 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 1/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys laiksi öljysuojarahastosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 265/1996 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 2/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13, kyselytunti huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 19.28.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
